SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA V MAKARSKA 1965. BROJ 24

NAČELNO O UPUTI U VEZI SA SV. MISOM

Na prvu nedjelju Korizme, 7. ožujka, bili smo svjedoci, kako se počinje realizirati Konstitucija o Svetom Bogoslužju i Instrukcija za njeno ispravno provođenje. Konstitucija je bila prvi dokument II. Vatikanskog Koncila. Pape su i Ivan XXIII. i Pavao VI. postavili pred Crkvu ljestvicu vrednota i dužnosti. Na Koncilu, u životu Crkve, Bogu pripada prvo mjesto, molitva je prva dužnost, liturgija je temeljna škola našeg nutarnjeg duhovnog života. Pa je onda pravo da bude i prvi dar Koncila Božjem narodu.

Već je Sv. Otac Pavao VI. u svojem apostolskom pismu »Sacram liturgiam« od 25. I. 1964. deklarirao, da bi vjernici, a napose svećenici brižno prostudirali Konstituciju De sacra Liturgia, i da bi u sebi stvorili nutarnju dispoziciju, da će njene odredbe vjerno obdržavati, kada budu promulgirane. »Živo potičemo Biskupe, veli Sv. Otac, da bez oklijevanja porade uz pomoć svetih službenika, koji su dispensatores mysteriorum Dei, (1. Kor 4, 1.), da bi vjernici, koji su im povjereni, shvatili prema svojoj dobi, svojim životnim i kulturnim kondicijama, duboku važnost i efikasnost liturgije i da dušom i tijelom sveto sudjeluju kod crkvenih obreda.« (Konstitucija čl. 19).

Da se ovo uzmogne ostvariti Sv. Otac je ustanovio posebno vijeće, koje nosi naslov Consilium ad exequendam Constitutionem de sacra Liturgia dne 29. veljače 1964. Ovo je Vijeće sastavljeno od 38 kardinala, nadbiskupa i biskupa, četiri svećenika i oko dvije stotine konzultora.

Po naredbi Sv. Oca Pavla VI. pripravilo je Vijeće posebnu Uputu za provođenje Konstitucije o svetom bogoslužju. Ovu Uputu predložio je kardinal Lercaro, predsjednik Vijeća, Sv. Ocu. Sv. Otac ju je kroz tri mjeseca studirao i tek onda ju odobrio na poseban način kao cjelinu i u svim pojedinostima,

in omnibus et singulis speciali modo — prema juridičkoj formuli, te ju svojim auktoritetom potvrdio i objavio svima na koje se odnosi, u audijenciji u kojoj je primio kardinala Larraonu, prefekta Sv. Kongregacije obreda, 26. rujna 1964.

1. SADRŽAJ

Instrukcija, Uputa za ispravno provođenje Konstitucije o svetom bogoslužju ima za svrhu da riješi eventualne poteškoće, koje se pojavljuju ili koje će se pojavljivati u interpretaciji Konstitucije o Svetom bogoslužju i popuniti Motu proprio »Sacram liturgiam«, koji je Sv. Otac izdao 25. siječnja 1964. godine. Instrukcija je sastavljena analogno kao i Konstitucija. Ima predgovor, pet poglavlja i 99 članova.

U predgovoru izloženo je značenje i karakter Instrukcije. Prvo poglavlje, koje je vrlo opsežno, donosi direktive o liturgijskom odgoju bogoslova i vjernika, zatim principe o nadležnosti vlasti u liturgiji, te o liturgijskoj komisiji kod Biskupskih konferencija, zatim o pojednostavljenju pojedinih obreda i napokon o svetoj službi božje riječi. U drugom poglavlju naveden je red kod Sv. Mise. Posebno su dane direktive o liturgiji Božje riječi, o homiliji, o molitvi vjernika za velike potrebe Crkve prije prikazanja, zatim o onim dijelovima na kojima će se upotrebljavati narodni jezik, te ovlast ponavljanja sv. Pričesti u istom danu. U trećem poglavlju dane su direktive o dijeljenju svetih sakramenata i sakramentala, te o upotrebi narodnog jezika. Napose govori o sv. Krštenju, o sv. Potvrdi, o bolesničkom Pomazanju i popudbini, o polaganju ruku kod biskupske konsekracije, te obredu vjenčanja i napokon o blagoslovima. Četvrto poglavlje izlaže direktive glede brevijara, na koji su obavezni oni, koji imaju dužnost kora, napokon principi glede dispenze brevijara i o zamjenama, koje mogu provesti viši poglavari. U ovom poglavlju daju se direktive i glede Male službe, zatim o zajedničkom molenju brevijara i Male službe članova ustanova staleža savršenstva. Nijesu se mimoišle u ovom poglavlju ni direktive o jeziku u brevijaru. Peto poglavlje izlaže principe, kako bi trebalo graditi crkve i oltare, da se lakše postigne sudjelovanje vjernika u svetim obredima, izlažu se direktive glede rasporeda u crkvi, glavnog oltara, sedesa za svećenika i druge službenike, o po-

krajnim oltarima, o urešavanju oltara, o čuvanju presvete Euharistije, o ambonu, zatim o mjestu za pjevače, orgulje, o mjestu za vjernike i napokon o krstionici.

Iz ovog kratkog sadržaja i pregleda Instrukcije razabire se, da se poglavlja u Instrukciji kao i u Konstituuciji odvijaju po istom planu. Poglavlje jednog i drugog dokumenta nosi gotovo iste naslove. Ipak, dok Instrukcija ima samo pet poglavlja, Konstitucija ih ima sedam, jer se u Instrukciji ne tretiraju peto i šesto poglavlje Konstitucije, naime u Instrukciji se ne govori o liturgijskoj godini, niti o svetoj muzici. Ne samo da je Instrukcija sačuvala poredak poglavlja koncilskog dokumenta, nego ona nam se predstavlja kao komentar stanovitih artikula Konstitucije, gotovo pod istim brojevima. Instrukcija nalaže i precizira neke principe, koji su navedeni u Konstituciji i koji dolaze na snagu odmah. To su modifikacije u obredima svete Mise i sakramenata koji primarno privlače pažnju svećenika i vjernika.

2. OPASNOSTI

Kad Instrukciju studiramo i produbljujemo, kad smo Konstituciju o svetoj liturgiji komentirali, nametale su nam se tolike misli, koje su možda u našoj duši pobuđivale neke refleksije, koje bi mogle postati opasnost za ispravno shvaćanje liturgijske reforme.

Da li je liturgijska reforma inovacija ili renovacija? Da li se uvodi nešto sasma novo ili se u liturgiji nešto samo obnavlja? Mislim, da je ono što se novo uvodi u liturgiji minimalno. Ne radi se o jeziku, niti o skraćivanju u obredu sv. Mise, niti o promjenama u obredima sakramenata, sve je to malo prema onome što liturgijska reforma po svojim dokumentima iz novijeg vremena hoće realizirati. Crkva hoće da se ulazi u dubinu. To je reforma, a ne oni noviteti koji su zasjali pred našim očima i posve nas zaokupili.

Liturgijska reforma predstavlja:

konverziju naših shvaćanja, naših ideja i bez sumnje našeg osobnog držanja;

zatim predpostavlja reviziju našeg rada, obnovu naše pastoralne liturgike, možda jednom rječju općenito, naših pastoralnih realizacija;

predpostavlja progresivni odgoj božjega naroda po metodičkom dialogu, odgoj pažljiv, strpljiv, koji će dugo trajati.

Zato moramo otvorenim očima pogledati u napasti, koje na nas vrebaju, i otvoreno se suprostaviti opasnostima kojima se izvrgavamo.

Da nabrojimo samo nekoliko. Ponajprije idejnih, koje nam se javljaju u našoj podsvijesti, ili koje smo stekli u razgovorima i u kontaktima s nestručnjacima ili onima, koji s ironijom i sarkazmom hoće da osujete, možda i nesvijesno, najljepše i najidealnije u liturgijskoj reformi, a onda i nekoje praktične.

Moramo se čuvati:

a. ARHEOLOGIZMA. Često puta smo čuli, kad se radilo o liturgijskoj reformi: tako je bilo u prvim vjekovima, tako je bilo u predtridentinsko doba. Istina je, nešto se iz prošlosti obnavlja, ali mi živimo u XX. vijeku, i ne želimo, Crkva ne želi, neko vraćanje u starokršćanstvo, niti hoće obnavljanje historijskih ostvarenja iz prošlosti. Crkva želi da iz hladnjaka u kojemu je počivala liturgija kroz četiri stotine godina u post-tridentinsko doba, okovana liturgijskom strogošću, jednoličnošću i nepromjenjljivošću iznese na svjetlo ono u svetoj liturgiji, što je u historiji davalo duh, davalo zbliženje duša s Bogom.

b. Moramo se nadalje čuvati RASPARČAVANJA svetih obreda, sv. Mise, napose prikazivanja svete Mise kao neke kolekcije obreda, koji su se slučajno kroz historiju sabirali i po kapricama liturgijske evolucije nagomilavali oko bitnoga u svetoj Misi. Čitajući neke komentare i slušajući komentatore, koji su nam svete obrede, odnosno liturgiju postavljali u ovom svjetlu, podilazi nas podsvjesni dojam da sada, kada se rješavamo četrdeset i drugog psalma i zadnjeg evanđelja u svetoj Misi po direktivama Instrukcije, da su komentari i komentatori imali pravo. Treba da se stoga oslobodimo, treba da rasparčavanje sv. liturgije i dojmova, koji su se oko toga okupili, kao opasnost, odbacimo. Nemojmo se zaustaviti na detaljima, to su nebitne stvari, nas treba da zaokupi reforma duha i shvaćanja. Konstitucija o sv. liturgiji i Instrukcija o aplikaciji Konstitucije ne će nikada moći duboko impregnirati duh shvaćanja liturgijske obnove, ako se budemo zaustavljali na nebitnim i rekao bih neznatnim promjenama.

c. Čuvajmo se ALEGORIZMA. Nemojmo u svetoj liturgiji pretjeravati, tražeći u svemu neke alegorije. Kad govorimo o misnom korporalu nemojmo ga tada povezivati s mrtvačkim

pokrivačem u kojega je Spasitelj bio zamotan u grobu, ne mislimo na Pilata, kada iza prikazanja govorimo svoj Lavabo, niti pretjerujmo s kapljom vode, koju spuštamo u kalež...

d. Čuvajmo se RACIONALIZMA... Služimo se velikim apstraktnim riječima: stvaranje, otkupljenje, žrtva, zadovoljština, pa na njima gradimo svoja razlaganja i umovanja, i iz njih izvodimo svoje dedukcije. To nije liturgija, liturgija je nešto drugo, ona je kontakt s Bogom, po njoj slušamo Božji šapat, Božja nadahnuća, po njoj izrazujemo svoju vjeru, po njoj pjevamo svoju hvalu Gospodinu. Liturgija nije izlaganje velikih kršćanskih istina u jednom kurzu, u jednoj seriji konferencija, liturgija je molitva cijele Crkve. Konačno trebamo iz liturgije naučiti, da ona nije teologija, nego saznanje, kako ćemo s Bogom govoriti, kako ćemo se pred Kristom držati i kako ćemo živjeti s braćom.

e. Još se jedne opasnosti čuvajmo. Opasnosti DIRIGENTSTVA i velikog REŽISERSTVA. Zar niste mnogo puta čuli, zar nije mnogo puta i u vašoj praksi tako bilo? Celebrant, liturg, koji bi trebao u svom zanosu i povezanosti s Gospodinom biti sav udubljen u sveti misterij, zna ovako govoriti i režirati i dirigirati Božjem narodu: »na ove molitve nemojte mi odgovarati, to su svećeničke molitve, ovo spada na ministranta... sada svi odgovorite... svi ustanite, svi kleknite... zašto ne odgovarate svi zajednički, složno itd...« Možda je to tvrda konstantacija, možda je nikad ne bih ni izrekao, ali su me na to ponukali doživljaji, vjernici, Božji narod, kojega je vrijeđao ovaj kaplarski način dirigiranja s oltara. Vjernici nisu marionete, pouka o svetoj liturgiji trebala bi biti prije zbivanja svetog misterija, dublja, nije sve u nametanju rubrika, držanja, vjernici očekuju, što i Bog hoće sa svetom liturgijom, da ona bude molitva i da po njoj budu bliži Bogu. Narod Božji, Crkva, treba da u liturgiji prizna aktivnu prisutnost Kristovu među nama.

Sve ove opasnosti lagano ćemo izbjeći, ako budemo bili uvjereni, da smo se svi, i liturg i Božji narod, okupili oko oltara da s Kristom stvorimo nešto, što je i važno i aktuelno za naš život, i da smo se s Kristom okupili oko oltara da slušamo, da molimo, da sudjelujemo u svetoj žrtvi, da na njoj blagujemo, i da tako postavljamo temelje novoga života.

3. DIREKTIVNI PRINCIPI

Liturgijska reforma nije stvar »novog vala«, niti je to ambicija nekolicine specijalista i stručnjaka u liturgijskoj znanosti, koji su dublje zašli u liturgijske probleme od ostale subraće svećenika. Liturgijska reforma stvar je cijele Crkve, stvar, koju provađa cijela Crkva za dobro velike zajednice Božjeg naroda.

Liturgijska reforma nije neka »novost«, koja kontradicira tradiciji, liturgijska reforma je obnova i plod dugog rada Duha Svetoga u cijeloj Crkvi. Reforma, koja se provađala već davno, koja je progresivno ulazila u život Crkve: »Mnogi su kraljevi i proroci željeli vidjeti ovaj čas, pa ipak nisu vidjeli« — rekao je Krist. Istina obnova liturgije ne bi se mogla usporediti s Kristovim dolaskom na svijet. Pa ipak, sam nas Koncil podsjeća, da se po liturgiji »izvršava djelo našega spasenja« (čl. 2), i da je Gospodin prisutan u liturgijskim činima (isp. čl. 7). Radi toga bi se Kristove riječi mogle primijeniti i na nas, koji smo pastiri — suvremenici koncila: »mnogi su pastoralni radnici — naši predšasnici — željeli doživjeti časove, koje mi doživljujemo, pa ipak ih nisu vidjeli i doživjeli«.

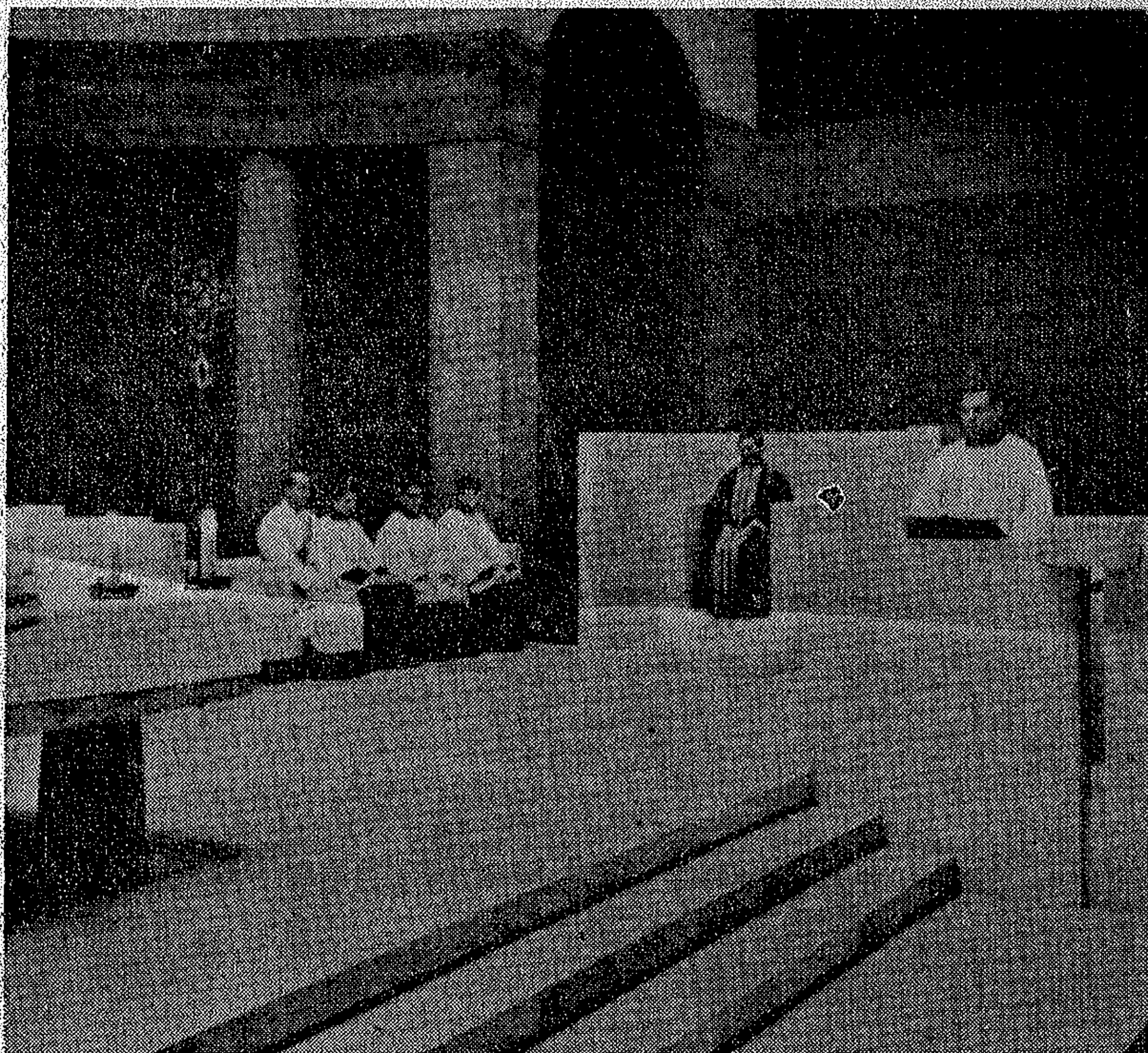
Da se pravilno shvate izlaganja koncilske Konstitucije o svetoj liturgiji, koja se ne sastoji u promjeni oblika i liturgijskih tekstova, Instrukcija o ispravnom provođenju Konstitucije u svom uvodu ističe tri osnovna principa liturgijske obnove:

aktivna participacija vjernika,
uskrsni misterij u kršćanskom životu,
liturgija kao najviši domet i izvor sve aktivnosti u Crkvi.

a. AKTIVNO SUDJELOVANJE VJERNIKA

Kad se u Instrukciji govori o duhu Koncila, koji hoće omogućiti i olakšati aktivnu participaciju vjernika u liturgiji, tada kao da čujemo jeku Konstitucije, koja u svom 14 čl. ovako rezonira: »Majka Crkva živo želi, da se svi vjernici privedu onoj punoj, svijesnoj i djelatnoj suradnji kod liturgijskih obreda, koju traži sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, ima pravo i dužnost kršćanski narod, koji je »izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk« (1. Petr 2,9).

U istom članu Konstitucije veli se dalje: »u obnavljanju i promicanju svete liturgije najviše treba nastojati oko toga punog i djelatnog sudjelovanja cijelog naroda. Liturgija je prvo i nenadoknadivo vrelo iz kojega vjernici crpe pravi kršćanski duh«.

I Instrukcija, kao i Konstitucija o svetoj liturgiji traže da vjernici aktivno surađuju u liturgiji po formaciji, odgoju i pouci. »Neka pastiri duša revno i strpljivo nastoje oko liturgijskog odgoja i djelatnog nutarnjeg i vanjskog sudjelovanja vjernika prema njihovoj dobi, staležu, načinu života i stupnju vjerske naobrazbe.« (čl. 19). Instrukcija zatim napominje da će se ova formacija postići ako se bude išlo postepeno po etapama, i ako ju budu dušobrižnici tumačili u valjanoj katehezi. (čl. 4. Instr.)). U ovim riječima nalazi se opravdanje za cijelu jednu seriju liturgijskih reformi svete Mise i sakramenata.

b. USKRSNI MISTERIJ U KRŠĆNASKOM ŽIVOTU

To je drugi princip liturgijske obnove. Krist je proslavio Oca i spasio svijet po uskrsnom misteriju svoje nauke, svojega uskrsnuća i svojega slavnog uzašašća. Pashalni misterij Kristov rodio je »divno otajstvo čitave Crkve«. (Konstituc. čl. 5).

Liturgija i nije ništa drugo, nego obredna proslava pashalnog misterija (Konst. čl. 6). Instrukcija inzistira na tome da pastoralna aktivnost, koja se odvija u vezi sa liturgijom leži u tome da se u cijelom životu vjernika ima odražavati pashalni misterij, misterij smrti i Gospodinovog uskrsnuća. Instrukcija ovim inzistiranjem opetuje samo nauku Koncila, koji uskrsni misterij stavlja u centar liturgije. Božji narod sluša svoga Boga, koji mu govori po liturgiji, sluša Krista, koji govori u Evanđelju i Svetom Pismu i propovijedi. (Konst. čl. 35). Božji narod sjedinjuje se s Njim u Euharistiji, s Njim sudjeluje u sakramentima, s Njim živi u toku liturgijske godine i tako vrši ono, što je prihvatio po vjeri. (Konst. čl. 10). Božji narod živi po liturgiji i u njoj crpi pravi kršćanski duh.

c. LITURGIJA JE NAJVIŠI DOMET I IZVOR SVE AKTIVNOSTI U CRKVI

To je treći princip, koji Instrukcija naglašuje. (Čl. 5). Prije liturgije treba da bude evangelizacija. »Sveta liturgija na iscrpljuje čitavu djelatnost Crkve. Prije nego li ljudi mogu pristupiti liturgiji, potrebno je da budu pozvani vjeri i obraćenju. »Kako će zazivati onoga u koga nisu vjerovali? Kako li vjerovati u onoga za koga nisu čuli? Kako će čuti bez propovjednika?« (Rim 10, 15.). Poslije liturgije aktivirat će se Božji narod i u drugim planovima crkvene djelatnosti. Liturgija utječe na aktivnost vjernika i prije i poslije njenih ostvarenja. »Liturgija je vrhunac, kojemu teži djelatnost Crkve i ujedno je izvor iz kojega proističe sva njezina snaga« (Konst. čl. 10). Zato treba paziti, veli Instrukcija, da se liturgijski pastoral odvija u uskoj povezanosti s ostalim pastoralnim aktivnosima.

Ako prema tome pastoralna liturgika nije neka izolirana aktivnost i nešto odijeljeno u tolikim oblicima pastoralnog djelovanja, tada treba da bude intimno povezana s ostalim oblicima pastoralnog rada: s katehezom, s religioznim odgojem i propovijedanjem. Za katehezu i religiozni odgoj liturgija treba da bude izvor iz kojega će crpsti svoja nadahnuća i svoj materijal. Odjek ovog principa našao se u obnovi katekumenata odraslih, koji je Crkva propisala prije nekoliko godina (1962). I propovijed ima svoje izvore u liturgiji, pače, ona je po homiliji postala dio liturgije dana (čl. 55).

4. INOVACIJE U LITURGIJI

Instrukcija za pravilno provođenje Konstitucije o svetoj liturgiji donosi nekoliko noviteta, koji su odjek ili prakse stare liturgije ili su potreba vremena ili su jednostavna primjena i razrada Konstitucije.

Evo tih nekoliko noviteta u Instrukciji:

a. Instrukcija odbacuje dublete;
b. ukida osobne privilegije u liturgiji;
c. pojednostavnjuje neke obrede;
d. uvodi celebraciju Božje riječi izvan svete Mise;
e. uvodi neke promjene u strukturi sv. Mise i promjene u prostoru za kult.

INSTRUKCIJA ODBACUJE DUBLETE

Dosadašnja praksa bila je da celebrant sam za sebe čita ono, što su njegovi pomoćnici kod svečane svete Mise pjevali. Subđakon je pjevao poslanicu, đakon Evanđelje, a schola cantorum neke druge dijelove sv. Mise. Ova praksa prestaje. Instrukcija u 32. i 33. tač. veli: »Dijelove, koji spadaju na školu pjevača i na vjernike, ako ih oni pjevaju ili recitiraju, ne govori celebrant za sebe. Isto tako ne govori celebrant za sebe ona čitanja, koja nadležni službenik ili ministrant čita ili pjeva«. Ove dvije tačke samo su aplikacije 28. i 29. čl. Konstitucije. Konstitucija je povratila, nakon nekoliko stoljeća, općeniti karakter liturgijskim obredima. Postavljen je novi princip, po kojem kod sv. Mise svi prisutni i liturg i Božji narod, na asamblei sv. Mise vrše svaki svoju ulogu. Liturg svoju, a vjernici svoju. Vjernici, koji prisustvuju velikom misteriju vjere, ne će biti više kao »tuđinci« ili kao nijemi gledaoci, nego će svijesno, pobožno i djelatno učestvovati u svetom činu« (čl. 48. Konst.).

Instrukcija posebno nalaže dušobrižnicima da ispune veliku dužnost i da liturgijski odgajaju vjernike, da vjernike nauče o djelatnom, nutarnjem i vanjskom sudjelovanju u svetoj liturgiji. (čl. 19. Instr.).

U post-tridentinsko doba razvilo se liturgijsko pjevanje kao neka potpuno samostalna i od svećenika neovisna božja služba. Vjernici su pjevali svoje parafraze liturgijskih tekstova, a svećenik je prave tekstove svete liturgije sam za sebe recitirao. I ta se praksa vukla do naših dana. Od sada su svi dubleti zabranjeni. Liturg ima kod svete Mise svoju ulogu, njegovi pomoćnici svoju, a vjernici svoju.

UKIDA SE ACCEPTIO PERSONARUM

Instrukcija komentira 32. čl. Konstitucije, koji veli: »U liturgiji ne smije biti nikakove razlike u postupanju s pojedinim osoboama i staležima, ni u obredima, ni u vanjskom sjaju.« Instrukcija nastavlja u svom 35. čl. »Neka dušobrižnici ne propuštaju da se s ljubavlju i razboritošću trude, da se u liturgijskim činima, posebno u služenju i u podijeljivanju sakramenata i blagoslovina, također i iz vana jasno vidi jednakost vjernika i da se izbjegava svaka, pa i prividna težnja za dobitkom.«

Tako se konačno napravila jednakost u dijeljenju sakramenata, tako su odbačene sve privilegije, koje su toliko smetale i bile kamen smutnje u pastoralnom radu. Neće moći više biti posebne i počasne klupe u crkvama kao ostatak feudalizma, niti će se moći više postavljati razredi kod pokopa vjernika, niti će se specijalno uresivati oltari, odvijati tepisi do crkvenih vrata, iluminirati posebno crkveni prostor i brujati orgulje za neka specijalna vjenčanja, niti će se trnuti svijetla, skupljati tepisi ispred vjenčanja siromaha, koji ne će moći sve to platiti. Svi privilegiji, koje su imale pojedine osobe, i još više privilegiji, koji su bili i više rašireni, privilegiji za one, koji su mogli platiti, bit će odsada dokinuti. Svi smo mi bili svijesni da su ovakovi privilegiji bili kontradikcija Kristovom Evanđelju i apostolskoj praksi, svi smo se u svojoj duši revoltirali kada smo ih provađali, svi smo se crvenili od stida, kada smo morali praviti razlike među našim vjernicima. Ukidanje privilegija, koji su davani po krvi, po socijalnom položaju, po novcu, zahtjev su vremena, i koncilski Oci, koji hoće da Koncil bude odjek savremenog života morali su promijeniti i u liturgiji sve ono što je tuđe današnjem shvaćanju i Kristovom, evanđeoskom shvaćanju. »Ne svodite, moja braćo, vjere našega slavnog Gospodina Isusa Krista na »tko je tko«! Ako vi, kada dođe na vaš sastanak čovjek sa zlatnim prstenom i sjajnim odijelom, i kada dođe siromah u bijednoj haljini, pogledate onoga u sjajnom odijelu, te mu reknete: »Ti sjedi ovdje na počasnom mjestu!«, a siromahu reknete: »Ti stoj tamo!« ili »Sjedi na podu do mog sjedala!«, ne pravite li tako razlike međusobno i ne ponašate li se kao suci, koji naopako misle i sude?« . . . »Ako gledate, tko je tko, činite grijeh: Zakon vas osuđuje kao prestupnike.« (Jak 2,1-4,9).

Socijalna nejednakost na liturgijskoj asamblei uvreda je i asamblei i Kristu, koji je na njoj prisutan. Jedini privilegij, je privilegij siromaha s kojima se Krist identificirao. Instrukcija traži od pastira da rade razborito, s ljubavlju, da bi vjernici prihvatili odredbe Koncila u budućnosti. Mi smo svijesni, da ćemo kod stanovitog sloja naših vjernika naići na oporbu, to nas ne smije smetati, da ustrajemo u realizaciji i Konstitucije i Instrukcije.

POJEDNOSTAVLJENJE NEKIH OBREDA

Konstitucija u čl. 34. veli: »Neka se obredi oblikuju plemenitom jednostavnošću.« Instrukcija navodi nekoliko momenata ovoga pojednostavljenja. Citiramo Instrukciju: »Da bi se liturgijski čini oblikovali onom plemenitom jednostavnošću, koja bolje odgovara shvaćanju našeg vremena:

a) Celebrant i službenici neka pozdravljaju kor samo na početku i na svršetku svetog čina.

b) Neka se kler, osim onih, koji imaju biskupski red, pokadi jedanput trostrukim potezom za svaku stranu kora.

c) Kađenja oltara neka se vrši samo na oltaru, gdje se obavlja liturgijski čin.

d) Neka se ispuštaju poljupci ruku i predmeta koji se pružaju ili primaju.« (Instr. čl. 36).

Ukidanje poljupca se ne odnosi na ljubljene oltara, Evanđelja i na poljubac mira.

U evoluciji pojednostavljenja svetih obreda ovo nije zadnja riječ. Tijekom prakse, držim, da će uslijediti dokidanje i mnogih drugih stvari, koje su suvišne, te ne spadaju na bit obreda, i koje nas smetaju.

CELEBRACIJA BOŽJE RIJEČI

Celebracija božje riječi, kako nam je navodi instrukcija u čl. 37, 38 i 39. još je u povojima. Instrukcija veli, da u mjestima, gdje nema svećenika i gdje ne postoji nikakova mogućnost za celebraciju svete Mise u nedjelju i blagdane, trebalo bi da se uvede celebracija Božje riječi, a vodio bi ju đakon ili koji laik za to određen. Način, kako bi se celebracija Božje riječi odvijala trebao bi propisati Ordinarij, a obavljala bi se prema liturgiji Božje riječi u svetoj Misi. Čitala bi se Poslanica i Evanđelje iz Mise odnosnoga dana. Prije toga ili između toga, pjevale bi se pjesme, napose psalmi. Ako đakon vodi celebraciju riječi Božje, tada bi on trebao držati homiliju, a ako nije đakon, pročitao bi ju svjetovnjak, koji bi celebraciju vodio. Celebracija bi se završila molitvom vjernika iz sv. Mise, odnosno iz novog obreda sv. Mise i molitvom Gospodnjom.

Instrukcija nadalje sugerira, da bi celebracija Božje riječi trebala biti i na vigilije većih blagdana, te u neke dane pojedinog tjedna Adventa i Korizme, uz nedjelje i zapovijedane blagdane.

Zadnja je uputa Instrukcije, da liturgijski odbori u pojedinim biskupijama vode brigu i označe sve ono što bi se trebalo odvijati na celebraciji Božje riječi i da označe prikladna pomagala.

Celebracija Božje riječi vuče svoje porijeklo iz početka kršćanske liturgije, a pripremljena je iz sinagoge, kako nam to svjedoči sv. Luka kada opisuje Isusov nastup u Nazaretu: »I dođe u Nazaret... te po svom običaju uđe u suubotu u sinagogu, pa se podigao, da čita. Pruže mu svitak proroka Izaije. Kad ga je razvio namjerio se na mjesto gdje stajaše napisano: Na meni je Duh Gospodnji itd. Smota svitak, povrati ga slugi, pa sjedne.« I u djelima Apostolskim opisuje se ista celebracija. Pavao i njegovi suputnici stigli su u Antiohiju u Pisidiji. »Tu u subotu uđe u sinagogu, te sjedne. Poslije čitanja Zakona i Proroka, starješine sinagoge pošalju nekoga da im rekne: Braćo, ako imate kakovu opomenu za narod, govorite.« (Dj. Ap. 13,14-32). Kasnije, Crkva je celebraciju riječi uvela kao preludij za Euharistijsku gozbu i to su bila dva elementa, koja su sačinjavala Misu. U latinskoj Crkvi ovaj se obred sačuvao samo na Veliki Petak, gdje je celebracija Božje riječi došla do izražaja u svom prvotnom značenju. U orijentalnim obredima celebracija Božje riječi redovito je bila uvod za administraciju sakramenata.

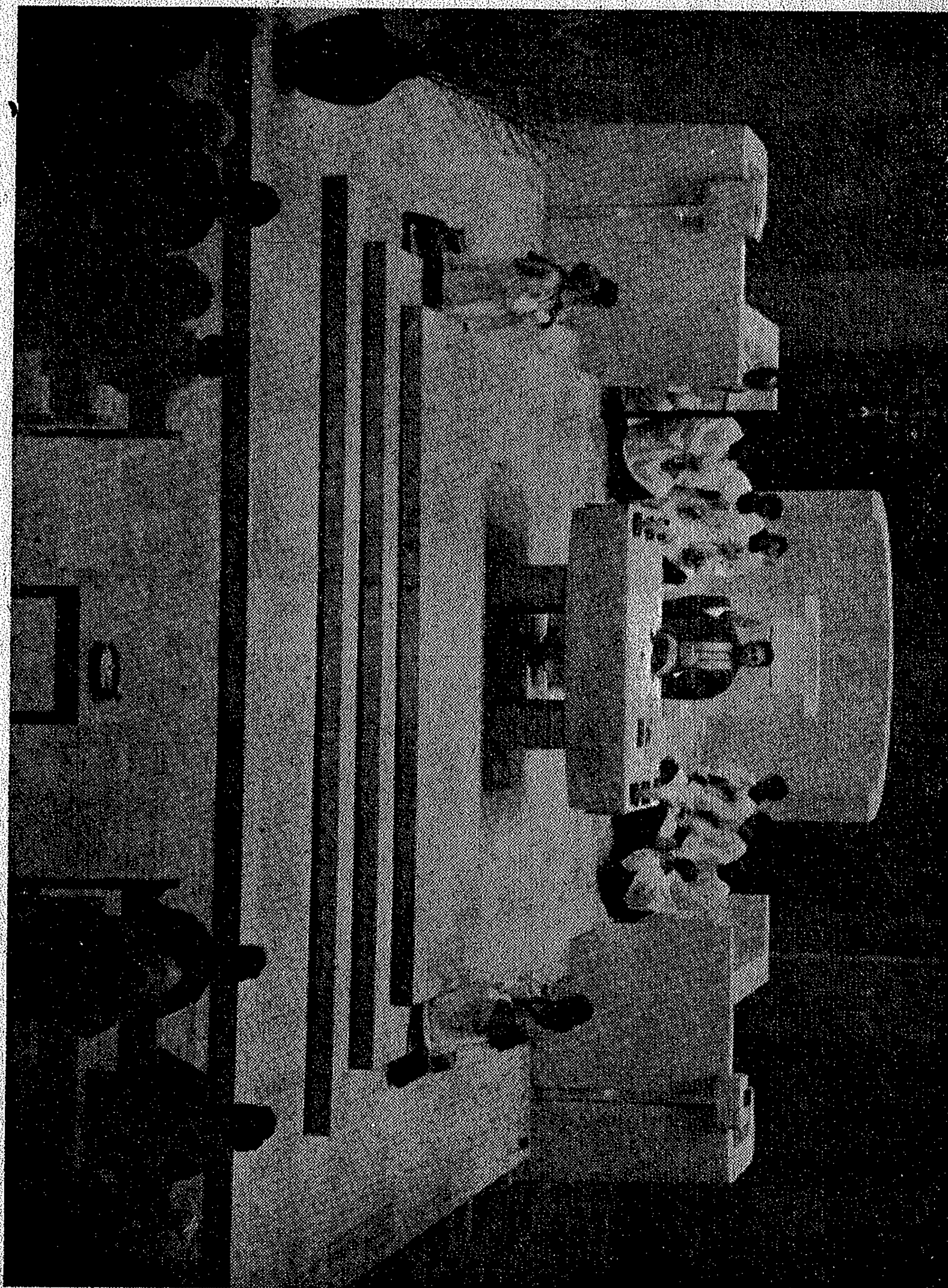
U liturgijsko-pastoralnim časopisima na stranim jezicima već su se počele pojavljivati sheme za ovakove celebracije Božje riječi. Držim, da i kod nas nije daleko momenat, kada ćemo moći našim vjernicima, koji su rastepeni po udaljenim filijalama i zaseocima pružiti ostvarenje ove odredbe, koju traži Instrukcija, i dati im u onim danima, nedjeljama i blagdanima, kada ne možemo do njih doći, barem nešto, preko celebracije Božje riječi.

PROMJENE U STRUKTURI SV. MISE

Promjene u strukturi sv. Mise i razne konsekvencije, koje su iz toga proizašle, bez sumnje je najvidljivija i najmarkantnija modifikacija, koju je uvela Instrukcija.

PRVA JE MODIFIKACIJA U ASAMBLEJI SV. MISE

Već je Instrukcija »De musicae sacrae disciplina« inzistirala na različitim elementima asambleje i na ulogama, koju u tom skupu sv. Mise ima svaki učesnik. Instrukcija o ispravnom

provođenju konstitucije o sv. liturgiji, daleko je više i upornije naglašavala ove principe.

Liturg, celebrant, vodi asambleju sv. Mise. Asambleja je hijerarhizirana prema funkcijama onih, koji u njoj učestvuju. Sve su druge distinkcije abolirane. Celebrant se prema svima, koji su prisutni odnosi s ljubavlju, pun razumijevanja za svakoga suradnika (čl. 35).

Asistencija: đakon, subđakon i ostali vrše na asambleji svoju funkciju povezani s celebrantom, u nutrini povezani. Asambleja sv. Mise nije teatar, pozornica, niti su asistenti glumci, koji igraju svoje uloge.

Čitač i ministranti imaju svoje funkcije. Sve bi to trebalo da se kod sv. Mise odvija sa ozbiljnošću i dostojanstveno, dakako da će sve ovisiti o pripravi, o pouci, o svećeniku, koji će nadahnjivati dušu poslužnika kod sv. Mise.

Škola pjevača i Božji narod povezani su s liturgijom, imaju u misnoj asambleji svoju funkciju. — Hvatamo se za glavu s pitanjem, kako ćemo sve to provesti? — Počet ćemo, kako želi Crkva, sveti Otac, poput posijanog goruščinog zrna — a onda će uz naše zauzimanje i Božju milost organski se razvijati i rasti do savršenstva.

MODIFIKACIJA GLEDE CRKVENE ZGRADE

Da se asambleja sv. Mise uzmogne harmonično odvijati, potrebno je prikladno mjesto, okvir za kult. Instrukcija nam donosi izvjestan niz propisa i pokazuje put, kako će se graditi nove arhitektonske tvorevine kulta. Intencija Instrukcije apsolutno nije, da iz temelja ruši i mijenja sadanje stanje u crkvenom mobilijaru, još manje ima nakanu, da se iz sadašnjih crkava izbacuje stari umjetnički patrimonij crkve. S pravom su se pobunili prijatelji crkvene umjetnosoti, i reagirali su na vandalizam, koji se počeo gdjegdje provoditi iz neupućenosti, neznanja i neoprostivog nepoštivanja umjetničke baštine naših pređa. Prodavani su u bescijenje kipovi, rušeni su oltari, da se zamijene s novitetima, na brzu ruku sklepanim, s diskutabilnom umjetničkom vrijednošću. Crkve su osiromašivane, da se obogate antikvari, preprodavači i kolekcionari umjetnina.

Svaku primjenu, za koju se pokaže potreba, treba studirati, posavjetovati se s kompetentnim stručnjakom, sav plan iznijeti Ordinarijatu, koji će cijeli slučaj povjeriti svom Vijeću za umjetnost, u kome će fungirati svakako stručnjaci i za liturgiju i za umjetnost.

OLTAR

Centar misne asambleje jest oltar, ne mora biti arhitektonski centar, ali cijela arhitektura trebala bi biti konvergirana prema oltaru, tako da se na njemu mogu pratiti sva zbivanja i da privlači pažnju Božjeg naroda (čl.91). Dobro bi bilo (praestat), kad bi oltar bio odmaknut od zidova pozadine, tako da se oko njega može obilaziti. I opet to ne znači: rušiti sadanje oltare, i retable te pomicati ih od sadašnje pozadine — to Instrukcija ne traži, — daje direktive samo za nove oltare, da liturg uzmogne biti licem okrenut prema svojim vjernicima (čl. 95).

Križ i svijećnjaci mogu biti postavljeni na oltaru, ili pokraj oltara. O tome nek donese odluku Ordinarij (čl. 93).

Svete čestice čuvaju se u tabernakulu, koji po propisima mora biti čvrsto postavljen i zatvoren. Tabernakul bit će postavljen na glavnom oltaru, ili na pokrajnjem oltaru — ali tako uređen, da bude dostojan Presvetoga. Iznimno može Ordinarij dozvoliti, da se tabernakul postavi izvan oltara na dostojnom mjestu (vere pernobilis). (čl. 95). Instrukcija ne kani generalizirati ovaj način, gdje za taj način nema niti razloga, ni tradicije.

SANKTUARIJ

Da se uzmogne celebracija harmonično odvijati, prezbiterij treba da bude prostran. Uz oltar, po novim propisima, treba naći prostor za druga dva — iako sekundarna — centra i to: celebrantov sedes i ambon. Sedes će biti postavljen u skladu prema prostoru prezbiterija, a opet tako, da se vidi sa svakog mjesta u crkvi. Celebranta se mora vidjeti kao predsjednika asambleje (čl. 92).

Drugi predmet mobilijara u sanktuariju treba da bude ambon za čitanje, — jedan ili dva — prema kondicijama prostora. Kako treba da izgleda ambon? Riješit će to arhitekti za

mobilijar, a za nuždu može nam poslužiti stalak za note, pa i pričesni sto (čl. 52).

Treba napokon osigurati prostor za školu pjevača, koji će tako doći do izražaja, kao specijalni učesnici asambleje.

DALJNJA MODIFIKACIJA JESU CEREMONIJE

Instrukcija donosi globalna pravila, a novi službeni Ordo Missae razradio je u detalje cijeli obred svete Mise sa svim ceremonijama za liturga, za asistenciju, za ministrante, za školu pjevača i za Božji narod, koji prisustvuje sv. Misi.

Da dar Koncila vama, časna braćo, i Božjem narodu ostvarimo:

1. moramo shvatiti smisao liturgijske obnove, a to predpostavlja studij i neprestano nastojanje da budemo o svemu na vrijeme i potpuno obaviješteni.

2. Moramo poučavati svoje vjernike — Božji narod — da uđe u duh liturgijske obnove, pa da uzmogne surađivati u liturgijskom životu.

3. Moramo se brinuti da izvršimo u obredima — napose kod sv. Mise — odluke crkvenog auktoriteta. Ne radi se samo o promjenama rubrika i ceremonija, nego o tome da unesemo više duha i razumjevanja u svoje akcije i svoje vladanje kod svetih obreda.

4. Moramo nastojati da vjernici surađuju, aktivno sudjeluju u liturgijskim činima, ne samo da budu pasivni promatrači. Lturgijska se obnova uvodi u vidu pastoralnih potreba — tako neprestano naglasuju saborski Oci.

5. Moramo uvijek imati na pameti, da ostvarenje i primjena »Konstitucije« i »Instrukcije« o svetom bogoslužju bude u skladnoj povezanosti starog i novog. Ne ćemo pretjerivati u traženju samo novog, što ni Crkva ne traži.

6. Obnovu svete liturgije moramo provoditi postepeno i progresivno. Ne smijemo biti nestrpljivi, što se najednom sve ne mijenja. Moramo znati, da se sav posao oko izgrađitanja novih liturgijskih knjiga ne može obaviti u kratkom vremenu. To je djelo od nekoliko godina — a tu je pedagoški momenat, da se novosti organski saživljuju sa sviješću vjernika.

Draga braćo svećenici, u želji i nadi, da ćete najsavjesnije provoditi u život Konstituciju i Instrukciju, te sve daljnje naputke o obnovi svetog bogoslužja, neka bude blagoslovljeno sve vaše nastojanje, sav trud i sve brige.

† Stjepan Bäuerlein
biskup đakovački

B I B L I O G R A F I J A

I. časopisi

1. Lebendige Seelsorge — Freiburg 15 u. 16 Jahr (1964, 1965).
2. L'Union — revue d'information pastorale. Paris, g. 1964, 1965.
3. La Maison — Dieu. — Revue de pastorale liturgique — Paris, N. 77, 78, 79, 80.
4. L'ami du Clergé — Langre, 1964.
5. La Documentation catholique, Paris 1964, 1965.
6. Prêtre et Apôtre — Paris 1964-1965.

II. liturgijska literatura

1. Marijan Smolik — Pripombe k Instrukciji — navodilu — za pravilno izvajanje Konstitucije o svetom bogoslužju — Ljubljana 1965.
2. * * * Liturgijska obnova zajednice — Zbornik liturgijskog tečaja III. 1964.
3. * * * Božja riječ zajednici — Zbornik lit. teč. II. 1963. Zagreb
4. P. Gugliemo Barauna, O.F.M. — La Sacra Liturgia rinnovata dai Concilio, Torino 1964.
5. * * * Constitutio de sacra Liturgia, cum commentario, Roma 1964.
6. Card. G.B. Montini — Pastorale Liturgica — Roma 1963.
7. Ferdinand Kolbe — Die Liturgiche Bewegung, Aschaffenburg, 1964.
8. A. Kirchgässner — Unser Gottesdienst, Herder 1960, Wien.
9. Henry Jenny — La Messe — Paque du Seigneur, Paris 1956.
10. François Charmont, S.J. — La Messe source de saintété, Paris 1959.

III. Dokumenti

1. * * * Constitutio de Sacra Liturgia — Vatikan 1963.
2. H. Jenny — Constitution de la Sainte Liturgie (de sacra Liturgia) Paris, 1963.
3. * * * Uredba o svetom bogoslužju. Banja Luka 1964.
4. * * * Instructio ad Exsecutionem Costitutions de sacra Liturgia recte ordinandam — Vatican 1964.
5. * * * Uputa za ispravno provođenje uredbe o svetom bogoslužju Makarska 1964.

MOLITVA ZAJEDNICE

TIJELOVO

Za našu majku svetu Crkvu: neka euharistični kruh posve ostvari jedinstvo koje označuje — molimo te, Gospodine.

Za vjernike po svijetu: da im blagovanje zemaljskih jela ne oduzme želju za kruhom života.

Za članove Crkve koji trpe: neka u nebeskom kruhu nađu život i utjehu.

Za obraćenje grešnika: da oni koji se zbog grijeha drže daleko od Euharistije nađu u njoj podršku za svoje obraćenje.

Za porast našeg božanskog života: neka nas euharistijski kruh potiče da se sve više podvrgnemo volji očevoj.

Za našu župsku zajednicu: da ova pričest izbriše iz našeg srca svaki trag duhovne smrti.

II NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka u sadašnjem svijetu ona bude Crkva siromaha — molimo te, Gospodine.

Za kršćane koji ne žive po vjeri: da ih svjetske brige više ne drže daleko od nebeske gozbe.

Za bolesne i nesretne: neka sve muke podnose kršćanski podvrgavajući se Božjoj volji.

Za rast u ljubavi: da naša ljubav prema siromasima donosi njima dokaz da su pozvani u kraljevstvo nebesko.

Za zajednicu ovdje sakupljenih kršćana: neka budemo uvijek svjesni da je poziv na ovu gozbu nezasluženi Božji dar.

SV. IVAN KRSTITELJ

Za pastire Crkve: da ih se po odricanju može poznati kao Božje poslanike — molmo te, Gospodine.

Za svećenike i kršćanske lajike: neka u poniznosti budu vjesnici Božje riječi.

Za siromašne i progonjene: da u samoći svojih muka ugledaju put spasenja.

Za židovski narod: da u svojim prorocima upozna one koji su navještali Crkvu.

Za djelovanje milosti u nama: neka nam Bog dade da pobijedimo svoju umišljenost i oholost.

Za članove ove zajednce: da ih slavljenje Euharistije pretvori u ponizne vjesnike nebeskog kraljevstva.

PRES. SRCE ISUSOVO

Za svetu Crkvu Božju: rođena iz Kristova boka na križu neka bez prestanka živi od bogatstva ljubavi njegova Srca — molimo te, Gospodine.

Za svećenstvo i hierarhiju: umnoži svećenička zvanja da vjernicima dijele bogatstvo ljubavi Božjeg Jaganjca.

Za članove Crkve koji trpe: neka svoje boli, neuspjehe i tuge sjedinjuju s otkupiteljskim trpljenjem Spasitelja.

Za kršćanski lajikat: da svoj život posveti širenju Božje ljubavi u svijetu.

Za obraćenje grešnika: neka Kristova krv na njima pokaže svoju moć opraštanja i svoju uspješnost otkupljenja.

Za ovu svetu zajednicu: da nam ova Misa, gdje se žrtvuje Božje Jagnje, osigura naše učešće u njegovoj nebeskoj slavi.

III NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka Božje milosrđe ne prestane okupljati izgubljeno čovječanstvo u svoj oviČnjak — molimo te, Gospodine.

Za crkvene pastire: da uvijek idu k siromasima i da bez prestanka traže izgubljene ovce.

Za rast u ljubavi: neka zalutale ovce ne nađu kod kršćana prezir i samodopadnost nego Božje milosrđe.

Za odgojitelje: da im Božja dobrota udahne strpljenje koje će pokazivati bez prestanka.

Za ovu župsku zajednicu: neka se u njoj svatko osjeća grešnikom da tim više slavi Božje milosrđe.

SV. PETAR I PAVAO

Za svetu Crkvu Božju: neka njezini članovi budu na temelju apostola živo kamenje u Božjoj zgradi — molimo te, Gospodine.

Za papu i s njim sjedinjene biskupe: da poput Petra i Pavla budu uvijek puni pouzdanja u Bogu i spremni na muke.

Za sjedinjenje kršćana: neka u Petrovoj vlasti nađu svi čvrstoću i sigurnost svoje vjere.

Za crkvenu hierarhiju: da na sve navale zla ostane čvrsta kao stijena koja će čuvati sve vjerne.

Za Crkvu u šutnji: neka Petar u svom nasljedniku bude znak okupljanja za sve koji su progonjeni zbog vjere.

Za ovu vjersku zajednicu: da blagovanje kruha jakih učvrsti njihovo svjedočanstvo i njihovu vjeru.

PREDRAGOCJENA KRV KRISTOVA

Za sve članove Crkve: neka se operu u Krvi Kristovoj i neka sjaje ljubavlju i žarom — molimo te, Gospodine.

Za progonjene kršćane: neka njihove žrtve ne budu uzaludne nego neka imaju učešća u otkupljenju Gospodnjom krvi.

Za sve svećenstvo: da posvećenje Kristove krvi preko njihovih ruku spašava i pobožanstvenuje kršćane.

Za obraćenje grešnika: neka krv prolivena za njihovo spasenje njima donese oproštenje.

Za ovu zajednicu kršćana: da je njezina poslušnost nebeskom Ocu sjedini u spominjanju Spasiteljeve prolivene krvi.

IV NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka čovječanstvo u njoj otkrije objavu Božje djece — molimo te, Gospodine.

Za svu našu bolesnu braću: uvjerenje da posjeduju prvine Duha ublažilo njihove muke.

Za one koji se nalaze u očaju: neka im milost dade da shvate kako mir u Bogu nadilazi uživanja ovoga života.

Za one koji rade za napredak svijeta: da njihova djelatnost svjedoči o skorom dolasku novog svijeta.

Za ovu svetu zajednicu: neka ona u očima ljudi bude znakom nade koja ne dolazi na manje.

SV. ĆIRIL I METOD)*

Za svetu majku Crkvu: da joj budemo uvijek zahvalni što nam je poslala svoje apostole i tako osigurala vječno spasenje — molimo te, Gospodine.

Za slavenske narode: neka po zagovoru i primjeru svete braće svi nađu jedinstvo u vjeri i Crkvi.

Za naše duhovne pastire: da poput naših prvih apostola ljube svoj narod usprkos svih poteškoća i kleveta.

Za našu neiskusnu mladež: neka ne zaboravi po kome smo primili pismenost i privedeni u kolo kulturnih naroda.

---

*) Ovoga nema u P. Maertensa.

Za nekršćanske narode: pošalji i njima svoje vjerovjesnike koji će ih privesti u krilo svete Crkve.

Za našu župsku zajednicu: da joj živi jezik u Misi bude poticajem za sve djelatnije i korisnije učešće u svetom bogoslužju.

V NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: da ljubav nepokolebivo učvrsti sva srca u jedinstvu i slozi — molimo te, Gospodine.

Za apostolska nastojanja Crkve: neka ona pomiri i sjedini sve narode i društvene klase.

Za rast u ljubavi: da svladamo svoju zavist i svoju umišljenost.

Za članove ove zajednice: neka sudjelovanje kod ove Mise ne ostavi u njihovom srcu ništa mržnje ni gorčine.

Za našu župsku obitelj: da se u njoj uvijek nađe mnogo onih koji će svakome oprostiti i još druge pomiriti.

VI NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: da njezini članovi neprestano traže i blaguju nebesko jelo — molimo te, Gospodine.

Za svećenička zvanja: pozivaj mnogo onih koji će nam navieštati tvoju riječ i dijeliti tvoj kruh.

Za našu pokojnu braću: kako su se za života hranili euharistijskim kruhom tako ih sada privedi k nebeskoj gozbi.

Za siromahe i gladne po svijetu: neka ljubav kršćana bude za njih kao novo umnoženje kruha.

Za sve krštene: da uvijek ostanu vjerni svojoj smrti grijeha.

Za ovdje sakupljenu zajednicu: neka se uvijek obilato hrani jelom koje joj Bog pruža s oltara.

VII NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: Božja joj zaštita dala da postane velikim stablom punim dobrih plodova — molimo te, Gospodine.

Za obraćenje grešnika: neka Božje milosrđe uspori njihovo suđenje i još ne odlomi suhe grane.

Za pripadnike raznih sekti: da se više ne daju zavaravati od krivih proroka.

Za žetvu: neka pravedna dioba zemaljskih plodova bude zalogom bogatih plodova nebeskog kraljevstva.

Za rast u Božjem životu: ne oklijevaj nas kljaštriti i čistiti da donesemo više ploda.

Za ovu svetu zajednicu: neka joj stablo križa, posađeno u njenoj sredini, pruža obilato plodova milosti.

VIII NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka pastiri vode svoju duhovnu djecu po uplivu Duha Svetoga — molimo te, Gospodine.

Za rast Božjeg života u našim srcima: da kršćani budu pametni pa da se oslobađaju tjelesnih djela.

Za obraćenje grešnika: neka svako kršćansko srce odbaci svaku prevaru, krađu i nepravdu.

Za odmor kroz praznike: da se kršćani i u ovo vrijeme ponašaju kao sinovi svjetla.

Za ovu svetu zajednicu: neka njezini članovi nasljeduju Božjeg sina koji se nije ustručavao podnijeti smrt da uđe u nebeske dvorove.

IX NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka primanjem Božjeg pohođenja zasluži naziv novog Jeruzalema — molimo te, Gospodine.

Za obraćenje židovskog naroda: da otkrije Mesiju kojega mu je Bog poslao.

Za rast u ljubavi: neka se novi Jeruzalem gradi živim kamenjem u srcima i u dušama.

Za jedinstvo naroda u Crkvi: da se razne kulture, rase i ćudi bratski sjedinjuju u novom Jeruzalemu.

Za one koji su kušani: neka im trpljenje bude sredstvom da se sjedine s Bogom, a ne da podlegnu u kušnji.

Za upravitelje naroda: da u miru i jedinstvu podižu na zemlji sliku nebeskog Jeruzalema.

Za ovdje skupljenu zajednicu: neka primi Krista uspješnije nego je to učinio stari Jeruzalem.

PREOBRAŽENJE KRISTOVO

(Kao II korizmene nedjelje)

X NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka služenje njezinih pastira i poniznost njezinih vjernika bude znakom Spasiteljeve žrtve — molimo te, Gospodine.

Za rast u ljubavi: da se ne oholimo što smo pravedni i da ne preziremo one koji ne misle kao mi.

Za obraćenje grešnika: neka znaju da Bog više voli grešnika koji se obrati nego pravednika puna oholosti.

Za jedinstvo kršćanskih zajednica: da svi članovi ponizno stave svoje darove u službu sviju.

Za nekršćanske vjere: neka njihovi članovi upoznaju da nas ne posvećuje nastojanje volje ni duhovni zanos nego samo milost Božja.

Za ovu svetu zjednicu: da je Kristovo prisustvo oduševljava u njezinoj ljubavi.

UZNESENJE BL. DJ. MARIJE

Za svetu majku Crkvu: neka joj njezina ljubav i savršenost dozvoli da se pridruži slavi Djevice Majke — molimo te, Gospodine.

Za rast Božjeg života u našim srcima: da čistoća kršćana odsjeva onim blagoslovom koji joj je obećan.

Za sjedinjenje kršćana: neka se majčinska ljubav Bl. Djevice protegne na svu rastavljenu braću.

Za suvremeni svjet: da mu molitva Marije pomogne s radošću otkriti nadu u bolji život.

Za ovu svetu zajednicu: neka nam euharistijska gozba bude zalogom našeg uzdignuća u nebo.

XI NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: da bude podložna njegovoj riječi i da se navješta diljem svega svijeta — molimo te, Gospodine.

Za rast Božjeg života: ne daj da zatvorimo svoje uši glasovima Božjeg nadahnuća.

Za našu progonjenu braću: neka šutnja, koja im je nametnuta, ne veže njihovu vjeru.

Za oproštenje naših grijeha: da nam Bog bude milostiv za naše isprazne i lažne riječi.

Za svećenike i borbene kršćane: neka nikada ne uteku od dužnosti da javljaju svijetu Božju riječ.

Za ovu svetu zajednicu: da se svim žarom sjedinjuje s Božjom Riječi koja je za nas postala tijelom.

XII NEDJELJA PO DUHOVIMA

Za svetu Crkvu Božju: neka joj uspije odstraniti ratove, socijalne nepravde i rasne razlike — molimo te, Gospodine.

Za pobjedu nad našim grijesima: da naše samoljublje više ne onemogućuje Kristovu ljubav.

Za više veselja u našim srcima: učini nas sretnima da vidimo što gledamo i da čujemo što slušamo.

Za mlade koji se odlučuju za izbor staleža: neka se oduševe za ona zvanja gdje će više iskazivati Kristovu ljubav.

Za izgradnju boljeg svijeta: da kršćani otvore svoja srca siromašnim narodima i da im djelotvorno pomažu.

Za ovu svetu zajednicu: neka se u njoj ostvari potpuno jedinstvo duhova.

P. Maertens-Kirigin

O POLOŽAJU I RADU VJERNIKA LAIKA

Naši su vjersko-pastoralni problemi brojni. Ne možemo se pohvaliti, da se o aktuelnim pitanjima, o kojima se »u kuloarima« mnogo i otvoreno govori, isto tako i piše, odnosno javno i otvoreno raspravlja.

Tko je od nas izradio ili pokušao da izradi temeljitu i svestranu sociološku analizu naše vjersko-moralne i pastoralne situacije? Tko je pokušao odgovoriti na pitanja: »Što se ovo oko nas i s nama događa?« Kuda idemo? Kakav je naš katolicizam u evropskim i svjetskim odnosma? Kakova je vjera našeg običnog, prosječnog čovjeka na selu i u gradu? Što smo pogriješili, a što propustili u našem djelovanju?

Bez odgovora na ova pitanja, bez potrebne analize, rekli bi i »seciranja« našeg položaja, nema ozbiljne mogućnosti za solidno formiranje programa djelovanja.

Sarajevski je kanonik dr. Čedomil Čekada u posljednjih sedam-osam godina objavio niz vrlo aktuelnih članaka u đakovačkom »Vjesniku« i u našoj »Službi Božjoj«, podvrgavši solidnoj analizi pojedine probleme, zauzimajući o svemu i određeni stav.Šteta je samo, da mu nije s kompetentnog mjesta povjereno da izradi sveobuhvatnu ocjenu naših prilika, potreba i mogućnosti kao i odgovarajuće konkretne prijedloge za budućnost. Dr. Čekada je — na temelju svoje dugogodišnje javne djelatnosti i osobnih zasluga — najpozvaniji da to i učini.

Jedno od aktuelnih pitanja je svakako i pitanje rada i djelovanja vjernika (za koje je kod nas prihvaćen — iako ne potpuno ispravan — naziv »Laika«).

U svjetskoj se katoličkoj štampi u vezi s radom II. Vatikanskog sabora vrlo mnogo piše o radu i aktiviranju vjernika u životu Crkve. Čujemo za različite prijedloge i mišljenja: od onih koji bi htjeli da sve ostane »po starome«, pa do onih, koji su i za »radikalnija« rješenja, pa čak i za to, da se vjernicima u Crkvi povjere i oni poslovi, za koje se kroz tisućljetnu povijest Crkve smatralo da »po naravi« pripadaju svećenicima (Vatikanska diplomacija, uprava crkvenih dobara i sl.).

O ovom pitanju su napisani ne samo brojni članci i rasprave već i knjige, u kojima je problem svestrano raspravljen. Suočeni s problemom pomanjkanja svećenika, svi dobronamjerni predlažu rješenja koja će svećenike osloboditi od poslova koji nisu vezani uz njihov sv. Red.

Radi se o pitanju koje je za život Crkve od velike važnosti. Vjernici su najveći — integralni dio (!) Crkve i o njihovom sudjelovanju u životu Crkve i svim njezinim manifestacijama

u ljudskom društvu, zavisi opći položaj Crkve u svijetu. Nisu Crkva samo biskupi, svećenici, redovnici i redovnice ili možda k tome još samo zvonari i »remete«. Crkva je zajednica svih vjernika u kojoj su zajednici posvećenim osobama povjerene posebne dužnosti, ali nikako ne i posebna, veća »prava« koja bi ih razlikovala od vjernika.

Kod nas se (nažalost!) o pitanju uloge vjernika u životu Crkve vrlo malo piše, iako ne bi mogli kazati da kod vjernika ne postoji interes za sve ono što je važno za život Crkve kod nas.

Nekoliko godina prije početka rada II. Vatikanskog sabora objavio je dr. Čedomil Čekada zapažen članak o pitanju laika u đakovačkom »Vjesniku«. O istom pitanju je dr. Čekada i u našem časopisu (br. 6. god. IV. iz 1964. g.) objavo zanimljiv članak, naglasujući zadaće vjernika.

Ostala katolička štampa (koju isključivo vode i uređuju svećenici) nije pitanju uloge i rada vjernika u Crkvi posvetila ni jedan članak, osim što se donese vijesti iz drugih zemalja. U prvom broju »SLUŽBE BOŽJE« ove godine (1965.) objavljen je članak P. Platona Plasajec, OFM pod naslovom »dijalog s laicima«.

Ovaj nas je članak potaknuo da o ovom pitanju nešto napišemo. Nadali smo se, da će se na problematiku vjernika ili ovaj članak netko osvrnuti u slijedećem broju »Službe Božje«, ali to nismo dočekali.

Radi se o problemu koji je za čitavu Crkvu interesantan, naši pogledi (iako smo mali katolički narod!) nisu bez interesa za sve. Pišući ovaj članak, prvenstveno mislimo na naše domaće prilike, na naše specifične potrebe i mogućnosti.

O položaju i ulozi vjernika bi danas trebalo mnogo pisati. Radi se o problematici, koja traži temeljit studij i zajedničke napore da se utvrde metode suvremenog angažiranja i djelovanja vjernika u životu Crkve: od najmanje župe, pa do biskupijskih centara i interdijecezanskih poslova i akcija.

Samo ako uspijemo aktivirati što veći broj vjernika, možemo očekivati procvat vjerskog života, potrebnu renesansu. Crkva je živi organizam, koji se mora razvijati. Svako »stagniranje« je zapravo nazadovanje, gubljenje pozicija. Ako su najveći dio Crkve — a to su vjernici — pasivni članovi društva kojemu pripadaju, ako su vjernici amorfna masa koja pasivno prisustvuje vjerskim obredima i koja se vrlo malo ili nikako ne zanima za život vjerske zajednice, kojoj pripada, onda ne možemo govoriti o aktivnim vjernicima, već o »ustajaloj vodi«.

»AGGIORNAMENTO« Crkve je danas tema dana. Svi se slažu s time, da su nam potrebne ne »reforme«, već iskreno i potpuno proživljavanje i primjena Kristove nauke u privatnom i javnom, narodnom i međunarodnom životu. Nije »aggiornamento« likvidiranje »križa« u kršćanstvu, kompromis s grijehom ili neistinom, a najmanje je, »aggiornamento« trgovačko mešetarenje na diplomatskim terenima.

»Aggiornamento« znači napuštanje svih nebitnih i ljudskih natruha, koje su se kroz stoljeća nakupile oko nebitnih oblika crkvene uprave, likvidiranje nezdravog tradicionalizma i konzervativne zaostalosti u metodama rada. »Aggiornamento« je i maksimalno ograničavanje »ljudskog« elementa u Crkvi, čvrsto manifestiranje Kristove ljubavi prema svim ljudima, koje je On svojom krvlju odkupio, ali nikako ne i »koegzistencija« s ljudskim slabostima i griješkama.

Danas se smatraju pozvanima da Crkvi savjetuju čak i oni, koji su donedavna svaku vjeru, pa i kršćanstvo, svodili na niveau »nepismenosti«. Obnovu Crkve mogu provesti samo članovi Crkve, koji u svom svakodnevnom životu manifestiraju vjeru u Krista i po njoj žive.

O položaju i radu vjernika kod nas se malo piše, dok je u ostalom katoličkom svijetu sasvim drukčije. U prvom ovogodišnjem broju »Službe Božje« čitamo da je »na poziv hijerarhije 40 kanadskih laika iznijelo na 300 stranica svoje poglede o reformi Crkve« (»The Tablet« str. 1152, 1964. g.).

Nije nam poznato da je kod nas nešto slično pokrenuto, a ne sumnjamo da bi se i kod nas našlo vjernika, koji bi se rado odazvali pozivu i iznijeli konstruktivne prijedloge.

Treba samo početi! Ne samo traženjem prijedloga i sugestija od strane vjernika, već i otvorenim, iskrenim raspravljanjem o pitanjima položaja, prava i aktivnosti vjernika. Problem je značajan, pa iako smo do sada mnogo toga propustili, ne bi tako trebalo biti ubuduće!

Neosporno je da su vjernici (laici) subjekt u Crkvi, ipak na ovom području i u vezi sa iznesenim problemom inicijativa mora početi od strane službenih crkvenih foruma. Dr. Čekada u svom članku u »S. B.« doduše veli: »nama se čini da laici ... ne bi trebali čekati da ih se na to formalno pozove i da ih se izrijekom pita ...« i smatramo da je to stanovište opravdano. Međutim, valja uzeti stvari kakove jesu.

Htjeli mi ili ne htjeli, teško će se naći vjernik, koji će »nepozvan« doći s prijedlozima ili čak kritikom. Pogotovo, ako se radi o vjerniku, koji je možda u svom dosadašnjem radu

naišao na mentalitet koji je prilično daleko od onoga, što se danas u čitavom katoličkom svijetu zbiva.

Osim toga, crkveni će forumi svojim auktoritetom pokazati da se radi o poslu na koji su svi vjernici (bez ikakvih razlika) pozvani i da taj rad spada u neotuđivo pravo svakog vjernika, kao ravnopravnog člana Crkve. Crkveni će forumi pokazati da im je suradnja vjernika potrebna, te da vjernike ne smatraju »maloljetničkim elementom« u Crkvi ili možda čak samo »siromašnim rođacima«. Aktiviranje vjernika je conditio sine qua non današnjeg vremena.

Radi se o priznavanju prava, prava koje se mora i izvršavati bez ikakvog ograničenja, bez pogrešnog stava, kao da se daju »mrvice« ili da su vjernici samo »misera plebs contribuens« kojima se »iz milosti« dozvoljava da u Crkvi budu malo više od »statista« i čija bi se funkcija imala eventualno svesti na sabiranje milostinje za vrijeme službe Božje, ali svakako bez prava da o toj (svojoj!) milostinji i načinu njezinog upotrebljavanja budu barem informirani, ako ne i pozvani da suodlučuju.

U prvom ovogodišnjem broju našeg lista »Služba Božja« naveden je na str. 80. citat D. Barsotti-a: »Svećenstvo je u paganskim religijama i u židovstvu bilo posebna klasa, no u kršćanstvu to nije i ne smije biti«. Crkva se već decenijama preko svojih najboljih ljudi bori protiv »klerikalizma« — tog modernog oblika »klase«. Klerikalizam je Božjoj stvari nanio velike štete, a na II. Vatikanskom saboru je doživio i službenu osudu. Važno je da naše tvrdnje i izjave ne ostanu prazne riječi. Djelom se mora pokazati u kojoj smo mjeri shvatili vrijeme.

Kidanje s prošlošću nije jednostavna stvar, pa smo svjesni pred kojim se poteškoćama nalazimo. Ima kod nas još feudalnog mentaliteta: i među svećenicima i među vjernicima. Ima još gledanja koja su preživljena i nekršćanska (»esse pro venerabili clero«), a na nama je da zajedno s vjernicima koji za to pokazuju smisla, ljubavi i sposobnosti pristupimo otvoreno, hrabro i kršćanski raspravljanju o svim aktuelnim pitanjima za život Crkve u današnjim uvjetima njezinog djelovanja.

Od nas se traži pronalaženje specifičnih rješenja, određivanje načina rada i davanje smjernica, kojih do sada nismo imali. To je naša obaveza, naša dužnost, naša sveta dužnost.

Započnimo barem razgovarati o položaju i djelovanju vjernika u Crkvi danas i kod nas, ali ne smatrajući da su vjernici nešto »izvan« Crkve. Elemenat s kojim treba počinjati

»dijalog« kao da postoji mnogo nesporazuma i neshvaćanja koji proizlaze iz međusobnog stoljetnog nepoznavanja.

Mišljenja smo da ne smijemo zatvoriti oči pred činjenicom, da će jedan od težih problema za suvremeno aktiviranje vjernika pojedinaca i vjerničkih masa u životu Crkve biti: *mentalitet klera.* O tome je dr. Čekada otvoreno pisao u spomenutom članku prošle godine, a i u članku pred više godina.

Ne želimo ovdje iznositi primjere i dokaze kako se gleda na aktiviranje vjernika, odnosno kako se »ne gleda« na priznavanje prava vjernicima. Dosta je da ponovimo ono što je P. Plasajec iznio u svom članku »dijalog s laicima« — »cijeli je misnički kolektiv na mene nasrnuo kao roj osa: Pa oni bi nam se popeli na glavu!« Eto, svećenici su ustali »kao roj osa« (a ne kao brižni pastiri!) protiv jednog (budimo iskreni: vrlo skromnog!) prijedloga o ostvarivanju »prava« vjernika... Možda je P. Plasajec (i nehotice) iznio sliku iz života koja je za naše prilike (a možda ne samo za naše?) karakteristična, no svakako vrlo žalosna...

Vjernici su, ne od jučer (ili od ovog članka) »izabrani rod«, »kraljevsko svećenstvo« — kako to kaže Apostol u prvim danima mlade Crkve, pa im stoga treba u razgovoru »na ravnoj nozi« dati priliku da iznesu sve što žele. Vjernici ne traže da ih kler sluša, ali s pravom očekuju da ih se barem sasluša.

Ostvarimo li — za početak! — i samo ovo, mnogo smo učinili, jer do sada nismo ni pokušali dati inicijativu.

Vjernici očekuju da ih se pozove, imaju mnogo toga kazati i predložiti. Budimo u to uvjereni.

Ovim izlaganjem ne želimo pred našu katoličku javnost iznositi određene prijedloge, konkretna rješenja ili gotove »recepte«. Želimo samo upozoriti na aktuelnost problema i potrebu da se na ovom području krene s mrtve točke. Godine prolaze, nepovratno prolaze, a propusti nam se mogu teško osvetiti.

Nadamo se da ove riječi neće ostati »glas vapijućeg...« kao što je to slučaj s člancima dr. Čedomila Čekage.

Veselilo bi nas, kada bi o ovom pitanju čuli druga mišljenja i druge prijedloge.

Dr. J. J.

KAKO NAJ UPORABLJAMO SVETO PISMO V PRIDIGI?

Liturgična obnova nalaga duhovnikom v pastoraciji dolžnosti, katerim večkrat niso kos. Kako naj prileten župnik brez glasbene vaje pravilno poje liturgične speve v domačem jeziku, če pa transpozicija iz latinskega na narodni jezik celo komponistom povzroča težave? Ker nimamo dovolj liturgičnih knjig, je zaenkrat še teško doseči tisto idealno sodelovanje vernikov pri maši kakor si ga zamišljata liturgična Konstitucija in Instrukcija. Če naj mašne speve bravci bero ali pevci pojo, jih mora nekdo (večinoma je to župnik) poprej v zadostnem številu razmnožiti in nato prizadete naučiti, da bo sodelovanje spodbudno; to pa nalaga duhovniku, mimo redne priprave na nedeljo, nove dolžnosti. Pridiga naj ne bo tematična, ampak naj organsko raste iz bogoslužja. Izdelana najbo na podlagi svetega pisma in naj z vidika dnevnega mašnega besedila osvetli praznično skrivnost in zadosti duhovni potrebi vernikov (prim. Instrukcija, čl. 54). Vir pridige naj bo predvsem sveto pismo in duhovnik naj vse cerkveno leto na podlagi svetega besedila razlaga verske skrivnosti in načela krščanskega življenja (prim. Konstitucija, čl. 35, t. 2; čl. 51 in 52). Kako naj duhovnik s pridom uporabi sveto pismo za pridigo, če pa more s P. Parschom reči, da ga je študij svetega pisma na fakulteti bolj odtujil od svetega pisma kot približal? Preveč je bilo tam filologije, arheologije, eksegeze, premalo pa biblične teologije, čeprav je ta edino užitna hrana za vernike. Kako se bo moral študij liturgike na fakulteti preurediti (Konstitucija, čl. 15, 16 in 17), tako bi se moral reformirati študij svetega pisma, da bi bil bolj usmerjen h kasnejši pastoralni izrabi. Za pravilno razumevanje navdihnjene božje besede je gotovo potrebno temeljito poznavanje biblične zgodovine, arheologije in eksegeze, toda božje govorice zato še ne bomo slišali, Te vede nas postavijo le v preddverje svetega pisma, v svetišče božje besede moramo prodreti sami. Preko zunanjega okvira besedi je treba prodreti do jedra, do navdihnjene misli in dojeti duha svetega pisma. Šele potem, ko so duhovniki »z vestnim študijem svete knjige sami proučili in si jih z molitvijo in premišljevanjem osvojili, naj nebeško bogastvo božje besede marljivo podajajo v govorih, homilijah in pridigah; krščanski nauk naj potrjujejo z mislimi, ki so jih zajeli iz svetih knjig, in jih pojasnjujejo s prelepimi zgledi iz svete zgodovine in posebno iz evangelija Kristusa Gospoda; vse to pa naj opustivši tiste prilagoditve, ki jih zamisli lastna domišljija in ki so od daleč za lase privlečene, ki niso več uporaba, marveč zloraba božje besede, in katerih

naj se nadsve skrbno ogibljejo — tako zgovorno, tako razločno in jasno podajo, da bo vernike kar ganilo in ogrelo in bodo pripravljeni, ne samo svoje življenje poboljšati, temveč bodo tudi v svojem srcu začutili največje spoštovanje do svetega pisma« (Div. afll. Spiritu).

Poznanze svetega pisma je za svetopisemsko pridigo neobhodno potrebno, toda v tem, kako naj to znanje pravilno izrabimo, da bo pridiga res oznanilo božje besede, se mnenja razhajajo. Glede umetnosti izrabe svetega pisma v govoru, so duhovniki prepuščeni sami sebi. Ker je naše svetopisemsko znanje plitvo, tudi edinosti glede njegove izrabe v pridigi ni. Pridiga še ni svetopisemska, če je natrpana s citati, četudi po smislu spadajo v njen sestav. Zato so bili pridigarski osnutki v letošnjem postu z razdelitvijo tvarine na: problematiko, stične točke . . . s svetopisemskega stališča zgrešeni in praktično neuporabni. Prav tako še ni pridiga svetopisemska, če jemlje iz svetega pisma zglede za ponazoritev vsebine ali ustrezne citate za podkrepitev apologetičnih trditev. Bistveno vprašnje glede pravilne in učinkovite izrabe svetega pisma v pridigi se mora glasiti: kaj je hotel Bog s tem, kar smo brali, povedati nam? Kakšen nauk je skrit v tej perikopi? Kaj Bog po njej govori našemu času in meni osebno? Če na to vprašnje ne znam odgovoriti, potem je bolje, da se svetopisemske pripovedi ne lotim in je sploh ne razlagam. (Izraz svetopisemska pripoved rabim namesto svetopisemska zgodba. Poslednjega spremlja v našem kritičnem času nek sumljiv prizvok, kakor da je vse to, kar beremo plod domišljije, v resnici pa so to zgodovinska dejstva in jih moramo kot taka poslušavcem vedno predstaviti).

Sveto pismo je knjiga, ki je namenjena vsem časom. Čeprav so posamezne knjige nastale v čisto določenih okoliščinah ali so bile namenjene določenim osebam (pastoralni listi apostola Pavla), se vendar preko adresentov nanašajo tudi na nas. Kakor njim, hočejo tudi nam nekaj povedati, in prav to, kar oné skrivajo za nas, mora pridigar odkriti v njih in z vedno živo besedo navdušiti poslušavce. Kako more svetopisemska pripoved, ki poroča o nekem zveličavnem, toda sedaj že zgodovinskem dogodku, zbujati zanimanje v sedanjosti? Kaj naj storim, da bo zveličavni zgodovinski dogodek nadnaravno učinkoval v sedanjosti? Zveličavni dogodek preteklosti, mora postati skrivnost sedanjosti! Če Mr poročilo o ozdravljenem gobavcu (1, 40—45) motrimo samo na sebi, ima za nas komaj kak pomen. To je opis čudežnega dogodka, ki je mogel zganiti sodobnike, ne pa nas. Če pa gobavec pomeni grešnika, pa nek-

danji zveličavni dogodek postane aktualen tudi v sedanjosti. Kakor je bil gobavec izvržen iz človeške družbe, tako je tudi grešnik izobčen iz kraljestva božjih otrok in ga more očistiti samo Bog.

Duhovni pomen dvigne svetopisemsko poročilo nad časovnost tako, da dobi v sedanjosti spet tisto vrednost, ki jo je imelo v preteklosti. Vsa problematika svetopisemske pridige je v tem, kako narediti zveličavno dogajanje preteklosti učinkovito v sedanjosti? To ni samo problem našega časa. Mirno lahko trdimo, da so se stem ubadali že evangelisti. Tudi njim je bilo jasno, da s samim pripovedovanjem zveličavnih dogodkov ne bi mogli vzbuditi vere in ne formirati verskih občin, če zveličavni dogodki ne bi vplivali na njihov ambient. Božja beseda zapisana v zvitkih svetega pisma ni bila mrtva, ampak živa (Hebr 4, 12) in daje življenje (Jan 6, 63. 64) v vsakem času, ker ima v sebi moč (Rimlj 1, 16). Če naj zveličavni dogodek preteklosti koristi tudi nam in naj živa božja beseda vžge naša srca je potrebno troje:

1. svetopisemsko pripoved je treba doživeto podati (narratio)
2. tehtno razložiti in iz nje same pojasniti (explicatio)
3. praktično izrabiti (applicatio)

Ad 1. Sveto pismo je božja beseda. Bog se je sklonil k človeku in mu v izrazih in pojmih, ki jih v svojem naravnem govoru in pojmovanju rabi, razkril svoje notranje življenje. Bog bi se mogel razodeti tudi drugače, na primer zgolj s stvarjenjem narave, toda po tej poti bi se človek teže dokopal do spoznanja edino pravega Boga in Očeta luči. Ker pa je Bog sam govoril človeku v razumljivem jeziku hoče, da se njegova govorica širi dalje in tako oznanjajo velika dela božja (Apd 2, 12). Pridiga bo uspešna le, če bodo poslušavci v njej prišli v stik z živo božjo govorico in bo toliko bolj učinkovita kolikor bolj se bo približala razodeti božji besedi. Stik z božjo besedo vzpostavimo že, ko beremo, s primernim poudarkom, svetopisemsko besedilo ali ga s svojimi besedami doživeto podamo. Pustimo najprej, da božja beseda v dušah sama učinkuje, zato je spotoma ne razlagajmo. Poslušavce je treba najprej seznaniti s svetopisemskim dogodkom ali mislijo, šele nato bomo iz nje izvajali sklepe, koristne za nas. Ko verniki poslušajo zveličavni dogodek, že učinkuje v njih dušah, brez našega komentarja. Z branjem postane zgodovinski zveličavni dogodek skrivnost, ki seže v sedanjost. Čudež preteklosti učinkuje v sedanjosti. Ker je prav ta, direktni stik z živo božjo besedo tako vpliven,

dolgo časa v Cerkvi (vse 2. in 3. stoletje) ni bilo pridige pri bogoslužju, oziroma je bilo branje svetega pisma poglavitna oblika pridige (prim. A. Niebergall, Geschichte der Predigt).

Ad 2. Vsak svetopisemski dogodek vsebuje neko zveličavno resnico. Evangelisti so iz množtva dogodkov izbrali in zapisali samo tiste, ki so imeli za pracerkev poseben pomen in iz njih izvajali verske resnice. Zato je treba najprej vedeti, čemu se ta perikopa sploh nahaja v svetem pismu? Kaj so iz nje izvajali prvi kristjani? Kakšne posledice in učinke je imela za versko življenje prvih kristjanov in kakšne naj ima danes za nas?

Perikopo bomo prestavili iz zgodovine v sedanjost samo s temeljito razlago. Dobro moramo poznati stanje sodobne eksegeze, ki je med drugimi vedami najbolj napredovala v zadnjem desetletju. Perikopa se mora otresti arhaičnosti. Pred poslušavci mora nastopiti kot stvarnost, ker edino tako jim more nekaj povedati.

Osnovno misel perikope navadno najbolje pojasnimo, če jo postavimo v razmerje s celotno vsebino knjige iz katere je vzeta. Janez je napisal evangelij zato, da je z njim dokazal, da je Jezus iz Nazareta pravi Sin božji. Njegov evangelij ni linearen. Posameznih perikop ne beremo vodoravno, brez odnosa do vodilne misli evangelija, ampak je iz vsake epizode mogoče stopiti v središče; vsak dogodek priča, da je Jezus Sin božji. Matej je z evangelijem dokazal, da je Jezus napovedani Mesija in se nad njim spolnjujejo napovedi prerokov. Osnovna misel apostola Pavla je: vsi narodi so poklicani v kraljestvo božjih otrok. Iz osnovne pisateljeve misli, ki se kot rdeča nit prepleta skozi perikope ,razlagamo vsebino posameznih perikop. Ozdravljenje sina kraljevega uradnika, o čemu poroča Janez (4, 46—53), je v čudovitem soglasju z Janezovo miselnostjo in ni slučaj, da je dogodek zapisal prav Janez. Ozdravljenje se je zgodilo na daleč. Potreben je bil stik s Kristusom. Tega mi ne moremo vpostaviti osebno, ker nismo njegovi sodobniki, ampak z vero in z zaupanjem v njegovo besedo. Janez je pisal evangelij že v precejšnji časovni odmaknjenosti od zgodovinskega Jezusa, zato je hotel sodobnikom jasno povedati, da morejo z Jezusom priti v stik po veri. Pri Janezu blagruje Jezus tiste, »ki niso videli in so verovali« (Jan 20, 29). »Mož je verjel besedi, ki mu jo je rekel Jezus, in je šel« (Jan 4, 50). Vera premaga vse razdalje. Četudi nismo več priče historičnega Jezusa, se po veri lahko povežemo z njim in Jezus na našo vero odgovarja z uslišanjem.

Ad 3. Še tako doživeto pripovedovanje svetopisemskih epizod ali znanstveno utemeljeno razlaganje po sebi ne more poživeti zveličavne vere. To prej uteši človeško radovednost kot pa nasiti dušo z duhovno hrano. Če bi bila pridiga samo fabuliranje svetopisemskih epizod ali znanstveno eksegeziranje, ne bi mogla poslušavcev siliti k odločitvi v veri, kar božja beseda mora. Pridiga mora biti kerigmatična. Ljudi mora postaviti pred odločitev. Pridigar nastopa kot božji poslanec, ne v svojem imenu, ampak z avtoriteto Boga. »Kdor vas sprejme, mene sprejme, in kdor sprejme mene, sprejme tistega, ki me je poslal« (Mt 10, 40). Verniki morajo iz tega, kar v pridigi slišijo izvajati zaključke za svoje versko življenje. Zveličavni dogodek preteklosti mora praktično učinkovati v sedanjosti. Kako je Jezus govoril svojim sodobnikom, govori tudi nam. Kristus ostane naš Zveličar, četudi ni več med nami telesno navzoč. On ostane z nami »vse dni do konca sveta« (Mt 28, 29). Vsaka perikopa mora imeti nekaj koristnega tudi za nas.

Kako izrabimo svetopisemsko pripoved v aplikaciji, da z njo poživimo vero, nas najbolje pouči sveto pismo samo, zlasti Janezov evangelij. Janez je pisal evangelij, ko so zveličavna zgodovinska dejstva postala verska dejstva; Kristus zgodovine, je postal Kristus vere. Zveličavni dogodki so prešli v zgodovino in že so nastopali lažnivi učitelji, ki so Jezusov nauk po svoje tolmačili in pačili. Zoper njih je nastopil Janez in kot očividec napisal evangelij, da bi se vsi »uverili, da je Jezus — Kristus, Sin božji« (Jan 21, 31). Janez ni pisal evangelija samo zato, da je z njim dopolnil sinoptike, ampak da je razpršil zmote in pojasnil razodeti nauk. Svoj evangelij opira na zveličavna zgodovinska dejstva kot sinoptiki, čeprav se pri njih ne zadržuje. Janezu so zveličavna dejstva samo odskočna deska za nauk, ki ga ob teh dejstvih hoče povedati. To se lepo vidi pri opisovanju čudežev. Kakor sinoptiki, tako tudi Janez opisuje čudeže. Toda Janeza ne zanimajo čudeži kot taki, ampak so zanj samo primerna prilika, da se ob njih razgovori. Takoj za opisom čudeža Janez preide v govor. V njegovem evangeliju prevladujejo govori, diskusije, polemike. Z njimi Janez odstranjuje zmote, razpršuje dvome in pojasnjuje nevednosti. Ob zveličavnih dogodkih on gradi teologijo. Celo poročilo o zadnji večerji Janezu ne nudi priloženosti, da bi povedal, kako je Jezus postavil zakrament sv. Rešnjega telesa, ampak je zanj prilika za daljši govor v katerem Jezus gleda v prihodnost Cerkve in njegovih apostolov. Nastopila bo nova doba, doba Sv. Duha. Kristus bo med svojimi skrivnostno navzoč. O pro-

blemih nove dobe Janez tako živahno razpravlja, da je skoraj opravičen dvom, če je Jezus res vse to povedal pri zadnji večerji, če ni to že razodetje pneumatičnega Jezusa? (prim. Gebhard Fesenmayer, Bibelpredigt im Aufbruch, Freiburg 1963, 54). Janez se s svojim evangelijem dviga nad zgodovino. Zgodovinska dejstva so njemu samo povod za nauk, ki ga ob njih razprede. Prav ta prehod iz zgodovine v sedanjost je za pridigo najvažnejši.

Kako pa more zveličavni dogodek preteklosti učinkovati v sedanjosti? Ali je za to Jezus kaj poskrbel? To se zgodi po delovanju Sv. Duha v Cerkvi. To je Duh resnice, ki nas uči popolne resnice. Zajema iz nauka, ki ga je Jezus oznanjeval in ga sedaj nam naprej oznanjuje (Jan 16, 13—15). Delovanje Sv. Duha pa ni samo v tem, da skrbi, da Jezusov nauk ostane skozi zgodovino nepokvarjen, ampak ima dolžnost, da pri vsakokratnem oznanjevanju Jezusovega nauka beseda božja spet zaživi. Zveličavni dogodek, ki ga je Jezus enkrat storil, mora postati vedno novo zveličavno dogajanje. Kadar duhovnik v moči svojega poslanstva oznanja Jezusove besede, pri tem deluje Sv. Duh tako, da po duhovnikovih besedah govori sam Jezus. Pridiga je torej nenehno prihajanje pneumatičnega Kristusa med nas. Ker je bil historični Kristus vezan na čas in prostor, jer res nadvse primerno, da je šel nazaj k Očetu in sedaj kot pneumatični Kristus objema ves svet, ne samo peščico izvoljenega ljudstva. Samo če je pridiga oznanilo božje besede prihaja z njo Jezus med nas, ne pa, če je odvratno moraliziranje, tožba nad slabimi časi in ljudmi, pripovedovanje čudovitih zgodb in senzacionalnih dogodkov. Pridiga mora biti oznanilo božje besede. Po oznanjevanju Jezus ponovno prihaja med nas; on govori, sodi in odrešuje. Zato v pridigi slepec spregleda, gluhi zadobi sluh, hrom spet shodi; kdor pa njegovega oznanila ne sprejme, postane zanj pridiga obsodba. »Duhovnikova beseda ne bo imela polnosti in ne težine; ne bo delovala učinkovito na duše, če je ne oživlja sveto pismo« (Benedikt XV.), zato zajemajmo najprej in predvsem iz njega tečne krane za svoje duše in za duše tistih, katerim moramo oznanjati »scientiam salutis« (Lk 1, 77).

dr Francè ROZMAN

OKO SESTARSKE NOŠNJE

SENZACIJA DANA OKO JEDNE FOTOGRAFIJE

Tamo u prosincu minule, 1964. godine i u siječnju ove, 1965, prošla je, skoro kroz svu svjetsku štampu, koja voli senzacije, u tekstu i slici, nekatoličku i katolčku — pa i kod nas — fotografija dviju mladih časnih sestara — uršulinki iz sjeverno-američkog grada Oklahoma City, Okla., u njihovoj novoj redovničkoj nošnji. Nema više na njima habita. Nema ni vela. Obučene su na posve civilni način: u crni kostim s bijelom, visoko pod vratom zakopčanom bluzom, bez izreska i s dugim rukavima; suknja je do koljena; na nogama su im polucipele, plitke i s visokim petama i prozirni najlonski čarapi (»sheerstockings«); kosa je otkrivena, savijena u uvojke i povezana vrpcom; samo na reveru od kostima imaju uvezen uršulinski znak.

Izazvala je, ta fotografija, svuda po svijetu pravu uzbunu i šarolike komentare na sve strane. Liberalna je štampa uzela stvar pomalo komično, a pomalo kao pikanteriju, i s više ili manje zloradosti i ironije konstatovala, da se je konačno slomio otpor Crkve savremenoj modi i da je katolička Crkva bila prinuđena na revizije i reteriranja pred kulturom i duhom vremena; vjerničke su mase uglavnom reagirale negativno, a pogdjegdje i s revoltom i protestima; »progresistički« su krugovi među katoličkom inteligencijom i klerom ustali na obranu novoga ususa i pozdravili ga kao dobro došao i karakterističan prvi korak u »aggiornamentu« i reformi, koja je Crkvi naših dana, i na području vanjske discipline, neophodno potrebna.

Razumije se — znamo, u kakvu vremenu živimo — stvar je bila preuveličana, i napuhana. Faktično se radilo tek o projektu i eksperimentu: nošnja je te vrsti zasada bila samo planirana, i to u jednoj jedinoj američkoj uršulinskoj provinciji; — bilo je to zamišljeno kao »pilot projekt«, za koji je istom trebalo utvrdti, kako će biti primljen i kako će se pokazati u praksi; samo su dvije sestre - učiteljice bile određene, da se, do daljnjega, tako odijevaju.

Ja sam, kad sam prvi put o tom čitao i gledao u novinama sliku, gdje je s jedne strane bila fotografija jedne od tih sestara u staroj nošnji, u habitu, a s druge njezina fotografija u novoj, civilnoj, odmah o tom stvorio svoj sud: uglavnom negativan. Otišlo se predaleko; više se izgubilo nego dobilo;

problem je rješavan jednostrano i bez dovoljno osjećaja i za religioznu psihologiju i za specifičnost redovničkog poziva, kako ga je uvijek zamišljala kršćanska misao i tradicija. I estetski je promašen. Ona figura u habitu nosila je u sebi nešto natprosječno, da ne kažem kraljevsko; za onu drugu svatko bi, tko bi je vidio bez teksta, rekao, da je to fotografija neke stjuardese, kondukterke, »domaćice«, iz aviona. Baš tim izrazom i poslužio sam se, kad sam fotografiju komentirao u jednom intimnom svećeničkom društvu.

Kasnije sam, kroz američki vodeći katolički tjednik »The Register«, pratio razvoj kampanje, koja se je, i u Americi, odmah oko toga rasplamsala. Reakcija je bila tipična: u istom je smislu, držim, reagirala i katolička javnost drugdje po svijetu. Nastala je bura. Otvorila se burna debata, započela vehementna polemika. I u javnosti. I među sestrama i redovnicama.

DVA STANOVIŠTA

Nekoji su i nekoje odobravali. Bit će sestre ovako bliže lajičkome svijetu, među kojim djeluju. Nova je nošnja čišća i praktičnija za rad i vožnju autom. Sestre će u njoj moći lakše i nečujnije vršiti apostolat u društvu i domovima. Zašto ne bi i sestre smjele nositi odjeću, koju nose druge pristojne kršćanske žene? To je nošnja našega vremena, baš kao što su i stare redovničke nošnje bile nošnja onoga vremena, u kojima su nastale: bile komponirane u stilu, koji je onda bio u općoj porabi. No, velika je većina, energično, otklonila nacrt. I po samostanima. A u lajičkim krugovima, u vjerničkim masama, čini se, još više. Izrijekom konstatira »The Register«« (od 10. I 1965., br. 2): »Reakcija je sestara na novu odjeću, uvedena od oklahomskih uršulinki, bila«, — na temelju anketa u katoličkim listovima — više negativna nego pozitivna.« »Najčešća je reakcija bila, da su promjene neizbježne, ali da tako preveliko udaljavanje od tradicionalnih oblika nije ni potrebno ni praktično.« Neke su sestre isticale i tehničke poteškoće. »Prvi kriterij u mijenjanju treba da bude«, ističe jedna sestra, »hoće li ono biti od koristi našemu djelovanju. A ja ne mislim, da će mu puno doprinijeti uređivanje uvojaka svake večeri.« »U bubby-frizuru ili, još gore, u ondulaciju« (»or worse, rollers«), dodala je druga. »I bez toga imamo i previše posla (»our alredy hectic schedules«).

»Misijske sestre nemaju toliko vremena, da bi ga mogle trošiti u brigu oko svojih čarapa«. Premalo se je, kažu neke, vodilo računa o starijim sestrama. U novoj oklahomskoj nošnji izgledaju sestre kao pitomice iz kakva konvikta i kao reduše avionske linijske plovidbe (»The Register« od 17. XII 1964, br. 52). Druge više naglašuju idejne momente. »Velo i duga odjeća obilježuju sestru i nameću ljudima štovanje prema njoj kao prema duhovnoj osobi, a ne individuu«. Jedna sestra piše: »Ne mislim, da je dobro, da se u nošnji posve posvjetovnjačimo, barem dotle, dok Crkva nije progonjena.« Javljali su se i čitavi sestarski konventi. Bilo je među njima i takvih, koji su bili već uveli neke promjene, ali ih kasnije napustili i vratili se k staroj, tradicionalnoj nošnji. »Ako smo se posvetile religiji, moramo se razlikovati (i nošnjom) od drugih žena: naš nam habit pruža zaštitu, koje ne bismo imale u svjetovnoj nošnji.« I većina je uršulinki otklonila projekt. »Vrlo malo uršulinki«, izjavila je jedna, »pokazuju, što ja znam, simpatiju za ovu vrst posavremenjenja (»This type of aggiornamento«). Čini mi se da ogromna većina redovnica više voli habit, koji pokazuje njihovo posvećenje Bogu. Ako redovnica, već po svome pozivu, treba da bude znak aktivne Božje prisutnosti u svijetu, naš svijet valja da bude u stanju da taj znak jasno vidi (pročita). Budimo (Bogu) zahvalni, da živimo u jednome svijetu, koji nam pušta slobodu religije!« Pozivaju se i na iskustvo. Citiraju, što im pišu uršulinke iz jedne zemlje gdje sestre moraju raditi u tvornicama. »Moramo reći, da nas je naše redovničko odijelo spasilo od mnogočega. U tvornicama pokazuju radnici jedan prema drugome mnogo više obzira i finoće, kad se nađu u prisustvu redovnica. Osim toga, i ako su nam proricali, da će naša nošnja izazvati nesreće na poslu, praksa je pokazala protivno: mnoge su se nesreće dogodile baš na mjestima, gdje su radnici praktično radili bez odijela.« (»The Register« od 10. II 1965, br. 2). Naglašuju, da je »kompletna sekularizacija nošnje svjetovnjacima odiozna« (»jarring«), da ne će sestara približiti onima, kojima one služe, i da ne će povećati broj zvanja. »Mnogi svjetovnjaci, a među njima i izvjestan broj inovjeraca, rekli su mi, da kompletna sekularizacija redovničke odjeće ne odgovara njihovu shvaćanju redovnica« (»would not be in harmony with her - laity, - notion of a Religious«; — »Thhe Register« od 27. XII 1964, br. 52).

I inovjerci su zauzimali stanovište prema problemu. Jedan auktor, koji u principu brani promjene, citira svoga znanca, pastora, i njegovu ženu: oboje su mu rekli, kako se nadaju, da promjene u sestarskoj nošnji, što su ih vidjeli u novinama, »ne će nikada biti provedene u širem opsegu.« »Sestre će«, rezonirali su, »puno izgubiti, ako napuste nošnju, u kojoj su općenito toliko cijenjene« (»by which they are generally recognized«; — »The Register« od 24. I 1965, br. 4).

A kako su reagirale vjerničke mase, to se najlakše dade zaključiti iz izjave same uršulinske provincijalke u kući matici (Paola, Kans.), koja je eksperiment sa novom nošnjom i inicirala. Ona je izjavila, da će se »prijeporni eksperimenat po svoj prilici završiti do mjeseca lipnja«, i motivirala je to žestinom kritike na račun nove nošnje. I ona i druge sestre morale su se neprestano braniti od oštrih prigovora i kritike (»The Register« od 31. I 1965, br.5). I, eto, na koncu su kapitulirale.

Tim će se, čini se, završiti i uzbuna u štampi i po svijetu oko ovoga slučaja. Senzacije su ove vrsti uvijek kratka vijeka. »Parturiunt montes!«

O ČEMU SE ZAPRAVO RADI? NAČELNO O PROBLEMU ZA POSEBNU REDOVNIČKU ODJEĆU

Samo problem je nabačen, i on traži rješenje. Ne senzacionalistačko, nego ozbiljno. A uzbuna je s njim, dakako, bila neozbiljna. Baš kao što su neozbiljne i naivne nade, da se stvarna reforma crkvenoga života može provesti ičim drugim, osim duhovnim, milosnim, preobražajem srdaca. Sve je vanjsko tu posve sekundarno i periferno. Žalosno nerealan bio bi svatko, tko bi vjerovao, da može postati novim kršćanskim čovjekom i da se može kvalifikovati za uspješan kršćanski apostolat jeftinim preskakanjem iz reverende i habita u civil, ili izlaženjem na koncertni podij s gitarom u ruci, u stilu: »soeur Sourire« (»sestre Smiješka«), koju smo također imali čast gledati po novinama kao dokumenat »aggiornamenta«. Drugi je to i neprispodobivo teži problem. »Magnae molis erat —!«

A sada, šta treba o problemu reći, ako ćemo o njemu govoriti ozbiljno? Pokušat ću, da na to odgovorim u ovom članku.

Čuvati se treba ekstremnih formulacija u bilo kojem pravcu. Stoji, sigurno, da samo odijelo (habit) ne čini nekoga redovnikom. »Habitus non facit monachum«! Jedino i tu treba

dodati, da je pravi smisao ovoga aksioma u onom »samo«. Nije njim potcijenjeno redovničko odijelo. Monaha u redovitoj crkvenoj praksi nije nikada bilo bez monaškog odijela. Hoće se da kaže, da ipak habit nije glavno. On je samo ljuska, pod kojom treba da se nađe i monaška duša. Nutarnja težnja za savršenošću, pravi redovnički duh, nasljedovanje Krista po svetosti života, to je glavno i bitno. Ostane li redovnik, slučajno, bez svoga odijela, a sačuva li redovničku dušu, nije ništa pred Bogom izgubio. Nadođu li takve prilike, da odijelo smeta ili škodi stvarnoj afirmaciji redovništva, ili se okrene u zapreku višim dobrima i višim ciljevima, može katoličko redovništvo postojati i bez njega. Postojalo je, sigurno, u vremenima progonstva, kad su se svećenici i redovnici morali kriti. Postoji i danas, kod tzv. »sekularnih instituta«, jer njihov način apostolskog rada — individualan i usmjeren prvotno na tihu i izvana neprimjetnu penetraciju društva kršćanskim duhom — zahtijeva što veću vanjsku asimilaciju okolini.

Prema tome, u principu su moguće i redovnice u svjetovnom odijelu. Crkva ne samo tolerira, nego i službeno odobrava, hvali, pomiče, i te vrste redovničkih družbi. One baš u današnje vrijeme, velikoga modernoga otpada od kršćanstva, imaju svoj »raison«, i u njih se polažu velike nade. Može dalji razvoj prilika u modernom svijetu, danas sutra, dovesti i do toga, da to bude predominantna, pa valjda i jedina, forma redovničkog života.

Sve je to izvan diskusije. O tome se ne radi. Radi se samo o tome, — u tome je »status quaestionis« i u ovome članku, — je li situacija u Crkvi i u svijetu takva, da zahtijeva napuštanje tradicionalnog i još uvijek u Crkvi daleko predominantnog tipa: kolektivnog redovničkog života, u zatvorenim, samostanskim, zajednicama. A ako to još nije, je li za te — ovdje u prvom redu ženske — zatvorene samostanske zajednice još uvijek bolje, da i u konkretnim prilikama, kojima koeksistiraju, zadrže posebno i tradicionalno odijelo, ili je bolje da ga zamijene novim tipom, koji se stvarno, ne bi razlikovao od lajičkog. Drugim riječima, je li, danas, više u interesu discipline, ugleda i djelovanja ženskih redova, da napuste specifične oznake toga odijela: veo na glavi, široku i dugačku odjeću, izrazitu jednostavnost odijevnih materijala, odricanje od modnih formi? A, ako jest, čim se to motivira? Je li, konkretno, tradicionalna nošnja katoličkih redovnica nešto, što je danas već postalo smiješno, neukusno, izazovno; nešto, što je već

potpuno izgubilo »raison«; nešto, što odbija svijet, i vjernički i nevjernički, od redovničkoga života, pa, konsekventno, redovnicama sprječava ili barem otežava misiju, koju žensko redovništvo ima u Crkvi, već po instituciji Kristovoj: po njegovoj preporuci triju evanđeoskih savjeta?

Mnogi od današnjih »progresivnih« katolika, pa i svećeničkih lica, odgovaraju na dilemu pozitivno. Smatraju, da tradicionalna redovnička nošnja nema više objektivna »raisona« i da ništa stvarno ne doprinosi afirmaciji redovničkog života i njegovih ideala: da je puka, anahronična, formalnost bez sadržaja, »relikt« prošlosti. Kažu, da je smiješna i da današnje ljude odbija i izaziva: da smanjuje ugled ženskog redovništva i njegove prespektive. Drže je objektivnom smetnjom apostolata, koji, po njihovu mišljenju, moraju danas vršiti i redovnice iz zatvorenih, samostanskih, redovničkih zajednica. Otežava im, redovnicama, »socijalne kontakte«. Djeluje, stoga, sve u svemu, negativno na crkveni život u cjelini. Treba je, uglavnom, napustiti, odnosno lajicizirati i sekularizirati. Ja, međutim, nikako nijesam toga mišljenja. Ni u jednoj od tih tačaka. Ja sam, u načelu, za posebnu, tradicionalnu, redovničku nošnju u svim samostanskim, zatvorenim, redovima i družbama.

RELIGIOZNO - PSIHOLOŠKO - SIMBOLIČKI MOMENAT

Kako god bilo sa tvrdnjom, da su tradicionalne, historijske, redovničke nošnje bile originalno samo uzualne nošnje žeskoga svijeta u vrijeme, kad su nastajale, — ja, uostalom, mislim, da je to neopravdana i historijski netačna generalizacija; »velo djevičanstva« nosile su još starokršćanske djevice, pa i poganske vestalke; za družbe od 17. vijeka pa dalje ona svakako ne može vrijediti, — jedno je izvan diskusije: svi su osnivači i osnivačice redova i družbi insistirali na tome, da specifična redovnička odjeća, koju su svojim redovnicama davali, bude u svemu i do kraja ozbiljna, čedna i dostojanstvena. I svaka je redovnička odjeća takvom i ostajala, i kad se je ženska civilna nošnja dalje mijenjala; i kad je, tokom vremena, pravila koncesije raskoši i erotici, kao u doba renesanse i rokoko-a. Poprimala je brzo karakter simbolike i sakralnosti: postajala je distinktivnom notom posvećenja Bogu, pokore, djevičanstva. Pokazivala je i izvana ljubav k sv. djevičanstvu i sv. siromaštvu, koje su redovnice, kod zavje-

tovanja, bile Bogu obećale; bila je ispovijest posvemašnjeg opredjeljenja za viša, nadzemaljska i vječna, dobra. Tako je i Crkva na nju gledala; tako su na nju gledale i vjerničke mase. Sve je mondeno i ovosvjetsko ostajalo od nje daleko. Naglašavala je duhovno i nadnaravno. Sakrivala je na redovnici ženu, a potcrtavala vjernicu, djevicu, pokornicu. Nije stoga, po mom mišljenju, ozbiljno izlaziti sa tvrdnjom, da sve, što je pristojno za svjetske (kršćanske) žene, odgovara i zahtjevima redovničke nošnje. Nije u nošnji sve, što je još »pristojno« — što nije »nemoralno« — odmah i ozbiljno, i skromno, i idealno. U modernoj nošnji najmanje. Zna se, tko nam je diktuje. Isticanje formi u bilo kojem obliku, otkrivanje tijela, pa makar i kroz providne »sheerstockings«, uljepšavanje prirodnog izgleda i sakrivanje godina, ne će nikada kršćanstvu biti *asketski* ideal; nije savršenost. Nijesu s te strane savršenost ni kratke suknje, ispod kojih se, kad se žena sagne, vide koljena i bedra; nijesu ni goli ni polugoli listovi; nijesu ni uske bluze; nije ni bojenje lica, kose i nokata; nije ni unduliranje, iako je sve to danas »pristojno«. Na koncu i u pojmu pristojnosti, morala, seksusa, golotinje, mora biti i nešto objektivno; nije sve samo »običaj«, i ako nas katkada, i sa katoličke strane, tješe, da ćemo se s vremenom »naučiti« i na »bikini - kostim«, — hoćemo li, kasnije, i na »topless«, i na »striptease«? —, pa da će i on jedanput, postati pristojan i probavljiv i za katolički moral, kao i danas haljine bez rukva.

Mi hoćemo — i Crkva hoće — da naše redovnice budu svijetu predstavljene kao oličenje moralne ozbiljnosti, askeze, umrtvljenosti, vječnih težnji, a ne kao oličenje, pa makar i »pristojne«, higijene, estetike i šarma. Ni oni izvana to od njih ne očekuju. Toga imaju i previše. Ako što od njih očekuju, očekuju duhovnu superiornost. Pa im treba tu duhovnu superiornost i pokazati. I u vanjskom nastupu. I simbolikom manira i odjeće! Vjerničke mase to instiktivno osjećaju: intuicijom vjere i prirodnoga morala; intuicijom spontane religiozno - psihološke reakcije. Njihov plebiscit će uvijek ispasti u korist posebne duhovne nošnje redovnica. I danas bi, i kod nas bi, ispao: sa 90 posto najmanje.

Uostalom zar to nije univerzalni fenomen u svim kulturnim sredinama i u svim povijesnim razdobljima? Drukčije — i u modernom odijelu — nastupa starija žena, majka, matrona, od šiparice i udavače. I ton, boja, njezine nošnje, i forme,

i duljina, sve je drukčije: ozbiljnije i jednostavnije. Jedna, pa i svjetska, dama od položaja i kulture — profesorica, liječnica, socijalna radnica — odmah je smiješna u svakim pametnim očima, odmah gubi autoritet, ako se silom pravi lijepom i mladom; ako se maže i gizda. Da o selu ni ne govorimo! Na selu je prava sramota i sablazan, ako se udata žena, a pogotovo starija, »gizda«. Nošnja je prema tome, već po svojoj intimnoj naravi, uvijek i simbolika: izraz položaja, izraz duhovnosti, izraz mentaliteta i ideje. I na redovnicama je. Mora biti. Znači nešto. Kaže nešto. Brani nešto. Sili na nešto. Pokazuje na nešto. Ističe ideju i ideal. Ideal nadsvijeta. Ideal duha. Ideal vječnosti. Ideal moralne savršenosti. Opominje i redovnicu, da mora živjeti dostojno ideala, pod čijom zastavom — vojuje; i one, koji je gledaju i susreću, da za njom stoje zahtjevi i sankcije jednoga drugoga i višega svijeta. Nju sili na ozbiljnost, oprez, autokritiku; druge straši, da joj se ne bi približili kao nečemu običnu, a ne kao nečemu svetu: nečemu pod višom zaštitom. Ima ta odjeća svoju misiju i prema redovnici i prema svijetu. Nije moralno posve indiferntna: »sveta» je. Ima svoj više »raison«. Ima ga i danas!

ESTETSKI MOMENAT

Ja ne vidim, ni po čemu bi nošnje i odore naših katoličkih redovnica bile »smiješne« (»ridicule«), i ako smo to morali čuti i iz pokojih usta na koncilu. Originalne možda — u monotoniji i nivelaciji današnjih modnih odjevnih formi i u diktaturi standardiziranog ukusa — ali smiješne! Zašto? Jesu li smiješne liturgijske haljine svih mogućih religija, pa i naše kršćanske? Jesu li smiješne sve one šarolike odjevne kreacije, što su se kroz historiju nosile svuda po svijetu, a na istoku se i u Africi i danas, masovno nose: još uvijek na većoj polovici zemaljske kugle? Jesu li smiješne stare »narodne nošnje«, kojima se svi narodi diče, unose ih u muzeje i iznose na izložbe i parade, da im se ljudi od ukusa i kulture dive? Smatraju li stranci smiješnima nošnje naših Konavljana i Konavoki, kad ih iz dana u dan fotografiraju i plaćaju svaki njihov primjerak teškim dolarima i zlatom? Je li smiješan bio Nehru, kad je dolazio u London ili u Beograd u indijskoj bjelini; jesu li smiješne Nehruova sestra i kći, kad u »sari«-ju prisustvuju sjednicama Ujedinjenih naroda i putuju u njemu po svjetskim metropolama; jesu li smješni toliki afrikanski predsjednici i ministri, kad se pojavljuju, i to samosvjesno i

ponosno, na internacionalnim diplomatskim konferencijama u svojim tradicionalnim narodnim odijelima? Nikome od njih nitko ne može i ne smije kazati, da je »smiješan« — smiješan bi bio, tko bi to kazao; — samo su naše redovnice »smiješne«, samo su one »čudovišta« i »prikaze«, jer se nose drukčije nego svjetske žene oko njih. To znači divinizirati naše vrijeme i njegov modni ukus: ukus, koji se pred našim očima svaki dan mijenja i upada u kontradikcije i negaciju sama sebe; ukus i sa estetskog stanovišta vrlo problematičan, a na svaki način potpuno relativan i subjektivan. Toliki ga estetičari pobijaju i kritikuju; svaki se dan, svi, smijemo bezbrojnim modnim ludostima, naivnostima, majmunisanju; bezbroj smo puta slušali, i iz usta umjetničkih i estetskih kapaciteta, nemilosrdne osude današnjih suhih, beskrvnih, neženstvenih, modnih linija. I sad bi to trebalo da postane auktoritativnom normom i besprizivnim zakonom i u crkvenom životu. Mjesto da se ponosimo, što je Crkva toliko duhovno i kulturno superiorna, da zna stvari objektivizirati i da brani trajne vrijednosti, i kad ih drugi ne razumiju i ne cijene: da nam je, jedina, i na tom području, sačuvala malo kršćanske slobode, širine, slikovitosti, romantike, plemenitog tradicionalizma! Stotine su godina sestre hodale po katoličkim zemljama u svojim tradicionalnim odorama i radile u njima po bolnicama i školama, i nitko im se nije smijao, a da im se sada, mi katolici i svećenici, smijemo. Činjenice nas demantiraju. Ja još nikada u životu nijesam čuo, da tko od inovjeraca napada na sestre zbog njihove odjeće ili da im se zbog nje ruga. Naprotiv, viđam svaki dan, kako im i na javnim mjestima, i u trgovinama, i u željeznici, na lađi, u autobusu, iskazuju štovanje, puno distingviranja, i čine im sve moguće usluge. Sto su mi puta same sestre to pričale. »Babom« su je prije, dok je, pod moranje, išla u civilu, nazivali na pazaru i u tržnici; sada, kad se opet obukla kao sestra, tituliraju je »časna«, »sestro«, »sestrice«, poslužuju ispred svih drugih, pozdravljaju je na ulici, časte je na sve načine. Ako nas tko napada — i njih, sestre, i nas, svećenike — ne napada nas zbog naše nošnje, nego napada u nama ono, što reprezentiramo. A u koliko je to trpljenje i poniženje za pravdu i za Krista, ono je na svaki način časno i zasluženo i nemamo razloga od njega bježati (Mat. 5, 11, 12; Luk. 6, 22, 23; Iv. 15, 18, 21). O vjernicima — onima praktičnim, koji dolaze u crkvu — ne treba ni govoriti. Njima ses-

tarska odijeća nije smiješna ni neukusna: oni je smatraju po sebi razumljivom i ne mogu sestre bez nje identificirati.

Ne kažem tim, dakako, da je sve na našim sestarskim odjećama zgodno i ukusno. Nekim stvarima, pojedinostima, svi prigovaramo. Neke promjene svjetovane su i tražene i sa najvišeg crkvenog mjesta. Treba u koječemu više paziti i na zdravlje i higijenu. I na praktičnost. U pitanju je samo tip redovničke nošnje, posvećen religioznim iskustvom i tradicijom. A taj treba u bitnosti, i zadržati i honorirati. Primarno u sestarskoj nošnji nije ni praktičnost, ni estetika, ni higijena, ni komocija; primarno je čednost, ozbiljnost, jednostavnost, duhovnost, simbolika. A s toga stanovišta mnoge su tradicionalne sestarske nošnje i lijepe i ukusne, i plemenito otmjene i dostojanstvene. Više uokviruju dušu nego tijelo. Ne samo u mladosti, nego i u starosti. Kako bi izgledala jedna stara, možda i odlična redovnica, — pogrbljena i iskrivljena od godina, sijeda, valjda već i polućelava, — u suknji do koljena i sa vrpcom u kosi! A u redovničkoj je odjeći ona i tada, kad već nije, kao one sa fotografije u novinama, »trim, young woman« (»zgodna, mlada ženica«), pojava puna duha i kršćanskog i ženskog dostojanstva. I zar bismo mi mogli, oficioznu, nošnju sestara mijenjati svake sezone, ili barem svake dvije tri godine; a morali bismo, ako bismo usvojili princip, da se naše sestre moraju nositi kao i sve druge »pristojne« kršćanske žene!

APOSTOLSKI MOMENAT

Ne vidim, ni zašto bi tradicionalne sestarske nošnje bile smetnja apostolatu, koji sestre moraju vršiti u današnjem svijetu. Nijesu mu smetnja. Samo treba taj sestarski apostolat ispravno definirati: u skladu sa specifičnom misijom i mjestom ženskog (samostanskog) redovništva u Crkvi. Bilo bi, držim, potpuno protiv intencija Crkve i protiv bitne ideje samostansko - redovničkog života, kad bi tko htio redovnice iz samos-

Nekada je bilo dovoljno doći u crkvu, a sada treba sudjelovati kod Mise. Nekada je bila dovoljna prisutnost, a sad je potrebna pažnja i vršenje svoje uloge. Nekada se moglo drijemati, a sad treba slušati i moliti.

Pavao VI

tana upotrebljavati za svaki apostolat, koji danas Crkva mora vršiti. Svatko u apostolatu Crkve ima svoju funkciju, svoje područje, svoj djelokrug, svoje mjesto. Na svaki je djelokrug netko u Crkvi pozvan; za svaki je netko i kopetentan. Ali nitko nije za svaki kopententan. Ne će nitko pametan poslati jednu djevojku, da apostolizira u kasarni ili na brodu, među mornarima. A ne će, olako i općenito, ni svećenika u krčmu ili bar. Zašto imamo lajičke apostole; zašto imamo sekularne institute? To je njihov posao. Apostolat zatvorenih, samostanskih, ženskih redova i družbi uvjek će, po shvaćanju Crkve, ostati prvotno apostolat molitve, žrtve i djevičanstva: apostolat primjera. Kao takav on je u Crkvi nenadoknadiv i centralan. Tražimo li danas — a tražimo; prilike i potrebe vremena to traže — da se i redovnice iz samostana angažuju u velikim pastoralno - socijalnim zadaćama Crkve, moramo ih slati samo na područja, koja su kompatibilna s njihovim primarnim određenjem. A to, svakako ne će biti apostolat na plaži, u kino - dvorani, na sportskoj utakmici; to će biti školsko - odgojni, bolničko - nudiljski, karitativno - dobrotvorni, pomoćno - kancelarijski, pomoćno - katehetski, pomoćno - liturgijski apostolat. A ne znam, po čemu bi tome apostolatu smetalo, da ga sestra vrši u svom redovničkom odijelu: kao i dosada; bez prigovora i s jedne strane. Redovnička je nošnja za nj samo kvalifikuje i specifizira; ona joj u njemu samo pomaže, a ujedno je prezervira i čuva. Ne će ni danas većina redovnica biti ni šoferi, ni tehničari: budu li neke, naći će se i za njih rješenje, u specifično njihovu stilu; ne moramo ih zato odmah prebacivati u civil. Ekstremizam je na ovom području, — kao uostalom i drugdje u crkvenom životu — zabluda. Otvorimo li vrata samostanima i sjemeništima do pola noći, kako nam neki od novatora predlažu, brzo ćemo ih morati i zatvoriti: i samostane, i sjemeništa. Kršćanstvo je uvijek preporađalo svijet tim, što je bilo bolje od njega i što se je, u diskretnoj rezervi, plemenito povlačilo od svega onoga, što je bilo i previše svjetsko. Njegovi su reformatori i apostoli uvijek dolazili iz pustinje. Najprije su sebe čuvali i sebe u Bogu preporađali, a onda su istom izlazili, da druge preporađaju: duhovno imunizirani od otrova, s kojim su se morali u svijetu susretati. Znamo, kako su se jadno svršili eksperimenti sa svećenicima, koji su silazili u rudnike, da apostoliziraju: bez kolara, bez molitve i bez asketske discipline!

ZA PRAKSU

Neka mi bude slobodno da rekapituliram! I da stvar konkretiziram!

1. Redovnice t. zv. sekularnih instituta nose, s punim pravom, civilno žensko odijelo. Odobreno im je to po pravilima; dopušteno im je to od Crkve; odgovara to njihovu apostolskom djelokrugu i misiji. S uniformom one ne bi mogle vršiti specifičnog apostolata, kojemu su se »ex professo« posvetile.

Samo, dakako, i one moraju, i u nošnji, pomno izbjegavati sve, što bi služilo samo taštini i zabavi — i one su položile zavjet siromaštva — i sve ono, što, u modernom načinu odijevanja, odudara od normi kršćanske čednosti i ozbiljnosti. Ni one ne žive za tijelo, nego za duh. Ni one ne smiju bježati od pomirenja sa neumitnim zakonom života, da nitko zauvijek ne može ostati ni mlad ni lijep. I njihova životna filozofija mora biti kršćanska i evanđeoska. I one moraju biti svjedoci i propovjednici nadsvijeta i vječnosti. Ne treba da idu golonoge i obojene; ne smiju da po sebi imaju zlata ni svile; ne treba, da nam se, bez potrebe i bez nekog posebnog razloga, viđaju po kazalištima, kinima i lokalima.

2. A sestre iz zatvorenih, samostanskih, komuniteta treba da i dalje nose uniformu; specifičnu, tradicionalnu, redovničku odjeću; uglavnom dugu, široku, jednostavnu, od priprosta materijala, s velom na glavi, s pelerinom preko struka, stalnu i za sve članice jednaku. Uklanjati treba iz nje samo ono, što je ili izrazito nehigijensko, ili neukusno, ili previše upadno i nespretno. Treba da je nose i na ulici, i na poslu, i na putu. I da nitko, u tom pogledu, ne pravi na njih nikakve presije za »modernizaciju«, mimo eventualnih auktoritativnih direktiva Svete Stolice. Crkva je uvijek bila i za postupnost, i za spontanost i slobodu, u vanjskoj evoluciji kršćanskog života, osobito na području discipline. Forsiranje i naglost uvijek više škode, nego što koriste. »In dubiis libertas!« Neka se sistemi i forme prokušavaju, upotpunjuju pa i plemenito natječu! Neka se ostavlja mjesta i sklonostima i ukusu! Mnogovrsnost je uvijek bila jedna od najpozitivnijih karakteristika živog, katoličkog kršćanstva. Ono nikada nije voljelo uniformnosti.

Civilno, ali uvijek jednostavno i čedno — u koliko je moguće i standardizirano — odijelo mogu sestre iz tih komuniteta nositi, s dopuštenjem crkvenih i redovničkih poglavara,

samo izvan samostana, kad rade na radnim mjestima, gdje im se to ne dopušta u redovničkom odijelu. U vlastitim zavodima, u crkvenim i svećeničkim kućama, u onim civilnim institutima, gdje im to nitko ne brani, treba da i rade u svom redovničkom odijelu.

Ako koja sestra habitualno vrši neki posao, koji ne može vršiti u običajnom redovničkom odijelu, vršit će ga u odijelu, kako joj ga propišu poglavari ili, eventualno, za sve redovničke družbe na svom teritoriju, crkvena vlast. Ne bi to trebalo da bude potpuni civil.

Ali, dakako, ženske bi redovničke družbe morale što više izbjegavati upošljavanje sestara u institutima, gdje im je onemogućeno djelovanje u svojstvu i u nošnji redovnica. Nikada to, po mom mišljenju, ne bi trebalo činiti samo iz materijalnih pobuda, radi plaće i uzdržavanja, a pogotovo ne u slučaju, gdje sestra živi faktično izvan zajednice. To bi bio već konačan izlazak iz okvira, koji je Crkva, »ex instituto«, dala ženskim smostanskim družbama. Za to bi bila potrebna eksklaustracija.

3. Nastanu li negdje posve izvanredne prilike, odnosno nastupi li gdje »vis maior«, bit će stvar Crkve, da situaciju ženskog redovništva, pa i u pogledu nošnje, normativno ocijeni i regulira, kako nađe za shodno. Naše je govoriti o sadašnjosti, ne o budućnosti. Budućnost je u ruci Božjoj i u auktoritativnoj kompetenciji Crkve.

Nije ni ovaj članak napisan, da joj — Crkvi — prejudicira. Napisan je samo ko dobronamjerna reakcija na neke ekstremističke tendencije, koje — ja barem tako mislim — ne uživaju ni njezine blagonaklonosti, ni simpatije vjernog puka, ali su zato u stanju, da unesu pometnju i nejasnost u jedan, i načelno i praktično, aktualan problem crkvenog života.

Uostalom, pokoji moment iz ovoga članka nije bez veze ni sa, za nas još vrućim, pitanjem svećeničke nošnje. Principi su, zapravo, u oba slučaja isti. I motivacija bi, uglavnom, bila ista. Ja sam, od svoje strane, i danas, kao i jučer, da svećenici *uvijek* nose svećeničko odijelo. I na ulici! I na putu!

Mi hoćemo, da naš svijet, još uvijek tradicionalno kršćanski, i ostane kršćanski. A gdje to on, jednim dijelom, više nije, da ga, barem, sjećamo kršćanstva. I da mu ga namećemo. I kršćanskim simbolima!

Dr. Č. Čekada

SJAJ I BIJEDA SVEĆENIČKE MOTORIZACIJE

Današnji koncil želi, da učini Crkvu u svemu suvremenom, da je dovede u korak s vremenom. Zato je među prvima izglasan Dekret Inter mirifica da učini Crkvu suvremenom u sredstvima propagande ili društvene komunikacije. Crkva želi, da sva sredstva duhovnog saobraćaja među ljudima stavi u službu božanske istine i riječi, koju ima navijestiti svijetu. Tehnika ima služiti njezinoj pastvi.

Makar Crkva nije na Koncilu pokrenula pitanje motorizacije pastve, svakako bi bilo u duhu Koncila da i ta divna moderna iznašašća budu stavljena na službu pastve, ako samo mogu biti stavljena.

I ne pitajući Koncil Crkva je doista već na veliko stavila u službu pastve sve vrste motorizacije — od mopeda preko motocikla, auta, motornih čamaca do aviona. Ono, čemu se nekada naš blagopokojni Dr. Zimmermann znao dobrohotno rugati, da će u petom ili šestom tečaju (kad su se otvarali na zagrebačkom bogoslovskom fakultetu novi tečaji) bogoslovi učiti za šofere, to je postala prava stvarnost, a vremenom će postati i nuždom.

Možemo mirne duše reći: Crkva se opredijelila za motorizaciju u pastvi. Ne samo da ne brani svom pastvenom kleru da se služi motornim vozilima, nego čak podupire opskrbljivanje tog klera takvim vozilima.

Doduše, u stara se vremena smatralo apostolskim duhom pješačiti — per pedes apostolorum.

Time su u srednjem vijeku apostolski redovi: dominikanski i franjevački postizavali najveće svoje uspjehe u apostolskom radu.

Prijašnji su naime redovi dolazili na sjajnim kočijama na propovijedi i rasprave s krivovjercima. Sveti je Dominik odmah uvidio da se tako ništa ne može uspjeti protiv albigenza. On je zato pošao bos i pješke..

Poznati je slučaj, kad ga je jedan krivovjerac, koji mu se prijavio kao vodič, ovako bosog vodio krivim putevima, po trnju i kamenju da je sve noge okrvario. Ali baš je time obratio tog krivovjerca.

A za svetog Franju znamo, da je u svojem pravilu čak najstrože zabranio svojoj braći da jašu. Niti im je jahanje dozvolio.

To je bila apostolska ili pastvena metoda sv. Dominika i Franje.

Ali Crkva ipak ne odbacuje motorizaciju.

A da li bi je i Krist odbacio? Ta i on se sam poslužio »motorizacijom« svoga vremena! Koliko puta čitamo da je sjeo u lađicu. Čak je dopustio da drugi veslaju i da se muče, a on je s jastukom pod glavom lijepo mirno spavao. Nije dakle ni on svuda išao pješke.

A nema li dostatno pastvenih razloga da Crkva prihvati motorizaciju u pastvi? Kakve sve usluge i koristi ne pruža motorizacija našoj pastvi!

1. Prije svega motorizacija omogućuje *sveprisutnost* duhovnog pastira kod njegova stada.

»Idite po svem svijetu!« Tako je rekao Isus svojim apostolima. Isus je želio da apostoli budu prisutni svemu svijetu. A njih je postavio i pastirima da pasu Božje stado. Slab bi bio pastir koji bi svoje stado otjerao u goru, a on bi ostao kod svoje kuće. Gdje je stado tamo mora biti i pastir.

Ono što u velikim razmjerima vrijedi za apostole, to vrijedi za sve pastire duša u malim. Pravi pastir duša mora biti svudašan, sveprisutan. On bi morao biti svagdje i uvijek sa svojim stadom.

Ništa nije protivnije pastirskoj službi, nego se zatvoriti u svoju crkvu ili svoj župni dvor i samo čekati ovce da dođu po duhovnu hranu k svojem pastiru. Pastir nije činovnik koji sjedi u svojem uredu, niti obrtnik koji radi u svojoj radionici. Pastir je terenac. Njegovo stado je njegova radionica.

Moderna bi pastva imala biti prije svega kućna pastva. Kućni posjeti najintimnije povezuju pastira s njegovim ovcama.

Doduše, ta je pastva kod nas najviše zanemarena. Dakako, lični i razonodni posjeti k pojedinim obiteljima u župi ne mogu se redovno ubrajati u pastvene posjete, a mnogo puta se uračunavaju u protupastvene. Ako izuzmemo blagoslov kuća i slučajnu providbu bolesnika — u mnogim župama kao da i nema drugih kućnih posjeta.

Gdje su na pr. posjeti bolesnika, gdje je pomaganje umirućih? Da spomenemo kućne posjete koje sam obrednik predpostavlja.

Ali ako i ne govorimo o toj kućnoj prisutnosti pastira kod njegova stada, da li možemo i smijemo mimoići barem njegovu prisutnost u filijalnim, područnim kapelicama? Uz današnju lagodnost vjernika, koji se pomalo odučavaju pješačiti, ti su filijalni vjernici u opasnosti da potpuno ispadnu iz oka i iz ruku pastira. Da ne govorimo o djeci! Bez prisutnosti svećenika ona će biti potpuno za njega izgubljena. Ona imaju svoju školu »kod kuće«. Pa ako nemaju i svećenika »kod kuće«, on za njih postaje stranac i tuđinac. On je tuđi, a ne njihov svećenik. Koje čudo, ako bježe pred tuđinom, kad ne poznaju njegov glas?

Tako današnja pastva doista traži apsolutnu prisutnost svećenika.

No da li je uopće moguća ta sveprisutnost svećenika u jednoj rastrkanoj župi bez motorizacije?

Ako tome još dodamo smanjeni broj svećenstva, tada ta nemogućnost postaje očigledna. Može li jedan župnik bez kapelana ili u ogromnim župama s jednim kapelanom biti uistinu prisutan kod sveg svojeg stada pješke ili uz staromodni podvoz, koliko još uopće postoji? On nije kadar pravo izvršiti niti najnužniju pastvu. Već ga osnovne pastvene dužnosti često kao da hoće rastrgnuti.

Motorizacija može učiniti prvu uslugu pastvi što svećenika čini sveprisutnim. Kao da daje svećeniku dio Božje vlastitosti, njegove svudašnjosti. Kao što božanska Mudrost dostiže puna moći od jednoga kraja do drugoga, tako i duhovni pastir sa svojim motornim vozilom kadar je dostignuti sve krajeve svoje župe bez velikih poteškoća.

2. S time zajedno motorizacija čini i drugu uslugu pastvi. Ona kao da *umnožava* svećenikovo *vrijeme*. Kao da svećeniku daje dio Božje vječnosti.

Svaki je čas svećenikova života dragocjen čas, ako je upotrebljavan za njegovu svećeničku službu. Ljudsko je vrijeme novac. Svećenikovo je vrijeme nebo, bilo za njega bilo za drugoga. Jozua je zaustavio sunce da božji narod može izvojevati potpunu pobjedu. Kad bi svećenik mogao, i on bi morao zaustaviti sunce, produljiti vrijeme, da izvojuje potpunu Božju pobjedu u svojem svećeničkom životu.

Koliko puta o jednom času, o jednoj minuti ovisi spasenje duše! Ako liječnik stigne prekasno, mnogo je puta izgubljen jedan ljudski život. A ako svećenik stigne prekasno, tko zna, nije li izgubljen jedan vječni život?

No vrijeme nije samo svećeniku važno za izravnu pastvu, nego često još više za neizravnu. A to je njegova lična, osobna svećenička i pastirska izgradnja. Molitva, razmatranje, čitanje — za duhovnog je pastira jednako važno kao i samo pastirsko djelo. Bez te priprave za djelo samo djelo često postaje nedjelo.

Pravi duhovni pastir zato nikada nema dostatno vremena. On upravo osjeća potrebu za Božjom vječnošću.

Kako je onda svećeniku drago, ako za jedan svoj svećenički posao treba samo jedan sat, kad bi inače za njega trebao dva, tri ili više sati! On je dobio nekoliko sati dragocjenog svećeničkog vremena. Duhovni će pastir zato biti od sveg srca zahvalan Bogu za moderna tehnička iznašašća.

3. A zar možemo potcijeniti i treću uslugu, koju motorizacija daje duhovnom pastiru? A to je *čuvanje* njegovih *tjelesnih snaga*.

Tko je par puta propješačio preko četiri **bregova i dolina** tamo i četiri **dolina i bregova** natrag da dođe po debelom zagorskom blatu do bolesnika i kući ili tko se provezao dva tri sata po smrznutom blatnom poljskom slavonskom putu tamo i natrag, da je mislio, da će mu ne samo želudac nego i mozak iskočiti, i tada stigao kući više mrtav nego živ, ne samo fizički nego i moralno premoren — taj može donekle procijeniti blagodat motorizacije.

Koliki su se svećenici radi te premorenosti odali piću! Koliki su se intelektualno i duhovno posvema zapustili usred pretjeranih tjelesnih napora!

A ako se uzme u obzir da današnji život postaje prava radna trka koja sama po sebi već iscjeđuje životne snage iz svećenika, kolika je onda blagodat za svećenika, ako ne mora pretjerano te sile trošiti tamo gdje ih barem nije nužno trošiti. Ima svećenik gdje izgubiti živce i sile, ako ih samo želi upotrebiti.

Možemo dakle shvatiti stav Crkve koja ne samo da brani nego i ide na ruku svom pastvenom svećenstvu kad se radi o motorizaciji.

II BIJEDA

No tu se odmah nadaje drugo pitanje, drugi problem koji je jednako ozbiljan, ako ne i ozbiljniji od prvoga: Nema li motorizacija svoje naličje u svećeničkom životu? Ne postoje li kakve opasnosti za svećenički život sa strane motorizacije?

Lucifer je i same najuzvišenije božanske darove upotrebio na svoju vječnu propast. Zar mislimo da svećenik to nije kadar učiniti i s darom motorizacije? Treba samo poći istim putem kojim je pošao Lucifer. Ako svećenik usmjeri motorizaciju ne na Boga tj. na pastvu, nego na samoga sebe, ako učini motorizaciju sredstvom svoga samozadovoljstva, brzo će je učiniti sredstvom propasti.

Dok svećenik upotrebljava motorizaciju za svoju pastvenu službu, ona je za njega Božja sluškinja koja mu je na izvanrednu pomoć. Ali kad je počne upotrebljavati za svoje lične udobnosti, razonode, taštinu i zabavu, ona za njega postane pakleni stroj. Pastvena je motorizacija Božji blagoslov. Svećenikova lična motorizacija redovno je prokletstvo.

1. Prije svega, motorizacija, barem u našim prilikama, nosi na sebi žig *oholosti i bogatstva*. Motorizirani se svećenik izdiže nad većinu svojih vjernika. Po motorizaciji on ulazi u viši sloj društva. On se izdiže nad siromašni narod i ulazi u društveni sloj koji taj narod zove gospodom.

Danas postoje crvene tablice. Službena se kola smiju upotrebljavati samo u službene svrhe. Nitko samo po sebi ne će zamjeriti službeniku kad se vozi po službenom poslu. Time se on kao osoba ili ličnost ne uzdiže nad drugi narod, nego samo kao službenik. To nije znak njegova bogatstva niti njegove lične oholosti. Ali kad se vidi nekoga u kolima s bijelom tablicom, svaki zna: vozi se gospodin.

Nešto je slično i sa svećeničkom motorizacijom. Kršćanski i nekršćanski narod ima dobro oko na što svećenik upotrebljava svoje vozilo: da li u korist duša ili u osobno zadovoljstvo. Ne treba crvene tablice.

Narod će brzo shvatiti da li svećenikovo auto služi njemu, kršćanskom narodu i njegovim dušama. U takvoj motorizaciji on ne će vidjeti simbol bogatstva niti oholosti nego svoje duhovno dobro.

Ako međutim narod uoči, da je ta motorizacija obilježena bijelom tablicom, svećenik će pred narodom biti upravo žigosan luciferovim žigom: on je gospodin, on je bogataš i oholica!

»Evo Kralj tvoj ide k tebi krotak! Jaše na magarcu i na magaretu, mladom magaričinu!« Te je riječi prorok napisao o prvom Svećeniku, prvom Pastiru, koga bi kršćanski svećenik imao predstavljati pred svijetom. Svećenik je predstavnik siromašne Crkve. Svećenik je pozvan da bude prvi me-

đu Božjim siromasima i poniznima. Kako strašno odudara svećenik na svojoj ličnoj motorizaciji od svog ideala! On je prava sablazan kršćanskom puku, a da ne govorimo o nekršćanskom. Isti luciferski žig, žig oholosti i bogatstva je na njemu, i na sinovima ovoga svijeta.

Gospoda se mogu natjecati, tko će imati ljepša, luksuznija, više cilindrična kola. Time se mjeri njihova vrijednost pred svijetom. Makar cijenu njihovu plaćaju mrtva ili nerođena djeca.

No svećenik koji se dade zavesti takvim natjecanjem uvrštava se u svijet koji ne poznaje duha Isusa Krista. Svećeniku je veća čast što ima vozilo skromnije, siromašnije, bijednije. Tada je znak Kristova križa na njemu.

2. S druge strane, kad svećenik počne motorizaciju upotrebljavati u lična zadovoljstva, brzo će *uništiti* sva *pomagala*, koja mu ta motorizacija daje u pastvi.

No što će biti od svećenika kad on okrene motorizaciju od službe stadu u svoje samozadovoljenje? Motorizacija će učiniti svećenika uistinu svudašnjim. On će biti svuda, samo tamo ne gdje bi ga njegovo stado trebalo. On nikada ne će biti »kod kuće«.

Crkva je znala zašto je izdala zakon o rezidenciji za duhovne pastire. Ovce moraju znati gdje im je duhovni pastir. Ovce moraju uvijek imati mogućnost da se obrate za pomoć svome duhovnom pastiru. Zato duhovni pastir ne može biti nomad bez prebivališta. On mora biti rezidencijalni svećenik.

A što čini motorizacija koja nije usmjerena na stado, nego svećenikovu razonodu i vozikanje? Čini svećenika duhovnim nomadom bez kuće i prebivališta. On mora biti vječno na putu. Takva je motorizacija pravi atentat na svećenikovu rezidencijalnost.

Nikada narod ne će zamjeriti svećeniku, ako ga čeka dok se vrati s duhovna posla. Ali će svećenik uzbuditi u narodu bijes, ako ga moraju čekati ili i ponovo tražiti jer je provezao na izlet ili zabavu.

A što da kažemo za svećenikovo dragocjeno vrijeme? Ničim svećenik ne će toliko potratiti vrijeme kao što motorizacijom, ako je ne svede na pastvenu službu. Tehnika sama po sebi zarobljuje. A ako joj se čovjek slijepo preda, više nema vremena ni za što drugo.

Ako se svećenik preda vozikanju, sigurno ne će imati vremena da uzme knjigu u ruke. Nikada nomadi nisu stvarali visoke kulture, nego stalnosjedioci.

Bez jake samodiscipline motorizacija može značiti smrt svećenikovu vremenu, a ne prištedu na vremenu. Svećenik-vozikalo jedva će dospjeti izmoliti svoj časoslov. Ako bude i to dospio.

Konačno znamo i to što znači lična motorizacija i za svećenikove životne sile.

Motor ne troši samo benzin. Motor troši prije svega čovjekove živce. Vječno vozikanje stvara motorističku psihozu. A što je ta psihoza dobro znamo. To je vječni duševni nemir, duševna nestalnost i rastrešenost. Duboka koncentracija, mirna staloženost nepoznata je motorističkim tipovima. U tom smislu motorizirani svećenik prestaje biti zreo i trijezan presbyteros. On psihički postaje neobuzdan i smušen mladac.

Tako evo lijekovi postaju otrovi. Motorizacija umjereno provođena i usmjerena na pastvu, djeluje ljekovito. No uzimana u pretjeranim dozama i kao narkotik djeluje strahovito otrovno.

3. No uz motorizaciju koja nije usmjerena prema pastvi nego prema ličnom zadovoljstvu, pojavljuje se još jedna ozbiljna opasnost. A to je vožnja »u dvoje«.

Dok smo bili na tršćanskom »frontu«, bio je za nas vojnike prikazan u Sežani jedan film. Film je bio slovenski. Pravo se više ne sjećam ni naslova. Predmet je bio iz poratnog previranja na Halozah, negdje na Krajžerici.

Iz tog mi je filma ostao, mogu reći, samo jedan prizor duboko usječen u pamet. Bila je to vožnja kočijom fajmoštra i gospodinje, župnika i gazdarice.

Mislim da je i svima drugim svećenicima, koliko nas je bilo među vojnicima u dvorani, taj prizor ostao u nezaboravnoj uspomeni. Kao vječni memento!

Kršćani počinju bolje shvaćati obrede koji su do sada bili zamršeni i misteriozni. Vjernici počinju osjećati radost u obredima, jer vide da se obredi vrše za njih i s njima.

Pavao VI

Vožnja u dvoje! Pa bila to sestra ili sestrična. Narod vidi samo dvoje, a ne gleda na bratstvo i sestrinstvo. Na čelu ne piše rod.

Samo je svećenik obilježen, ne samo neizbrisivim biljegom na duši, nego i tajanstvenim žigom na čelu. Teško je sakriti svoje svećeništvo! Svećenstvo međutim u samotnom ženskom društvu uvijek je bilo sablazan. Danas postaje i zločin.

To je evo sjaj i bijeda svećeničke motorizacije.

P. Platon

MEĐU SIROMAŠNIM SVEĆENICIMA

Bio sam proljetos u Boki Kotorskoj. Nijesam onamo išao ni u kakvoj crkvenoj misiji. Pošao sam u nju, samo da jedamput vidim i taj kutak »lijepe naše domovine«. Nijesam prije toga nikada još bio dolje. A toliko se govori o prirodnim ljepotama Boke. I mnogo su mi bili nahvalili njezine stare crkve: bogate mramorom, srebrom, starinom i umjetnošću.

Obišao sam i razgledao sve glavno u Boki. I monumentalnu crkvu - muzej u Prčanju. I onu biserno - zlatnu školjku usred peraškog mora, crkvu na pećini »Gospe od Škrpjela.« I staru benediktinsku opatiju na otočiću sv. Jurja, punu grobova i legendi. I drevni Kotor pod onim surim, okomitim, sablasno - stravičnim, lovćenskim liticama do neba: s njegovom ozbiljnom i mrkom katedralom, starijom od pariške »Notre Dame«, kojoj su Francuzi lani, s onoliko pompe, proslavili tisućgodišnjicu, i s njegovim srednjovječnim zidinama, što odozdol izgledaju kao minijaturna kruništa i puškarnice, izrezbarene u samu živcu kamenu. I sve me je to, — kao i svakog drugog pohodnika s imalo mašte i ukusa, — duboko impresioniralo.

Vidio sam odmah i situaciju Crkve u Boki. Graničarsku, dijasporsku, ekumenističku. Ekuministička i po, stoljetnoj, tradiciji, i po prognozama i perspektivama, i po psihološkoj atmosferi. Iskreno me je obradovalo, da su je dolje, oni dalekovidniji, tako spontano osjetili i tako ispravno uočili i ocijenili. I da se prema njoj, sustavno i s mnogo duha i intuicije, okreću i orijentiraju. Realistično, ali i nadnaravno. Nadnaravno u prvom redu. Molitvom, pokorom, dobrim primjerom, kršćanskom širinom, dobrotom i ljubavlju, brojnih, naj-

Vožnja u dvoje! Pa bila to sestra ili sestrična. Narod vidi samo dvoje, a ne gleda na bratstvo i sestrinstvo. Na čelu ne piše rod.

Samo je svećenik obilježen, ne samo neizbrisivim biljegom na duši, nego i tajanstvenim žigom na čelu. Teško je sakriti svoje svećeništvo! Svećenstvo međutim u samotnom ženskom društvu uvijek je bilo sablazan. Danas postaje i zločin.

To je evo sjaj i bijeda svećeničke motorizacije.

P. Platon

MEĐU SIROMAŠNIM SVEĆENICIMA

Bio sam proljetos u Boki Kotorskoj. Nijesam onamo išao ni u kakvoj crkvenoj misiji. Pošao sam u nju, samo da jedamput vidim i taj kutak »lijepe naše domovine«. Nijesam prije toga nikada još bio dolje. A toliko se govori o prirodnim ljepotama Boke. I mnogo su mi bili nahvalili njezine stare crkve: bogate mramorom, srebrom, starinom i umjetnošću.

Obišao sam i razgledao sve glavno u Boki. I monumentalnu crkvu - muzej u Prčanju. I onu biserno - zlatnu školjku usred peraškog mora, crkvu na pećini »Gospe od Škrpjela.« I staru benediktinsku opatiju na otočiću sv. Jurja, punu grobova i legendi. I drevni Kotor pod onim surim, okomitim, sablasno - stravičnim, lovćenskim liticama do neba: s njegovom ozbiljnom i mrkom katedralom, starijom od pariške »Notre Dame«, kojoj su Francuzi lani, s onoliko pompe, proslavili tisućgodišnjicu, i s njegovim sredovječnim zidinama, što odozdol izgledaju kao minijaturna kruništa i puškarnice, izrezbarene u samu živcu kamenu. I sve me je to, — kao i svakog drugog pohodnika s imalo mašte i ukusa, — duboko impresioniralo.

Vidio sam odmah i situaciju Crkve u Boki. Graničarsku, dijasporsku, ekumenističku. Ekuministička i po, stoljetnoj, tradiciji, i po prognozama i perspektivama, i po psihološkoj atmosferi. Iskreno me je obradovalo, da su je dolje, oni dalekovidniji, tako spontano osjetili i tako ispravno uočili i ocijenili. I da se prema njoj, sustavno i s mnogo duha i intuicije, okreću i orijentiraju. Realistično, ali i nadnaravno. Nadnaravno u prvom redu. Molitvom, pokorom, dobrim primjerom, kršćanskom širinom, dobrotom i ljubavlju, brojnih, naj-

više ženskih, redovničkih družbi, što ih dolje zovu i dovode. Pod zaštitom Marijinom. Od njezine su, Marijanske, godine započeli. U Gospinoj crkvi, — »Dominae Nostrae a flumine«, kako piše Papa u svojoj jubilarnoj čestitci, — leži tijelo njihove blaženice, Kotorske Hosane. U znaku njihovih domaćih blaženika: bl. Hosane iz Kotora i bl. Gracije iz Mula. Očiju uprtih u svoje velike Božje duše do jučer: u časnog slugu Božjeg fra Leopolda Mandića i u časnu službenicu Božju, sestru Anu Mariju Marović. Svakoga se četvrtka, — sada u Hosaninoj jubilejskoj godini, godini njezine 4-stote obljetnice, — svi sastanu: svećenici, redovnice i puk, iz mnogih bokeljskih župa, nad njezinim sarkofagom, da se mole za svoju, kršćansku, Boku. Kao kakva duhovska skupština iz apostolskih dana prve Crkve izgleda taj njihov sastanak. Bio sam jednog četvrtka i ja među njima. Bilo je sve puno unkcije i neke tajinstvene, mistične, prisutnosti svijeta odozgor, što se ne vidi, ali se odnekle, čudesno, javlja: silazi sa oblaka i sa oltara, podiže se i izlazi iz sarkofaga. Ne ću onoga ugođaja lako zaboraviti. Sve je u Boki sitno, brojem i dimenzijama, ali iz svega šušti i pišti neki nadzemaljski fluid. Nešto se veliko i moćno oko čovjeka miče i oko njega kruži.

Samo, ja ne bih bio radi toga napisao ovaj članak. Ne bih ga barem bio napisao na ovom mjestu, u ovom svećeničkom listu.

Drugo je nešto, što je mene, kao svećenika, najviše oduševilo za Boku. Njezino svećenstvo. Siromašno i skromno, ali vedro, dobro, plemenito i revno, bratski solidarno i složno, nesebično i bez osobnih ambicija, daleko od afera i bolesnog rivalstva i osjetljivosti, slobodno od svake neprirodne afektacije, puno svećeničkog i apostolskog idealizma i dinamizma, puno pravoga, Božjega i crkvenoga, duha. A opet popularno. I među inovjercima. U najvećem gradu Boke jednako su nas pozdravljali na ulici, — i gospoda, — kad sam s mjesnim župnikom prolazio gradom. Očito bokeljski svećenici uživaju velik moralni autoritet.

Ne govorim, dakako, s pretenzijama na meritornost. Iznosim samo impresije. Nijesam ih sviju vidio. Bio sam među njima samo nekoliko dana. Radilo se, ponajviše, o kratkotrajnim i slučajnim susretima. Ali baš takvi »momentni« međusvećenički susreti obično najviše kažu. Prvi dojmovi rijetko varaju. I u tom smislu vrijedi: »Prima idea — optima idea«. Mi svećenici imamo jedan za drugoga dobar nos. Intuitivno

se razaznajemo i proziremo. Nije ni čudo. Od istoga smo jata. U subratu odmah prepoznajemo sami sebe: svoje kreposti i svoje manjke. I odista: brzo sam, iza svoga povratka iz Boke, i pozitivno konstatirao, da ih je bilo još, koji su iz nje ponijeli, o njezinu kleru, vrlo slične, — i jednako optimistične, — dojmove.

Znao sam unaprijed, da ti bokeljski svećenici moraju biti siromašni. Malene su im župe; vjernici su im u materijalnom pogledu od reda slabo situirani. Zapravo, svi oni žive samo od misnih stipendija. Ali, iznenadilo me, da o svom siromaštvu uopće ne govore. I da se na nj ne tuže. I da su u svemu tome siromaštvu veseli i uslužni, bratski gostoljubivi. Ne zavide imućnijoj subraći iz drugih naših krajeva. Ne bježe iz svoje biskupije ni iz svoje Boke. Vole je. O njoj govore. O pastoralnim i crkvenim problemima govore. O sebi malo ili nimalo. Njezine jade osjećaju. Za nju rade i žive. Mi se drugi tužimo, i kad dobijemo deset puta više: njihov, na najvećoj župi, dobije, o bogojavljenskom blagoslovu kuća, 30 tisuća dinara, — za jedno slabo odijelce, — a opet ti, kad dođeš, priredi ručak i uživa, što si mu došao. Nije čitav decenij bio na dopustu, ni kod svojih, — nema novaca za put, — a opet mu je kuća puna knjiga: za njih uvijek nađe koji dinar; otkine ga sebi od usta. »Gladan nijesam nikada bio«, kaže, »Bog se za nas brine«; i ako je i odviše očito, da je njegov sto za prilike na kontinentu vrlo »prten« i da mu je na »menu« — u puno češće zelje i mlijeko, nego pršut i teleće pečenje.

Nema među njima hladnoće ni službenosti: svaki samo što te ne zagrli. I svi ti se smiju kao bratu. I oni od njih, koji su pono, za Boga, prepatili. Nema među njima paradiranja. Nema ni »crvenih« kolara svi su crni, od Ordinarija do onoga najmlađega, koji im je došao iz Hercegovine.

I ne mjere oni svojih pastoralnih agendi metrom kanona, nego metrom svećeničke veledušnosti. Svi su oni zapravo jedna župa: jedna velika misijska postaja. Svaki sve radi i svagdje radi. I duhovne vježbe drže časnim sestrama, ako im Ordinarij naredi. A naredi im, — da se dobro priprave, — pola godine unaprijed: dobiju dispoziciju. Bio sam svjedok »de visu et auditu« jednom njihovu bokeljskom imenovanju i dekretu. »Bolestan je N. N.«, kaže administrator jednom već postarijem svećeniku. »Trebao bi sestrama u X. u ispovjednik. Bi li ti to uzeo?« Svećenik diže, resignirano, ruke u vis: »Pa ako mora biti!« Kvaternirao je već i dosada; misi nedjeljom,

ekskurira, pastorizira, na tri župe. »Daj, daj, uzmi!« »Ali, trebat će mi dekret!« »Dobit ćeš ga!« I tako se je, za minutu vremena, po domaću i »per tu«, popunila opet jedna pastoralna praznina, riješio jedan dijecezanski problem. A svi su, iza toga, opet bili veseli i raspoloženi. I novi sestarski ispovjednik! Neke sam od njih, u dva tri dana, tri četiri puta sreo na lađi ili u autobusu: ekskuriraju s kraja na kraj Boke, idu na katehizaciju, i — smiješe se.

Nemaju nikakva osiguranja ni bolesničkog fonda, ali nijedan nije umro na ulici. Oni to riješe na svoj način. Kad koji između njih oboli, ne ide to na kuriju; oni znadu, šta će. Učinit će ono, što je jedino moguće i realno: među se se rasporežu: ti ćeš dati ovoliko, ti onoliko;; i — plati se bratu bolnica. I knjige se tako izdaju. I jubilarni će životopis bl. Hosane tako izaći: pokupi se po crkvenim blagajnama i po svećeničkim lisnicama, koliko se gdje nađe, a kad se knjiga tiska, svatko dobije svoj novac natrag — u knjigama. Prodaj ih, raspačaj ih, pa se indemniraj! Inače — »piši: propalo!«

Nijesu poderani ni musavi, — svi su pristojno odjeveni; svi u kolaru; ali stanovi su im još malo pa kao betlehemske štalice. Bog zna, iz koga su stoljeća ormari i stolovi u pokojemu od njih. Ima ih valjda starijih i od pamtivjeka; iz Kolumbova vremena. Malo u njima ima »modernog« i »stilskog«. Jednomu sam to i primjetio, kad sam mu prolazio kroz župski dvor. Ne bi čovjek, odmah sam se u sebi nasmijao, baš puno dobio, da svoje »pokućstvo« stavi na licitaciju. Što vrijedi, to su samo knjige: a njih je, možda, imao više od mene. »Vama, beli, nitko ne će prigovoriti, da ste gospodin!«, rekao sam mu u šali. Reagirao je posve prostodušno: »Ja ne volim, da vjernici, kad mi dođu u župski stan, vide u njemu puno gospodstva. Mogu se sablazniti!« I ilustrirao je svoju praksu, pokazavši rukom na prozor: »Moja me nevjesta uvijek goni, da stavim na prozore zastore. Rekao sam joj: Neću; ne trebaju mi!« A nije se tu radilo o »karnišama« ni o ukrasnim zastorima, nego o onima malima, do pola prozora, kojima se ljudi brane od radoznalih očiju prolaznika i ulice. Samo to, doduše, nije bilo ni aktualno: kuća je nad morem, a soba na spratu. »Drugo je crkva«, dodao je. »U nju se može i potrošiti, u njoj se može biti i galantan, i splendidan, a da ti nitko ne će zamjeriti!« Ja sam ostao pomalo tuširan i postiđen. Nijesam dotada svoga stana smatrao luksuznim, ali prema njegovu moj je na svaki način »kneževski«.

Njih bogatstvo instiktivno plaši. A plaši ih uporedo s tim, i svaki modernizam u Crkvi i u kleru. Jedan se tuži, kolika su mu nevolja svećenici i redovnici, domaći i strani, koji, preodjeveni u civil, dođu u njegovu župu na ljetovanje, pa nemilice troše po hotelima i izlaze svaki dan na plažu, a onda ih vjernici ugledaju u crkvi, kako mise. Nekoji i samo nedjeljom. U stil njihova svećeničkog života to ne pristaje. Oni pred tim samo, razočarano, mašu glavama.

Stat ću kod ovog momenta. Čini mi se bitan u čitavom ovome kompleksu.

Nijesam se, tih bokeljskih dana, nikako mogao oteti dojmu, da postoji nutarnja veza između siromaštva toga klera i njegove ortodoksnosti, svećeničke discipline i pastoralne revnosti. A odmah mi je, s tim u vezi, po asocijaciji ideja, pala na pamet i kriza praktičnog kršćanstva i crkvene discipline na bogatom zapadu, gdje već i teolozi, za vrijeme studija, imaju u svojim sobama sav mogući moderni komfor: sve do radija, magnetofona i elektronskih aparata. I uvijek punu kesu džeparca. I svake godine pravo na rivijeru i ljetovanje.

Badava: kršćanstvo je, još od evanđeoskih i apostolskih dana, alergično na bogatstvo; njegova je idealna duhovna klima klima samozataje i skromnosti. Nijedan od njegovih svetaca nije bio uživač i »gospodin«. A smisao prvog Isusova blaženstva sa gore: »Blago siromašnima!« (Mat.5, 3.; Luk.6, 20.) puno je dublji nego što mi obično mislimo. U pitanju je zapravo nadnaravna i teocentrična filozofija života. Ona, ako hoće da bude logična i dosljedna, nužno ignorira i relativizira ono, što je materijalno i zemaljsko. »Nitko ne može dvojici gospodara služiti. — Ne možete Bogu služiti i mamonu!« (Mat. 6, 24. ; Luk. 16, 13.).

Dok smo siromašni, i lakši smo, i slobodniji, i bolji, i čišći.

Moramo u tom pogledu biti jači od prilika oko nas. I od sistema. I od epohe visokog standarda. Moramo se, dragovoljno i svijesno, odricati trnja, što tako lako udavi i uduši sjeme duha i milosti (Mat. 13. 22. ; Mark. 4, 18. 19. ; Luk. 8, 14.).

Zar čitava crkvena historija nije apologeta svećeničkog siromaštva? Zar nije njegov apologeta i današnji relativan procvat crkvenog života u istočnoj polovini katoličke Evrope? I kod nas! I u — našoj Boki!

Možda mu siromaštvo i nije glavni uzrok. Samo Bog to zna. Ali, da je suuzrok, ja u to ne sumnjam. Previše udara u oči i sinhronizacija i paralelizacija, i autentičnost simptoma i činjenica.

Evanđelje i milost imaju svoju paradoksalnu logiku. A ona kulminira u Božjoj predilekciji za malo i siromašno (Mat. 11, 25. ; Luk. 1, 48. 51. - 53. ; 10, 21. ; 1. Kor. 1, 27. - 29.).

Smijem li reći: »Fiat aplicatio!« ?

Dr. Č. Čekada

VIDICI

V PLENARNA SJEDNICA LITURGIJSKOG VIJEĆA U RIMU

Naš je časopis (g. 1964, br. 6, str. 3-14) donio izvještaj tajnika što je »Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju« učinilo kroz prvih šest mjeseci svoga djelovanja. Sada 5. br. biltena »Notitiae«, što ga izdaje isto Vijeće (a može ga svatko naručiti kod Libreria vaticana uz godišnju pretplatu od 300 lira) donosi izvještaj s V plenarne sjednice Vijeća, koja je održana 26-30. travnja ov. god. Prema njemu i prema informacijama do koj'h se moglo doći evo nekoliko vijesti.

Na dnevnom je redu bio najprije izvještaj tajnika o djelatnosti Vijeća od listopada prošle godine, kroz koje je vrijeme izdano više liturgijskih priručnika, od kojih su najvažniji novi misni obred od 27-I-1965 i obred koncelebracije od 7-III, što ga Vijeće smatra pravim »biserom« svojih nastojanja.

Zatim su neki biskupi, članovi Vijeća, izvijestili što je u njihovim zemljama učinjeno za novi način služenja sv. Mise i sudjelovanja vjernika. Za Jugoslaviju je to učinio banjalučki biskup Mons. A. Pichler koji je iznio da su pojedini biskupi na raznim sastancima po biskupijama ili i po dekanatima, te na liturgijskom tečaju u Zagrebu od 23-25 veljače upoznali svećenstvo, a to opet svoje vjernike sa svim promjenama. »Ita vix sacerdos inveniri posset qui non bene instaurationem cognoscere quiverit«. Među poteškoće je najviše istaknuo pomanjkanje liturgijskih knjiga na hrvatskom i slovenskom jeziku, a još će teže biti, osobito u vezi s cijenom, kad se budu morali tiskati dvojezični Misali, kako je to nametnula (impositus) Uputa. Iznio je i opće negodovanje svećenika, što se prefacija i doksologija na kraju kanona ne može pjevati i čitati na narodnom jeziku.

Glavni se je rad sjednice sastojao u pretresivanju i odlučivanju o relacijama koje su Vijeću dostavile razne studijske grupe koje u okviru samog Vijeća pirpremaju reformu liturgije prema saborskoj Uredbi o sv. bogoslužju. Ovoga je puta došlo na red 13 takvih relacija:

Možda mu siromaštvo i nije glavni uzrok. Samo Bog to zna. Ali, da je suuzrok, ja u to ne sumnjam. Previše udara u oči i sinhronizacija i paralelizacija, i autentičnost simptoma i činjenica.

Evanđelje i milost imaju svoju paradoksalnu logiku. A ona kulminira u Božjoj predilekciji za malo i siromašno (Mat. 11, 25. ; Luk. 1, 48. 51. - 53. ; 10, 21. ; 1. Kor. 1, 27. - 29.).

Smijem li reći: »Fiat aplicatio!« ?

Dr. Č. Čekada

VIDICI

V PLENARNA SJEDNICA LITURGIJSKOG VIJEĆA U RIMU

Naš je časopis (g. 1964, br. 6, str. 3-14) donio izvještaj tajnika što je »Vijeće za provedbu Uredbe o svetom bogoslužju« učinilo kroz prvih šest mjeseci svoga djelovanja. Sada 5. br. biltena »Notitiae«, što ga izdaje isto Vijeće (a može ga svatko naručiti kod Libreria vaticana uz godišnju pretplatu od 300 lira) donosi izvještaj s V plenarne sjednice Vijeća, koja je održana 26-30. travnja ov. god. Prema njemu i prema informacijama do koj'h se moglo doći evo nekoliko vijesti.

Na dnevnom je redu bio najprije izvještaj tajnika o djelatnosti Vijeća od listopada prošle godine, kroz koje je vrijeme izdano više liturgijskih priručnika, od kojih su najvažniji novi misni obred od 27-I-1965 i obred koncelebracije od 7-III, što ga Vijeće smatra pravim »biserom« svojih nastojanja.

Zatim su neki biskupi, članovi Vijeća, izvijestili što je u njihovim zemljama učinjeno za novi način služenja sv. Mise i sudjelovanja vjernika. Za Jugoslaviju je to učinio banjalučki biskup Mons. A. Pichler koji je iznio da su pojedini biskupi na raznim sastancima po biskupijama ili i po dekanatima, te na liturgijskom tečaju u Zagrebu od 23-25 veljače upoznali svećenstvo, a to opet svoje vjernike sa svim promjenama. »Ita vix sacerdos inveniri posset qui non bene instaurationem cognoscere quiverit«. Među poteškoće je najviše istaknuo pomanjkanje liturgijskih knjiga na hrvatskom i slovenskom jeziku, a još će teže biti, osobito u vezi s cijenom, kad se budu morali tiskati dvojezični Misali, kako je to nametnula (impositus) Uputa. Iznio je i opće negodovanje svećenika, što se prefacija i doksologija na kraju kanona ne može pjevati i čitati na narodnom jeziku.

Glavni se je rad sjednice sastojao u pretresivanju i odlučivanju o relacijama koje su Vijeću dostavile razne studijske grupe koje u okviru samog Vijeća pirpremaju reformu liturgije prema saborskoj Uredbi o sv. bogoslužju. Ovoga je puta došlo na red 13 takvih relacija:

1. Opća načela o preuređenju crkv. kalendara (relator A. Dirks OP).

2. Kako će se u časoslovu raspodijeliti psalmi (I. Pascher).

3. O liturgijskim čitanjima u časoslovu (Aem. Lengeling).

4. O čitanjima iz sv. otaca (M. Pellegrino).

5. O himnima (A. Lentini OSB).

6. O pjesmama časoslova (P. Visentin OSB, rodom iz Istre).

7. O jednostavnom gradualu (A. Agustoni).

8. O ceremonijalu biskup (A. G. Martimort).

9. Uputa o sv. glazbi (A. G. Martimort).

10. Razn pitanja.

11. O redu sv. Mise (I. Wagner).

12. O bolesničkom pomazanju, popudbini i pogrebu (P. Gy OP).

13. O krštenju odraslih (B. Fischer).

Evo o svakoj tački barem po neka informacija.

Ad 1) — Za početak bi se građanske godine sastavila nova Misa koja bi prema vrlo staroj tradiciji još više isticala Majku Božju na osmi dan Božića. Skoro svi stručnjaci žele da se ukine blagdan imena Isusova. Svaka bi teritorijalna crkv. vlast mogla za svoje područje odrediti da se Bogojavljenje svetkuje uvijek u nedjelju. Predkorizmeno bi vrijeme izgubilo značaj pokore. Skoro svi žele da korizma počima I koriz. nedjelje kako se još uvijek spominje u prikaznoj molitvi tog dana. Blagoslov bi se pepela možda obavljao večer prije. Tako bi do velikog četvrtka uključivo bilo 40 dana korizme, u koju bi se brojile i nedjelje, kad također treba »postiti od grijeha i vršiti djela ljubavi«, pa bi se na taj način lakše naglašavala misao duhovnog posta. Slijedi sveto trodnevlje kao najvažnije, a poslije njega sveta i radosna pedesetnica s Duhovima (bez osmine) kao zadnjim danom. Svetkovanje bi se svetaca za cijelu Crkvu još više reduciralo i mnogi bi sveci imali samo spomen (npr. svi manji crkveni učitelji).

Ad 2) — Psalterij bi se razdijelio na dvije sdmice, a samo bi kod lauda i vespera ostala jedna shema za sve sedmice, zbog značenja tih časova i psalama povezanih s njima (npr. vespere bi i dalje imale ps 109-144, osim onih koji su odabrani za druge hore). Matutin bi svakog ferijalnog dana imao samo 3 psalma. Svi bi se psalmi tako razdijelili da bi se pojedini odlomak redovito sastojao od 10-15 verasa.

Ad 3) — Sigurno će izbor biblijskih čitanja biti mnogo veći, a možda će se u časoslov uvrstiti neki odlomci samo ad libitum. Velika je pažnja posvećena responsorijima koji će sažeto iznositi obećanje spasenja iz SZ i izvršenje u NZ. Na taj će način biti očevidnija povezanost S i NZ te kako oba sadržavaju Krista.

Ad 4) — Za advenat se npr. predviđa 18 čitanja: iz Ćirila Aleks. (2), Maksima Turin. (3), Cezarija Arleskog (2), Ćirila Jeruz. (1), Ivana Krizost. (5), Tertulijana (1), Justina (1), Ambrozija (1), Maksima ispov. (1), Augustina (1). Prvih sedam osvjetljuje liturgijski i duhovni smisao adventa, a ostala se odnose na prvih 7

glava Izaije. Pokrenuto je i pitanje da li čitanja imaju biti usmjerena samo na život svećenika, redovnika i redovnica, ili također i vjernika, obzirom da neki od njih mole časoslov i poželjno je da ih bude sve više. U tekst će se otaca unijeti razdioba, naslovi i opaske koje će pomoći čitaocu.

Ad 5) — I za himne će se po svoj prilici uvesti dvostruka shema kako je sada za matutin i laude u nedjeljama kroz godinu). Tako će časoslov imati mnogo više himana. Predloženi su često upravljeni Kristu, nisu predugi, a veoma su lijepi i jasni. Većinom su od nepoznatih auktora, neki i vrlo stari, npr. iz V stolj.: »Hostis antiqui, Domine, — per crucem vires conteris, — qua nos signati frontibus — signum gestamus fidei.«

Ad 6) — Nije lako pitanje o malim sastavcima časoslova (antifona, responsorija, versikula, absolucija i benedikcija). Neki su bili za to da se posve ispuste, jer da odgovaraju samo moljenju časoslova u zajednici. Međutim je Vijeće već odbacilo prijedlog da se sastave dva časoslova, jedan za one koji se nalaze u pastvi, a drugi za kontemplativne zajednice. Prema tome će valjda ostati i ti mali sastanci, ali bi se probrali i obogatili.

Ad 7 — 25. grupa je sastavila načela kako bi imao izgledati gradual (knjiga za misne pjesme: ulaznu, iza poslanice, prikaznu i pričesnu), predložila je tekstove i priprema jednostavne napjeve. Samo još nije riješeno pitanje da li se koral može zgodno pjevati na živom jeziku, u što neki sumnjaju ali ih pobija praksa (npr. naš Obrednik).

Ad 8) — Iz zapletene povijesti biskupskog ceremonijala nastaju između ostalih ova pitanja koja treba riješiti: Koja ruha treba zadržati za biskupa kada vrši liturgijsku službu? Koje mu oznake ostaviti? Kakve izraze poštovanja zadržati? Oblik trona? Isticana su načela: Prema želji samih biskupa sve treba pojednostavniti, ali im treba ostaviti neke počasne znakove, općenito časnu tradiciju prilagoditi današnjim prilikama. Svi su stručnjaci-konsultori za to, da biskupi i dalje nose prsten, prsni križ, mitru i pastoral. Isto su tako svi za to, da se poklek pred biskupom zamijeni dubokim naklonom i da se dokine »bugia«. Biskupu od starine pristoji visoka katedra, a tron je kasnije uveden po uzoru na dvorove svjetskih knezova.

Ad 9) — Pripravljena je shema za novu Instrukciju o svetoj glazbi prema najnovijim odredbama i načelima donesenima od sabora. U vezi s njom ima pitanja koja još treba proučavati i pustiti da sazriju.

Ad 10) Po raznim je pitanjima pretresano između ostalog o čitanjima u Misi, o dijelovima ređenja na narodnom jeziku, o živom jeziku u časoslovu, o dozvoli za izdavanje liturgijskih knjiga, o euharistijskom kultu koji se nikako ne želi umanjiti nego srediti.

Ad 11) — Novi Ordo Missae nije definitivan. Još se istražuje, da li ostaviti pristupne molitve, što moliti i činiti na prikazivanju, kakav oblik dati kanonu, kako bolje srediti dio Mise od svršetka kanona do pričesti i da li rimsku liturgiju obogatiti novim molitvama poslije pričesti.

Ad 12) — U providanje bi se bolesnika unio poneki odlomak Sv. pisma. Bolesnika bi se moglo mazati samo na jednom mjestu (na čelu), ali mnogi su protiv toga, jer da bi se time zasjenilo značenje ovog sakramenta. Prije popudbine bi se po mogućnosti uvela obnova krsnih zavjeta, ili barem ispovijest vjere. Pogrebni se obred mora preurediti prema dvjema načelima: da jasnije izražava uskrsni značaj kršćanske smrti i da odgovara prilikama i običajima pojedinih krajeva. Tako bi se imao posve ispustiti responsorij »Izbavi me«, a sekvenca »U dan onaj« barem djelomice.

Ad 13) — Mnogo se je truda uložilo da se sastavi što bolji obred krštenja odraslih, kojih je sve više ne samo u tzv. misijskim zemljama. SZO izdao je g. 1962. takav obred razdijeljen u sedam stepena. Sad će se neke stvari pojednostavniti, a neke još više razviti prema načelima postavljenima od sabora. Odluku će se o nekim obredima, npr. duhanje u krštenika i davanje soli, možda prepustiti biskupskim konferencijama pojedinih krajeva.

Koliko je važnih i delikatnih problema liturgijske forme ovdje spomenuto samo s jednog zasjedanja Vijeća. Učinjeno je to, da se svećenstvo priprema na te promjene i da se sve više uvjeri kojom se ozbiljnošću tretiraju sva pitanja u vezi s bogoslužjem. Neće ni biti uzaludno ponoviti poziv svima kojima je stvar na srcu da mole za što bolji uspjeh rada Vijeća. o. M. K.

PARČIĆEV GLAGOLJSKI MISAL

(Povodom 70-godišnjice jednog liturigijskog događaja u barskoj nadbiskupiji).

1. — U prvom broju ovogodišnje SB osvrnuo se don Petar Perkolić na značajnu godišnjicu jednog liturgijskog događaja u barskoj nadbiskupiji t. j. na prvi pontifikal na staroslovenskom jeziku, koji je održao barski nadbiskup o. Šime Milinović dne 1. siječnja 1895 u svojoj katedrali u Baru.

U svojem prikazu pisac se nije ni riječju dotaknuo samog glagoljskog misala, kojim se je tom zgodom služio nadbiskup Milinović, kao ni njegovog autora ni okolnosti u kojima je nastao. Radi svega toga, a još posebno radi činjenice da je štampanje glagoljskog misala za barsku nadbiskupiju u smislu Konkordata između Sv. Stolice i Crne Gore od 18. kolovoza 1886 spasilo našu starodrevnu povlasticu i u samoj kolijevci glagoljice, t. j. u Dalmaciji i Hrvatskom Primorju, od neminovne propasti koja joj je prijetila radi nestašice knjiga — posebno misala, jer se je austrijska vlada protivila štampanju istog, želim u ovom kratkom prikazu reći nešto o autoru samog glagoljskog misala te o prilikama u kojima je nastao i o njegovom značenju za staroslavensku službu Božju u samoj Hrvatskoj.

2. — Glagoljski misal kojim se je služio barski nadbiskup Milinović kod svog prvog staroslovenskog pontifikala u Baru (1895) štampan je u tiskari Propagande u Rimu — a u redakciji poznatog staroslovenskog stručnjaka Dragutina A. Parčić.

Ad 12) — U providanje bi se bolesnika unio poneki odlomak Sv. pisma. Bolesnika bi se moglo mazati samo na jednom mjestu (na čelu), ali mnogi su protiv toga, jer da bi se time zasjenilo značenje ovog sakramenta. Prije popudbine bi se po mogućnosti uvela obnova krsnih zavjeta, ili barem ispovijest vjere. Pogrebni se obred mora preurediti prema dvjema načelima: da jasnije izražava uskrsni značaj kršćanske smrti i da odgovara prilikama i običajima pojedinih krajeva. Tako bi se imao posve ispustiti responsorij »Izbavi me«, a sekvenca »U dan onaj« barem djelomice.

Ad 13) — Mnogo se je truda uložilo da se sastavi što bolji obred krštenja odraslih, kojih je sve više ne samo u tzv. misijskim zemljama. SZO izdao je g. 1962. takav obred razdijeljen u sedam stepena. Sad će se neke stvari pojednostavniti, a neke još više razviti prema načelima postavljenima od sabora. Odluku će se o nekim obredima, npr. duhanje u krštenika i davanje soli, možda prepustiti biskupskim konferencijama pojedinih krajeva.

Koliko je važnih i delikatnih problema liturgijske forme ovdje spomenuto samo s jednog zasjedanja Vijeća. Učinjeno je to, da se svećenstvo priprema na te promjene i da se sve više uvjeri kojom se ozbiljnošću tretiraju sva pitanja u vezi s bogoslužjem. Neće ni biti uzaludno ponoviti poziv svima kojima je stvar na srcu da mole za što bolji uspjeh rada Vijeća. o. M. K.

PARČIĆEV GLAGOLJSKI MISAL

(Povodom 70-godišnjice jednog liturigijskog događaja u barskoj nadbiskupiji).

1. — U prvom broju ovogodišnje SB osvrnuo se don Petar Perkolić na značajnu godišnjicu jednog liturgijskog događaja u barskoj nadbiskupiji t. j. na prvi pontifikal na staroslovenskom jeziku, koji je održao barski nadbiskup o. Šime Milinović dne 1. siječnja 1895 u svojoj katedrali u Baru.

U svojem prikazu pisac se nije ni riječju dotaknuo samog glagoljskog misala, kojim se je tom zgodom služio nadbiskup Milinović, kao ni njegovog autora ni okolnosti u kojima je nastao. Radi svega toga, a još posebno radi činjenice da je štampanje glagoljskog misala za barsku nadbiskupiju u smislu Konkordata između Sv. Stolice i Crne Gore od 18. kolovoza 1886 spasilo našu starodrevnu povlasticu i u samoj kolijevci glagoljice, t. j. u Dalmaciji i Hrvatskom Primorju, od neminovne propasti koja joj je prijetila radi nestašice knjiga — posebno misala, jer se je austrijska vlada protivila štampanju istog, želim u ovom kratkom prikazu reći nešto o autoru samog glagoljskog misala te o prilikama u kojima je nastao i o njegovom značenju za staroslavensku službu Božju u samoj Hrvatskoj.

2. — Glagoljski misal kojim se je služio barski nadbiskup Milinović kod svog prvog staroslovenskog pontifikala u Baru (1895) štampan je u tiskari Propagande u Rimu — a u redakciji poznatog staroslovenskog stručnjaka Dragutina A. Parčić.

Antun Parčić (Dragutin mu je redovničko ime, koje je zadržao i poslije sekularizacije) rodio se kao posljednje dijete seljačkih roditelja u opjevanom levitskom gradiću Vrbniku (koji ima i danas 25 živućih svećenika — 18 svjetovnih i 7 redovnika) dne 26. svibnja 1832. — Činjenica da se je rodio u glagoljaškom Vrbniku, gdje je od davnine bilo sijelo ladanjskog (seoskog) kaptola, koji je kroz vjekove bio rasadnik vrijednih glagoljaša i koji je sačuvao mnoštvo najljepših pisanih glagoljskih rukopisa, kao i okolnost da je već kao dječak stupio u krug starih redovnika glagoljaša u Glavotoku (otok Krk), zatim u Zadru, koji se od svog početka u XV vijeku »nazivaju rekao bih nekim ponosom **Fratres Illirici, Redovnici glagoljaši«** (Ivančić, Povjestne crte. . . . Zadar 1910, str. 114), odigrale su kod Parčića prevažnu ulogu u njegovom životu. Ne samo da je u takvim prilikama zavolio glagoljicu, nego je uočivši krvavu potrebu naših glagoljaša, koji nijesu imali misala ni brevira ni rituala, odlučio doskočiti toj prijekoj potrebi štampanjem glagoljskih knjiga: misala, časoslova i obrednika. To će mu biti svrha njegova života. Glavno životno djelo.

Gimnazijske i bogoslovske studije završio je u Zadru, a prvu sv. misu rekao je u Prvić - Luci kod Šibenika, kamo su ga poslali redovnički poglavari slaba zdravlja i gdje se privatno spremao za ispite četvrtog tečaja. Za vrijeme svog studija u Zadru došao je u tijesni kontakt s učenim i naobraženim o. Benediktom Mihaljevićem TOR (iz Krka), koji se od god. 1823-1855. bio profesor staroslovenskog i hrvatskog jezika na nadbiskupskom bogoslovskom sjemeništu, i znanim prfesorom staroslovenskog jezika u zadarskom bogoslovskom sjemeništu kanonikom Ivanom Brčićem, kji je naslijedio o. Benedikta Mihaljevića. S ovim posljednjim sklopio je Parčić tijesno prijateljstvo te mu je također pomagao u njegovom znastvenom radu na polju glagoljice i kod izdavanja njegovih radova, osobito za odlomke iz vrbničkih misala.

Iza svršenih studija Parčić se uz svoj leksikografski rad (izdao je talijansko - hrvatski i hrvatsko - talijanski rječnik, te gramatiku hrvatskog jezika na talijanskom jeziku i dr.) posebno posvetio studiju i istraživanju na polju glagoljice, proučavajući liturgijske tekstove (kodekse), osobito najstarije misale, brevijare i obredne knjige, spremajući tako materijal za štampanje liturgijskih knjiga - misala, časoslova i rituala, kad se za to pruži prilika.

Uz svoj znastveni leksikografski i jezikoslovni rad bilo za hrvatski jezik bilo za stroslovenski, bavio se pomalo Parčić i drugim raznim umijećima. Taj pomalo enciklopedijski duh pokazivao je već u gimnaziji. Sve ga je zanimalo, ali posebnu ljubav imao je za prirodu i prirodne znanosti (prirodopis, botaniku, fiziku, zemljopis, astronomiju. . .), a zanimalo ga i slikanje, kasnije fotografija, fizički pokusi, tipografija. . . . Kasnije će se okušati i u pjesništvu na hrvatskom, staroslovenskom, talijanskom, latinskom i grčkom jeziku. S time u vezi piše njegov životopisac: »U jednu riječ razumio se je on u sve po malo, samo nije nikada bio govornik ni pjevač«. Parčić je uistinu bio jedan mali praktični enciklopedista.

Kao redovnik obnašao je razne službe u svojoj provinciji. Bio je profesor za hrvatski jezik i matematiku na realci u Zadru; duščbrižnik samostanske župe u seocu Prvić - Šepurina; predstojnik samostana sv. Pavla na Školjiću (Preko); tajnik provincijala i lektor - učitelj redovničke mladeži u Krku.... Kad po smrti pok. Ivana Brčića (1870) nije uspio da postane profesorom staroslovenskog jezika na bogosloviji u Zadru, god. 1871. povlači se u samoću ubavog glavotočkog samostana, gdje će živjeti do svoje sekularizacije (20. IV 1876) za nauku i svoja djela, što su mu bila na srcu, a uz to se najviše zabavljao svojom tiskarom (prvom na otoku Krku), koja je imala nesamo latinska nego i glagoljska slova, što će mu osobito dobro doći kasnije kod štampanja glagoljskog misala.

Nakon sekularizacije polazi u Rim, postaje kanonikom sv. Jeronima, te se sav posveti pripravnim radovima za štampanje glagoljskog misala. Tamo će ga zateći i smrt — na Božić 1902., baš onda kad se je na poziv krčkog biskupa dr Antuna Mahnića spremao na povratak u Krk, da bude kao stručnjak za glagoljicu moćno uporište i glavni suradnik novoosnovane »Staroslovenske Akademije« (1899). Njoj je oporučno ostavio i sav svoj inventar tj. sva svoja glagolitica, sve rukopise, kao staroslovensku gramatiku, rječnik latinsko - glagoljski, psaltir na staroslovenskom jeziku i dobar dio čitanja ili lekcija za brevijar, glagoljska slova, matrice istih i drugo k tomu još dvije tisuće austrijskih kruna za nabavku novih glagoljskih slova.

3. — A sada nešto o prilikama, u kojima je bio štampan Parčićev glagoljski misal i kako je došlo do njega. — Posljednje izdanje glagoljskog misala u redakciji splitskog svećenika Mata Karamana, bivšeg osorskog biskupa, štampala je Propaganda god. 1741. Već sama ova činjenica govori o potrebi štampanja novog glagoljskog misala, za koji se spremao Dragutin A. Parčić. Novu pobudu za to dale su također i značajne proslave sv. braće Ćirila i Metoda god. 1863., 1869. i 1885. koje su probudile ne samo u Hrvatskoj, nego među Slavenima uopće, osobito među inteligencijom, življe zanimanje za glagoljsko bogoslužje. K tomu je nadošla i znamenita enciklika »Grande munus« (1880.), kojom je otvoreni slavenofil papa Lav XIII proglasio sv. Braću svecima cijele katoličke Crkve te pohvalio i odobrio glagoljsko bogoslužje. Još više se probudi interes za staroslovensko bogoslužje nesamo u Hrvatskoj, već i u Sloveniji, dapače i u Češkoj. Stoga se krvavo osjećala potreba štampanja novog misala i to što prije, kako bi se spriječilo propadanje glagoljice zbog pomanjkanja potrebnih liturgijskih knjiga — osobito misala. To je posebno osjećao Parčić, koji god. 1896. piše svom provincijalu: »Sada se je primaklo vrijeme prikladno, da se latimo popravljanja, što se tiče glagoljskog našeg Misala sa sporazumljenjem Preč. G. na kanonika Brčića«. Radi toga putuje god. 1870. i u Rim, da bi tamo štogod saznao, što je Sv. Stolica odlučila za očuvanje glagoljice.

Kako je štampanje glagoljskog misala bilo urgentno može se razabrati i iz intervencija nekih hrvatskih biskupa. Tako je biskup J. J. Strossmayer bio još god. 1859. predao papi Piju IX jednu spomenicu o potrebama glagoljaša, pa se već za istog pape (1868.) počelo misliti na tiskanje glagoljskog misala. U tom smislu poduzeli su shodne korake hrvatski biskupi, osobito senjski i đakovački,[1] i

kad su bili u Rimu na I vatikanskom saboru (1869-1870). Tom prigodom razgovarao je Parčić s biskupima o potrebi novog izdanja glagoljskih obrednih knjiga i ponudio im je svoju suradnju, ali politički događaji koji su nastali u Rimu god. 1870. odgodiše sve to za više od 20 godina.

Napokon je Propaganda godine 1878. povjerila Krčanima Ivanu Crnčiću i Dragutinu Parčiću — kanonicima sv. Jeronima — pripravljanje novog glagoljskog misala. Samoj stvari uvelike je doprinijela i promjena na papinskoj stolici u Rimu, koju je god. 1878. zasjeo veliki papa Lav XIII, poznat po svojim simpatijama prema Slavenima.

U međuvremnu, u želji da bi se još većma proširilo slavensko bogoslužje, vodila se u Dalmaciji živa i dugotrajna debata kako štampati novi misal. Jedni s don Franom Bulićem i Ivanom Danilom na čelu bili su za transkripciju glagoljskog misala. U tu svrhu poslaše god. 1882. posebnu spomenicu Sv. Stolici: »Memoria sulla conversione dell' alfabeto glagolito nel latino pei libri liturgici slavi di rito Romano«. Promemorija, koju je potpisalo 12 svećenika, zagovarala je dvoje: prvo, da se glagoljica zamijeni latinicom, i drugo, da se ispravi jezik, kako bi odgovarao prvotnom, kojim su pisane prve liturgijske glagoljske knjige.

Parčić je ustao protiv prijedloga dalmatinskog svećenstva u »Katoličkoj Dalmaciji« god. 1882., gdje je iznio svoje opaske zagovarajući temeljitim razlozima opstanak glagoljice, ističući kako nema smisla činiti pokuse, jer nema nade da bi se staroslovensko bogoslužje moglo raširiti, u koliko bi pak do toga i došlo, neće odlučivati slova nego druge vanjske okolnosti. (Kako je Parčić pravilno mislio dokazom je i transkribirani Vajsov misal od god. 1927., koji nimalo nije doprinio proširenju glagoljice u Hrvatskoj!) Transkripciji glagoljskog misala protivili su se i naši poznati slavisti Ivan Milčetić i Vatroslav Jagić.

Dok se tako među Hrvatima živo raspravljalo i pisalo, kako bi bilo bolje i svrsishodnije da bude štampan novi glagoljski misal, da li latinicom ili glagoljicom, Parčić je i dalje neumorno radio oko misala, tako da je 1882. mogao napisati, da je glagoljski misal »mal da ne gotov u rukopisu«. Rad na proučavanju starih glagoljskih kodeksa, koji je započeo već za đačkih dana u suradnji s Ivanom Brčićem, i kasnije nastavio u Zadru i Glavotoku, koji obilovao glagoljskim rukopisima, te je imao i jedan istisak prvog štampanog glagoljskog misala, nastavio je sa svim žarom i u Rimu proučavajući najstarije glagoljske kodekse u vatikanskoj biblioteci. Svrha ovog njegovog znastvenog rada bila je: štampati glagoljske liturgijske knjige u onom jeziku, kojim su bili pisani prvi liturgijski tekstovi.

Godine 1887. bio je cijeli misal pripravljen u rukopisu i pregledan od crkvenih vlasti, te nije trebalo drugo nego da ide u tisak. U tu svrhu bila su potrebnai nova glagoljska slova, jer ona koja je imala Propagandina tiskara više nisu odgovarala radi starosti i trošnosti. Trebalo je najprije lijevati nova slova. I to će Parčić kao stari štampar i stručnjak sam urediti. Priredio je sam matrice za lijevanje slova i radio pokuse u svom stanu (zavod sv. Je-

ronima), što mu je dakako uzelo mnogo vremena i radi čega je imao okapanja s talijanskim vlastima, jer je bio radi toga okrivljen da krivotvori novac.

Sve je bilo spremno, svi su ga željno iščekivali, pa zašto onda nije dolazilo do štampanja toliko očekivanog glagoljskog misala? Bila je to po srijedi austrijska antislavenska politika. Radi boljeg razumijevanja stvari želimo ovdje istaknuti, kako se u to doba u liturgijsko - crkvena pitanja uplitala i visoka politika. Premda je okružnica »Grande munus« probudila Slavene na novi život i posijala klicu velikih budućih događaja u pogledu crkvenom, političkom i prosvjetnom, ipak nije imala onog odjeka i rezultata, koji su se možda očekivali među istočnim Slavenima. Uza sve to austrijska diplomacija boji se slavenofilstva, pa i na ovom crkveno - liturgijskom t. j. glagoljaškom pitanju. Austro - ugarska monarhija u okviru politike trojnog saveza (Njemačka, Austrija i Italija), koja je bila uperena protiv Rusije na istoku i Francuske na zapadu, premda sastavljena u većini od Slavena, stajala je u službi njemačke politike. Njoj je bilo stavljeno u dužnost da na svom teritoriju suzbije svaki pokret koji bi odisao sveslavenskim duhom. S tim u vezi išlo je i protivljenje širenju glagoljske liturgije među austrijskim Slavenima, što je veoma godilo i išlo u prilog dalmatinskim i istarskim Talijanima i talijanašima (iredentistima), kojima je slavensko bogoslužje bilo trn u oku. U tom smjeru nastojala je austrijska diplomacija djelovati i na rimsku kuriju, kako bi se stvorili preduvjeti da se glagoljica svede na minimum, tj. da se uporaba glagoljice ograniči na veoma maleni broj zabitnih seoskih župa, međutim, da se sve primorske župe proglase latinskima. Radi toga je austrijska diplomacija bila i protiv štampanja novog glagoljskog misala, oko čega su Parčić i ostali prijatelji slavenskog bogoslužja toliko nastojali.

Međutim kako je visoka politika kočila štampanje glagoljskog misala, tako će opet diplomacija privesti ovu stvar svome sretnom svršetku. Bio je to baš Konkordat između Sv. Stolice i Crne Gore od 18. kolovoza 1886. po kojem se za katolike u barskoj nadbiskupiji uvelo staroslovensko bogoslužje. Taj privilegij za barske katolike tražio je dakako i odnosne liturgijske knjige, kao misal i druge. Tako se i s ove strane osjetila potreba štampanja novog glagoljskog misala. I tako je novonastala politička situacija tražila tiskanje novih glagoljskih knjiga. To je bila voda na mlin hrvatskih glagoljaša.

Prema rečenom konkordatu Propaganda je morala za barske katolike tiskati sve liturgijske knjige, ali isključivo za Crnu Goru i to Ćirilicom (građanskom). Međutim ruska diplomacija nezadovoljna s konkordatom nije bila sporazumna ni time, da bi se katoličke knjige za Crnogorce štampale ćirilicom. Radi toga je crnogorski knez Nikola I Petrović zamolio Sv. Stolicu preko barskog nadbiskupa Milinovića, koji je tada bio u Rimu, neka se ćirilica zamijeni drugim pismom. A to drugo pismo bila je glagoljica. I tako se sada tiskanje glagoljskog misala formalno požurivalo zbog potreba barske nadbiskupije, a stvarno su ga najviše očekivali glagoljaši hrvatskih biskupija.

Ovo uplitanje nepozvanih faktora u pitanje glagoljice, posebno u pitanje tiskanja glagoljskog misala, i nehotice je riješeno u smislu Parčićevih težnji i nastojanja t. j. da se kod štampanja staroslovenskog misala pridrže glagoljska slova i hrvatska recenzija staroslovenskog jezika prema najboljim glagoljskim rukopisima iz XIV stoljeća i tiskanim liturgijskim knjigama, koje su se tima približavale. U tom smislu je godinama radio već u domovini, a onda u vatikanskoj biblioteci u Rimu.

Sv. Stolica povjerila je sav posao i brigu oko izdanja novog glagoljskog misala Dragutinu A. Parčiću kao stručnjaku i jedino pozvanom za ovaj posao. Sa zadovoljstvom i veseljem primio je Parčić nalog ne strašeći se poteškoća, kojih je bio svijestan i na koje je računao. S rijetkom ustrajnošću vodio je i nadzirao sav posao oko tiskanja misala od početka do kraja, te je radi toga više živio u tiskari Propagande nego u svom stanu. Trebalo je najprije lijevati slova, jer stara istrošena nisu odgovarala. Parčić je sam priredio matrice za lijevanje slova. Samo ovakve tehničke pripreme oduzele su mu mnogo vremena, jer je morao sve sam učiniti. Šutio je, radio neumorno, a da se u javnosti nije ništa znalo o tome, i kad su polovicom godine 1890. slova bila gotova, započelo je slaganje toliko očekivanog glagoljskog misala u hrvatskoj redakciji.

Nakon pune tri godine neumornog i ustrajnog rada t. j. 1893. misal je bio konačno dotiskan i u proljeće iste godine razaslan hrvatskim biskupijama, koje su ga tako željno očekivale. Slova su bila lijepa, čitljiva i za oko ugodna, bez kratica, tisak jasan. Štampanje ovog glagoljskog misala — u redakciji Dragutina A. Parčića — bilo je naročito značajno, jer je Parčić u njemu napustio ruskoslavensku redakciju, što ju je bio uveo u hrvatsku glagoljsku liturgiju franjevac Rafael Levaković misalom od god. 1631., i vratio u hrvatske crkve starohrvatsku redakciju crkvenoslavenskog jezika, kako se nalazi u najstarijim glagoljskim knjigama.

Ljubitelji glagoljice i sva nepristrana hrvatska kulturna javnost oduševljeno je pozdravila Parčićevo izdanje novog glagoljskog misala, i vrlo se pohvalno izrazila o prijevodu i opremi misala. Najpohvalnije se o njem izrazio Vatroslav Jagić, koji je bio u stvari najpozvaniji. U svom osvrtu u »Archiv für slavische Philologie« god. 1893. među ostalim kaže, kako je napredak u poznavanju staroslovenskog jezika u XIX stoljeću zahtijevao, da se ne ponove pogreške starijih misala, Rafaela Levakovića u XVII i Karamana u XVIII vijeku, nego da se novo izdanje osnuje na predaji dobrih starih rukopisa te najstarijih tiskanih knjiga. To je »skor s previše znanstvenom metodom«, »mal ne preučeno« učinio Parčić stoga Jagić u svojoj kritici piše, da je ovo novo izdanje »triumf slavenske filologije naprama ignoranciji posljednjih dvaju stoljeća, te se imamo s razlogom veseliti ovoj praktičnoj porabi rezultata slovenske filologije«. Hvaleći Parčićevo izdanje misala Jagić završuje: »Dosta je reći, da je redaktor nastojao posvuda savjesno, da crpe iz najboljih izvora....«

Prvo izdanje Parčićevog glagoljskog misala, koji je radi vanjskih političkih utjecaja, kako smo sprijeda vidjeli, bio štampan u vrlo ograničenom broju, (prema I. Crnčiću: »I samo 300 istisak da

tištu toga. Valja da diplomacija naredila da samo toliko ... Ni 300 da ne štampaju onoga, nego samo 250! ! Premaže ter premaže neprijatelj...«), bilo je smjesta raspačano, jer je bila veoma velika potražnja. Izgleda, da Crnu Goru, gdje je, prema konkordatu od 1886. uvedena staroslovenska liturgija, i za koju je prvenstveno bio štampan novi glagoljski misal, nije zapao ni jedan primjerak. Radi toga je trebalo prirediti drugo izdanje, i doista je izašlo, i opet u Parčićevoj redakciji, već godine 1894.

Ovaj uspjeh nije nikako bio po volji neprijateljima glagoljice, koji su bivali sve brojniji. Borba je zapravo počela već godine 1887., kad su mnogi svećenici počeli uvoditi u svoje crkve glagoljanje (a i Slovenci i Česi počeše isticati svoje pravo na glagoljanje), a osobito nakon crnogorskog konkordata. Reakcija političkih protivnika glagoljanja bila je već toliko ojačala, da je optužbama i anonimnim pismima o tobožnjoj nevaljalosti i čak krivovjernosti Parčićeva misala, postigla zapljenu misala (II izdanja) sa strane Crkve. Preostali dio nerasprodanih primjeraka ovog izdanja bio je zaplijenjen i istodobno je naređeno štampanje trećeg izdanja t me da se uvaže odnosni prigovori i dvojbe. S neznatnim popravcima, koje stručnjaci ne odobriše, treće izdanje izađe iz štampe god. 1905. t. j. iza smrti Parčićeve — kao drugo izdanje istoga misala.

Kako se može pretpostaviti, da nijedan primjerak prvog izdanja Parčićeva glagoljskog misala od god. 1893. nije dospio u barsku nadbiskupiju, možemo zaključiti da je barski nadbiskup o. Šime Milinović služio svoj prvi staroslovenski pontifikal u barskoj katedrali (1. I 1895) iz II inkriminiranog izdanja od god. 1894.

4. — Štampanje glagoljskog misala je Parčićevo životno djelo. To je plod njegovog višegodišnjeg rada. U tu svrhu prekopao je rimske arhive i one u domovini, proučio stare rukopise, pregledao starija izdanja i konačno se odlučio za ono, što mu se činilo da je najbolje. On je misal uredio i tako rekavši sam dotiskao, priredio slova, nadzirao rad oko štampanja. Time je stvorio djelo, koje je tražilo i vremena i volje i znanja i ustrajnosti i velike samozataje da se svladaju sve one poteškoće, s kojima se je morao boriti. On ih je svladao i spasio je tako glagoljicu od očite propasti, koja je prijetila radi pomanjkanja knjiga. Zato je time sebi postavio vječan spomen — aere perennius. Za sav taj dugi i teški rad papa Lav XIII, taj veliki i otvoreni prijatelj Slavena i staroslovenskog bogoslužja, imenovao je Parčića svojim začasnim komornikom sa zlatnom medaljom.

Uz misal ostavio nam je Parčić i »Hrvatski obrednik«, koji je uredio i upotpunio prema zadnjim izdanjima od godine 1640 i 1827.

Završit ćemo ovaj prikaz s konstatacijom, kako je 70-godišnjica jednog liturgijskog događaja u barskoj nadbiskupiji značajna nesamo za barsku nadbiskupiju, nego još više za slavensko bogoslužje kod Hrvata uopće, jer da nije bilo konkordata s Crnom Gorom, ne znamo da li bi Hrvati bili dočekali toliko očekivano i potrebno novo izdanje glagoljskog misala radi uplitanja austrijske politike u to krvavo i životno pitanje hrvatskih glagoljaša.

Mihovil Bolonić, Krk.

STAROST BIRMANCEV S PASTORALNEGA VIDIKA

Birma je praznik za župnijo. Dušni pastirji in verniki se vesele tega dne. Škof, veliki duhovnik, od katerega v nekem oziru izvira in zavisi krščansko življenje vernikov, prihaja med svoje vernike. Župnijske cerkve postanejo ob tej priliki stolnice. Škof, obdan od svojih duhovnikov, predseduje bogoslužnemu opravilu. V veselo pričakovanje birmskega dne pa se oglaša disonanca, ki je iz leta v leto močnejša: mnogo otrok, ki bodo po zakramentu sv. birme potrjeni v Kristusove vojake, ne bomo več videli ne v cerkvi ne pri verouku. Birma bo praktično pomenila znanje konec, ne pa začetek polnega pričavanja za Kristusa.

Ta žalostni pojav opažamo od l. 1952, ko smo prenehali poučavati verouk v šoli. Številne starše je prevzela miselnost, da je verouk le priprava na birmo in prvo obhajilo. Žalostno je dejstvo, da v teh dveh zakramentih ne vidijo verske vsebine, pač pa sta le prilika za razkazovanje lepih oblek, bogatih daril itd. Birma naj bi bila druga oblika Miklavža!

Ni moj namen analizirati vzroke, ki so privedli ljudi do takega gledanja. Ugotavljam le dejstvo, da od 10 do 50% otrok po birmi več ne obiskuje verouka. To dejstvo zbuja zaskrbljenost. Iskreno priznajmo, da gre visok procent v nekaterih župnijah deloma tudi v krivdo katehetove premajhne vneme za verouk.

Kaj smo storili doslej, da bi preprečili ta upad obiska verouka po birmi? Starše smo ob raznih prilikah prepričavali o potrebi verouka za krščansko vzgojo in navajali škofov odlok, naj otroke ves čas obveznega šolanja pošiljajo tudi k verouku. Toda najbolj potrebnih staršev naša beseda ni dosegla, ker jih ni v cerkev. Neko jamstvo za pobirmski verouk smo gledali v ustni ali pismeni izjavi staršev s katero so se zavezali, da bodo spolnjevali škofov odlok. Skušnja je pokazala tole: starši so izjave radi podpisali, čeprav vedno niso iskreno mislili. Bilo je popolnoma v stilu današnje grde razvade, da človek vse obljubi, pa malo ali nič ne izpolni.

Kaj naj bi stvorili v prihodnje?

Prvo učinkovito sredstvo bi bilo, da bi veroučna spričevala dobila večjo vrednost. Zakone že sklepa mladina, ki je končala obvezno šolanje v tistih letih, ko smo začeli dajati veroučna spričevala. Nikjer v navodilih za sklepanje zakona pa ne beremo, da bi morala zaročenca predložiti župniku veroučno spričevalo kot dokaz o zadostnem znanju krščanskega nauka. Za krstne in birmsk botre prihajajo mladi ljudje. Prav bi bilo, da bi tudi od njih zahtevali veroučna spričevala kot dokaz, da so o krščanski veri dovolj poučeni, kar je pogoj za dopustnost botrstva. Tudi staršev, ki svojih otrok ne pošiljajo k verouku po birmi, bi praviloma ne smeli pripustiti za botre. Ker so to delikatne zadeve, bi bilo treba povsod enotno postopati. Gotovo je le to, da veroučna spričevala sedaj premalo pastoralno izgrabljamo.

Bolj učinkovito sredstvo se mi zdi, če bi se starost birmancev pomaknila v dobo pubertete (od 12. do 15 leta). Skušnja, podprta z najnovejšimi psihološkimi i pedagoškimi dognanji dokazuje, da je verouk v puberteti odločilen za otrokovo življensko usmeritev. Zanimivo je, da imajo protestanti prav v tej dobi kofirmacijski

pouk in da se z uspehi tega verouka pohvalijo. Pri nas pa mnogo otrok prav takrat ni, ker so birmo že prej »opravili«. Birma bi bila v puberteti učinkovita zunanja prilika, da bi duhovnik prišel v stik z doraščajočo mladino in jih laže uvajal v življenje, ki je pred njimi. V tem primeru bi morala biti birma vsako tretje leto. Dušni pastirji in verniki bi bili pogostejšega obiska škofa zelo veseli. Birma se ne bi delila tako »masovno« in škof bi lahko imel bolj neposreden stik z birmanci, kar bi jim bilo v duhovno korist.

Na koncilu je zastopnik župnikov predlagal, da bi se župnikom dala splošna pravica za birmovanje. Če bo predlog sprejet, potem bi mogli otroke birmati takoj po krstu kakor je to navada v vzhodni cerkvi. S pastoralnega statišča bi bilo najprimerneje birmati tiste, ki bodo tisto leto končali obvezno šolanje. Birma naj bi bila na koncu. Pripravi konfirmandov bi morali posvetiti vso pozornost. Slovesnost bi bila tako prirejena, da bi za mladino pomenila versko doživetje. Lepo bi se dala združiti z velikonočno vigilijo. Birma je namreč drugi del krščanske iniciacije. Ker je krščevanje otrok, prvi del iniciacije, takrat teže izvedljivo in tudi manj primerno (otrok naj bo krščen čimprej!), bi bila delitev birme povsem v skladu z vsebino praznika. V očeh vernikov bi vigilija pridobila to, kar po svoji vsebini je, pa je ljudje še niso vzljubili. Velikonočna vigilija bi tako postala »slovesnost vseh slovesnosti«.

Škofova vizitacija bi tako spet dobila prvotni pomen. Kot veliki duhovnik in prvi pastir v škofiji bi obiskal svoje ljudstvo, predsedoval božji službi, kjer bi vsi skupaj hvalili Boga.

dr. IVAN MERLAK

PUSTITE DJEČICU DA DOĐU K MENI

(Nekoliko misli o pastorizaciji djece)

Rijetko se u evanđeljima čita, da se je Krist ljutio. Ali kad su mu donosili djecu, da ih se dotakne i apostoli ih zaustavljali, kaže sv. Marko, da se je Isus razljutio, rekavši: »Pustite dječicu, nemojte im priječiti...«

Kristu su, dok je šetao ovom zemljom, mnogi pristupali, da od njega prime blagoslov i utjehu. K njemu su dolazili kljasti i hromi, njega su dočikali obsjednuti i grešnici. On je bio svima sve: bolesnima zdravlje, siromašnima pomoć, grešnicima oproštenje. On je kao nedoraslo dijete dopustio, da ga na ruke uzme starac Šimun u Jeruzalemskom hramu uz pjesmu: »Sad odpuštaš u miru slugu svoga, Gospodine...« I na svoje božanske ruke uzimao je dječicu, da se za njih pomoli i blagoslovi ih. Navaljivali su ljudi k njemu s djecom na ramenu, da od njega mole blagoslov i sreću za njih. A on ih je primao rado, jer »takvih je kraljevstvo nebesko.«

Za Krista je bila atrakcija dječja nevinost. Ona izbija iz svega dječjeg držanja i vladanja. Dijete ne zna ništa sakriti, ono je otvorena knjiga za svakoga. Ono je uvijek, svugdje i pred

pouk in da se z uspehi tega verouka pohvalijo. Pri nas pa mnogo otrok prav takrat ni, ker so birmo že prej »opravili«. Birma bi bila v puberteti učinkovita zunanja prilika, da bi duhovnik prišel v stik z doraščajočo mladino in jih laže uvajal v življenje, ki je pred njimi. V tem primeru bi morala biti birma vsako tretje leto. Dušni pastirji in verniki bi bili pogostejšega obiska škofa zelo veseli. Birma se ne bi delila tako »masovno« in škof bi lahko imel bolj neposreden stik z birmanci, kar bi jim bilo v duhovno korist.

Na koncilu je zastopnik župnikov predlagal, da bi se župnikom dala splošna pravica za birmovanje. Če bo predlog sprejet, potem bi mogli otroke birmati takoj po krstu kakor je to navada v vzhodni cerkvi. S pastoralnega stališča bi bilo najprimerneje birmati tiste, ki bodo tisto leto končali obvezno šolanje. Birma naj bi bila na koncu. Pripravi konfirmandov bi morali posvetiti vso pozornost. Slovesnost bi bila tako prirejena, da bi za mladino pomenila versko doživetje. Lepo bi se dala združiti z velikonočno vigilijo. Birma je namreč drugi del krščanske iniciacije. Ker je krščevanje otrok, prvi del iniciacije, takrat teže izvedljivo in tudi manj primerno (otrok naj bo krščen čimprej!), bi bila delitev birme povsem v skladu z vsebino praznika. V očeh vernikov bi vigilija pridobila to, kar po svoji vsebini je, pa je ljudje še niso vzljubili. Velikonočna vigilija bi tako postala »slovesnost vseh slovesnosti«.

Škofova vizitacija bi tako spet dobila prvotni pomen. Kot veliki duhovnik in prvi pastir v škofiji bi obiskal svoje ljudstvo, predsedoval božji službi, kjer bi vsi skupaj hvalili Boga.

dr. IVAN MERLAK

PUSTITE DJEČICU DA DOĐU K MENI

(Nekoliko misli o pastorizaciji djece)

Rijetko se u evanđeljima čita, da se je Krist ljutio. Ali kad su mu donosili djecu, da ih se dotakne i apostoli ih zaustavljali, kaže sv. Marko, da se je Isus razljutio, rekavši: »Pustite dječicu, nemojte im priječiti...«

Kristu su, dok je šetao ovom zemljom, mnogi pristupali, da od njega prime blagoslov i utjehu. K njemu su dolazili kljasti i hromi, njega su dočikali obsjednuti i grešnici. On je bio svima sve: bolesnima zdravlje, siromašnima pomoć, grešnicima oproštenje. On je kao nedoraslo dijete dopustio, da ga na ruke uzme starac Šimun u Jeruzalemskom hramu uz pjesmu: »Sad odpuštaš u miru slugu svoga, Gospodine...« I na svoje božanske ruke uzimao je dječicu, da se za njih pomoli i blagoslovi ih. Navaljivali su ljudi k njemu s djecom na ramenu, da od njega mole blagoslov i sreću za njih. A on ih je primao rado, jer »takvih je kraljevstvo nebesko.«

Za Krista je bila atrakcija dječja nevinost. Ona izbija iz svega dječjeg držanja i vladanja. Dijete ne zna ništa sakriti, ono je otvorena knjiga za svakoga. Ono je uvijek, svugdje i pred

svakim spremno kazati istinu, pa makar ona bila i gorka. Dječja nevinost divno blista iz njegovih očiju; one su uvijek prozori duše. Budući da je dijete inkarnacija nevinosti i iskrenosti, ono je predmetom ljubavi sviju. Stoga je Krist posebno ljubio nevinu djecu i htio s njima boraviti.

I naše svećeničke duše imale bi biti čiste i nevine kao dječje duše. Nas je oblila rosa Božje milosti, na sv. ređenju. Mi smo stupili na Božju pašu milosti i nevinosti. Mi smo postali otvoreni i iskreni Božji prijatelji i širitelji njegove ljubavi na zemlji. Pa je razumljivo, da naše duše, ožarene ljubavlju Božjom, zavole posebno sve ono, što je blizu Bogu, a nevina djeca su Bogu tako blizu. Shvatljivo je, dakle, da će svećenik imati mnogo obzira, brige i truda oko pastorizacije djece.

Danas je ta briga za mladež posebno poentirana. Utjecaj sredine i nehajan vjerski život roditelja pogoduju dječjim zastranjivanjima i pravim perverzijama. Zato smo tu mi, da uz velikodušni napor zaustavimo proces dekristijanizacije djece, da sačuvamo nevinost u njihovim dušama i dovedemo ih moralno intaktne pred Gospodina.

Katehizacija djece, odnosno mladeži danas je problem br. 1 pastve. Tko to nije shvatio, taj nije ništa shvatio, taj nije realan i ne zna voditi dobro pastvu uopće. Odrasli i već formirani kršćani u mnogim našim kršćanskim mjestima ne će lako izgubiti životne orijentacije; uglavnom će ostati kršćani i kao takovi na smrtnom času zaželjeti svećenika i u milosti prijeći u vječnost. Međutim naši najmlađi moraju u cvijetu mladosti biti posebno njegovani i zalijevani kršćanskom istinom; inače će njihov životni cvijet nevinosti ofuriti bura strasti i konačno ga otrgnuti divlji orkan lošeg utjecaja okoline.

Naša katehizacija ne smije biti suho teoretiziranje ni maglovito teologiziranje. Ona ima biti sočna pouka o vječnim i životvornim istinama. Ne bismo trebali govoriti samo razumom, nego i još više srcem. Velikodušnom ljubavlju i srcem se osvajaju duše mnogo lakše i uspješnije nego filozofiranjem. Mi moramo zavoljeti mlade duše, ako ih želimo pokrenuti i predobiti. One su gibive i daju se voditi, ako im priđemo prostodušno i smjelo. Mi ne smijemo uzeti za pravilo da danas s djecom pravimo pokuse. Eksperimenti uvijek koštaju. U ovom vremenu mi ipak moramo tražiti nove metode i akomodacije prilikama, da uberemo u pastvi djece željeni plod. Vodstvo duša uopće je jedna vrsta umijeća; stari su već rekli: »Ars artium regimen animarum.« A to se posebno može reći za mlade duše, koje su često neodređene i nestabline.

Sav naš posao jest posao velike ozbiljnosti, jer radi se o vječnim idealima i vječnim vrednotama. A posebno je pun životne zbilje naš rad sa djecom. Bilo bi za nas tragično, kad bismo u izvjesnim okolnostima, bili slični apostolima, koji su U JEDNOM MOMENTU priječili djeci da dođu k Isusu. Mi imamo uvijek biti raširenih ruku i otvorena srca prema malenima, da rado k nama pristupe, a mi da ih povedemo božanskom učitelju.

Djeca su psiholozi; oni znaju iz svećenikova držanja uopće, a posebno prema njima, zaključiti, koliko je svećeniku stalo do njih i koliko ih on istinski ljubi. Ako se djeca uvjere, da njih i njihovu

nevinost svećenik voli, i oni će njega zavoljeti. Tako će se to međusobno povjerenje intenzivirati, da će djeca upravo trčati k svećeniku. Budu li djeca vidjela da svećenik njih voli radi Krista i oni će svećenika zavoljeti radi Krista i Krist će biti prvi predmet ljubavi. Uzoran lični život svećenika dovest će djecu Kristu, a u protivnom slučaju će djeca bježeći od svećenika bježati i od Krista.

S velikim žarom i dostojnom pripravom pristupajmo poslu katehizacije. Propovijed se može ponekad i skratiti, stranke pred župskim uredom mogu i dulje čekati, ali djeca neka ne čekaju svećenika pred salom za vjeronauk, jer oni će možda otići i izgubiti vrijeme, koje se kasnije ne će moći nadoknaditi.

Mnogi se pitaju, kako se ponašati prema djeci, koja su se oko nas okupila. Nije lako naći zlatnu sredinu u kontaktu s njima. Bila bi opasna skrajnost, kad bi se netko upustio u preveliku intimnost sa djecom i tako pred njima izgubio svaki ugled. Drugi bi ekstrem bio: stajati pred djecom ukočeno, hladno i činovnički. Kateheta mora sam tražiti načina, da izabere srednji put, kojim će djecu privlačiti k sebi i dovesti Isusu.

Idealno je, da imamo sale za vjeronauk. U njima se možemo lakše približiti djeci, nego da vjeronauk predajemo u crkvama. Trebalo bi svakako da redovno poslije održanog vjeronaučnog sata u sali pođemo sa djecom u crkvu u posjetu Isusu. Nije loš običaj, da se tom prilikom nakon izmoljene molitve »Klanjamo ti se, predobri Gospodine Isuse Kriste...« izmoli nešto na posebnu nakanu dotične skupine djece, a da netko od djece predmoli. Na taj bismo način stvarno ne samo puštali malene da dođu k Isusu, nego ih i dovodili i s njima boravili kod Isusa. Tada bismo i mi mogli reći da će naše biti kraljestvo nebesko kao i nevine djece.

Ovom prigodom bih htio spomenuti i još jedan prikladan način, kako ćemo malene dovesti do oltara, do Krista, a to je organiziranje ministrantskih skupina. S time početi već zarana. Možda nekome to izgleda jednostavno i o tome suvišno pisati, ali i oko toga treba dosta truda i poduzetnosti. Izabrati u početku mali broj uzorne djece i s njima odpočeti rad. Nakon uvođenja narodnog jezika u sv. Misu i aktivnog angažiranja puka, lakše će i djeca naučiti ministrirati. Dati im raspored, da dolaze svaki dan. To će stimulirati i druge ,te će se javljati. Formirati novu grupu tako zvanih »ministrantskih pripravnika«. I jednima i drugima držati redovno pouku. Imati ministrantsku skupinu, a ne držati joj redovno pouku, nema smisla. Kad su pripravnici već dozreli, da ih se primi među ministrante, odpočeti s primanjem, ali postepeno; najprije primiti one najbolje. Na taj način stvarati uzvišen pojam ministranata. Kad ih se već iskupi priličan broj, urediti jednu teku, u kojoj će biti rubrike: datum prisustvovanja sv. Misi, ministriranja, podpis ministranta, ovjera župnika, U tu teku, koja se uz olovku čuva u sakristiji, ministrant će svaki put, kad bude prisustvovao sv. Misi ili ministrirao, ubilježiti svoje ime. Župnik će svojim podpisom ovjeriti podpise ministranata.

Među ministrantima će nastupiti pravo takmičenje. Oni će se otimati za zvonjenje, za ministriranje, za pjevanje itd. Tako će oni ostati uz Isusa, kamo smo ih mi doveli. Tu će pred oltarom nicati klice svećeničkih i redovničkih zvanja.

Svatko će od nas, dakako, imati svoju metodu privlačenja djece Kristu. Ljubav je domišljata svugdje, pa i ovdje. Budimo u ovom poslu budni i ustrajni, tražimo u ljubavi i apostolskom žaru načina, da djecu dovedemo i zadržimo kod Krista! To je posao Bogu najdraži, a mladim dušama najkorisniji. Ni u što korisnije ni zahvalnije ne možemo utrošiti svoje sile.

Fra Ferdo VLAŠIĆ

ORGLE IN ZVONOVI
v konstituciji o bogoslužju

Naslov članka je nekoliko varljiv, saj ne namerava razpravljati o uporabi orgel pri bogoslužju na splošno, še bolj pa je varljiv glede zvonov, ki jih konstitucija sploh ne omenja. Treba pa je ob členu 120 konstitucije rešiti vprašnje, kakšno je stališče Cerkve do novih oblik orgel iz zvonov, ki so se pojavili v dobi mehanizacije in elektronske tehnike: električne ali bolje elektronske orge in zvonovi.

Slovenski (in prav tako hrvatski)*) prevod konstitucije v členu 120 izpušča omembo piščali: »Organum **tubulatum** in Ecclesia magno in honore habeatur«. Pripombe k liturgični konstitucij (Ljubljana 1964) niso hotele načenjati rasprave, ki se v strokovnem, zlasti cerkvena glasbenem slovstvu vleče že desetletja: kakšne orgle se smejo uporabljati v cerkvah za bogoslužne namene.

Latinski komentar h konstituciji, ki ga je za revijo Ephemerides liturgicae (1964, 380-382) napisal vođa rimskog papeškega instituta za cerkveno glasbo Ernesto Moneta Caglio, nam pa nudi podatke, kako se je razvijalo stališče cerkvene oblasti do vseh neklasičnih oblik orgel. Pravi, da so se električni (elektronski) nadomestki pojavili okrog leta 1931 zlasti v Ameriki (Hammond orgle). Na posamezna vprašnja o dopustnosti uporabe takih orgel v cerkvah je kongregacija sv. obredov do leta 1949 odgovarjala vedno odklonilno, dne 13. 7. 1949. pa je prepustila sodbo o tem krajevnim ordinarijem, vendar jim je naročila, naj se prej posvetujejo s strokovnim svètom za cerkveno glasbo.

Cerkveni glasbeniki so na splošno odklonili vsako popuščanje na dunajskem kongresu leta 1954, češ da elektronske orgle še nikakor niso dovolj izboljšane niti niso cenejše kot orgle na piščali; zato prosija naj cerkvena oblast ostane pri dotedanjem odklonalnem stališču. Na naslednjem mednarodnem kongresu v Parizu leta 1957 so v resoluciji tudi izjavili (v. štev. 15), da morajo tradicionalne orgle ohraniti prednost pred nadomestki in da naj se orgelski mojstri prizadevajo znižati cene takim orglam, ker bo potem odpalo iskanje nadomestkov (štev. 16). Ker pa niso hoteli biti tako strogi kot na Dunaju so v štev. 17 izrazili tudi spodbudo izdelovalcem elektronskih orgel, naj si prizadevajo svoja glasbila napraviti uporabnejša in primernejša za cerkveno uporabo.

---

*) Izdanje sa samo hrvatskim tekstom ima »orgulje sa sviralama« (Op. ur.)

Svatko će od nas, dakako, imati svoju metodu privlačenja djece Kristu. Ljubav je domišljata svugdje, pa i ovdje. Budimo u ovom poslu budni i ustrajni, tražimo u ljubavi i apostolskom žaru načina, da djecu dovedemo i zadržimo kod Krista! To je posao Bogu najdraži, a mladim dušama najkorisniji. Ni u što korisnije ni zahvalnije ne možemo utrošiti svoje sile.

Fra Ferdo VLAŠIĆ

ORGLE IN ZVONOVI
v konstituciji o bogoslužju

Naslov članka je nekoliko varljiv, saj ne namerava razpravljati o uporabi orgel pri bogoslužju na splošno, še bolj pa je varljiv glede zvonov, ki jih konstitucija sploh ne omenja. Treba pa je ob členu 120 konstitucije rešiti vprašnje, kakšno je stališče Cerkve do novih oblik orgel iz zvonov, ki so se pojavili v dobi mehanizacije in elektronske tehnike: električne ali bolje elektronske orge in zvonovi.

Slovenski (in prav tako hrvatski)*) prevod konstitucije v členu 120 izpušča omembo piščali: »Organum **tubulatum** in Ecclesia magno in honore habeatur«. Pripombe k liturgični konstitucij (Ljubljana 1964) niso hotele načenjati rasprave, ki se v strokovnem, zlasti cerkvena glasbenem slovstvu vleče že desetletja: kakšne orgle se smejo uporabljati v cerkvah za bogoslužne namene.

Latinski komentar h konstituciji, ki ga je za revijo Ephemerides liturgicae (1964, 380-382) napisal vođa rimskog papeškega instituta za cerkveno glasbo Ernesto Moneta Caglio, nam pa nudi podatke, kako se je razvijalo stališče cerkvene oblasti do vseh neklasičnih oblik orgel. Pravi, da so se električni (elektronski) nadomestki pojavili okrog leta 1931 zlasti v Ameriki (Hammond orgle). Na posamezna vprašnja o dopustnosti uporabe takih orgel v cerkvah je kongregacija sv. obredov do leta 1949 odgovarjala vedno odklonilno, dne 13. 7. 1949. pa je prepustila sodbo o tem krajevnim ordinarijem, vendar jim je naročila, naj se prej posvetujejo s strokovnim svètom za cerkveno glasbo.

Cerkveni glasbeniki so na splošno odklonili vsako popuščanje na dunajskem kongresu leta 1954, češ da elektronske orgle še nikakor niso dovolj izboljšane niti niso cenejše kot orgle na piščali; zato prosija naj cerkvena oblast ostane pri dotedanjem odklonalnem stališču. Na naslednjem mednarodnem kongresu v Parizu leta 1957 so v resoluciji tudi izjavili (v. štev. 15), da morajo tradicionalne orgle ohraniti prednost pred nadomestki in da naj se orgelski mojstri prizadevajo znižati cene takim orglam, ker bo potem odpalo iskanje nadomestkov (štev. 16). Ker pa niso hoteli biti tako strogi kot na Dunaju so v štev. 17 izrazili tudi spodbudo izdelovalcem elektronskih orgel, naj si prizadevajo svoja glasbila napraviti uporabnejša in primernejša za cerkveno uporabo.

---

*) Izdanje sa samo hrvatskim tekstom ima »orgulje sa sviralama« (Op. ur.)

To stališče je v povzela kongregacija sv. obredov, ko je v Navodilu iz leta 1958 izjavila, da klasične orgle na piščali ostanejo glavno liturgično glasbilo latinske Cerkve (štev. 61), dodala pa je v štev. 64 tudi dovoljenje, da je mogoče v cerkvah začasno tolerirati elektronske orgle, če ni mogoče nabaviti pravih na piščali. Za vsak primer posebej pa mora dati dovoljenje krajevni ordinarij, ki je dolžan povprašati škofijski svet za cerkveno glasbo ali druge strokovnjake, ti pa naj se s svoje strani trudijo, da bodo nova glasbila čim primernejša za bogoslužno rabo.

Približno enako stališče je obveljalo v koncilski konstituciji, saj zgoraj navedeni začetek člena 120 izjavlja, da je treba imeti v latinski Cerkvi orgle na piščali v veliki časti, ker je to tradicionalno cerkveno glasbilo. Besedilo člena pa nikakor ne prepoveduje drugačnih glasbil, saj v drugem odstavku istega člena pooblašča pristojne pokrajinske cerkvene oblasti (torej ne več posameznih ordinarjev), da smejo za bogoslužje dovoljevati tudi »druga glasbila«, če so »primerna ali jih je mogoče prirediti za sveto uporabo, ča se skladajo z vzvišenostjo svetišča in zares spodbujajo pobožnost vernikov«.

Vsaj nekatere vrste elektronskih orgel so zaradi glasu, ki ga proizvajajo, že popolnoma enakovredne klasičnim, čeprav je tehnički postopek popolnoma drugačen, saj delujejo tako, da se ob pritisku na tipko iz zvočnikov oglasi zvok posnetka (gramofonskega, oziroma magnetofonskega) prave kovinske ali lesene orgel ske piščali; mogoče je uporabljati in vezati različne registre: zunanji videz orgelskega igralnika ter igranje nanje je popolno enako kot pri »klasičnih« orglah. Ker se elektronska industrija izpopolnjuje vsak dan moremo pričakovati v bodočnosti še popolnejših izdelkov, ki bodo zlasti zaradi neodvisnosti od vremenskih razmer ter majhnega prostora, ki ga potrebujejo, pa tudi zaradi manjše cene, prodrle v vedno večje število cerkva.

Čeprav ob konstituciji o bogoslužju nihče ni omenjal zvonov, bi mogli pravkar razloženo stališče uporabiti tudi znanje, saj so del cerkvene opreme, in je zato o njih govorilo Navodilo iz leta 1958 in ker v tehnično razvitih deželah doživljajo podobno preobrazbo kot orgle.

Zvonjenje s posvečenimi zvonovi je sicer zakramental (po nauku, ki pa je nastal šele v srednjem veku), toda ni mogoče reči, da bi bil znan po vsem ozemlju krščanskih cerkva. Zvonjenje je namreč predvsem dogovorjeno znamenje, s katerim cerkveni uslužbenci vabijo k bogoslužju, opozarjajo vernike na primeren čas za molitev (angelovo češčenje, ob petkih popoldne, ponekod med povzdigovanjem) ali pa oznanjajo verske (in celo svetne) dogodke, ki zadevajo celotno cerkveno občestvo: prihod škofa, pogreb, previdevanje, ponekod tudi poroko in krst.

Ker je klasično zvonenje vezano na primitivno obliko človekovega fizičnega dela je razumljivo, da ta oblika izginja v času napredujoče mehanizacije in avtomatizacije. V tehničko zelo razvitih deželah, kjer je delovna sila zelo draga in redka, bi po cerkvah skoraj ne zvonili več, če ne bi bilo zvonjenje mehanizirano. Tako pa tudi župnik brez mežnarja more »zvoniti«, saj pritisne v svoji sobi ali v zakristiji na stikalo in ubrano zvonenje se razlega po

vsej fari, on pa se medtem pripravlja na mašo ali spoveduje. Omenjeno Navodilo je zato v štev. 89 prepustilo ordinarijem sodbo nad dopustnostjo mehanizacije zvonjenja s pravimi zvonovi.

Drugačno je pa vprašanje glede zvonenja z elektronkimi zvonovi, ko se namesto pravih zvonov iz zvočnikov oglašajo le njihovi posnetki, ki pa so že tako popolni, da jih ljudje ne razlikujejo od pravega zvonenja. Navodilo iz leta 1958 v štev. 91 odločno prepoveduje uporabljati za liturgične namene »kakršen koli aparat ali napravo za mehanično ali avtomatično posnemanje ali povečavanje zvonovega glasu«. Ker pa sicer lahko melanholično tožimo za lipimi starimi časi, v katerih so pekli hostije nad žerjavico in šli previdevat na konju, ne moremo pa več odpraviti električnih pečic niti se ne odreči uporabi motorja ali avtomobila, najbrž tudi v navedeni prepovedi moremo videti njeno časovno pogojenost, ki bo lahko spremenjena v bodočnosti, saj svojo bistveno nalogo (opozarjanje in klicanje vernikov) opravljajo elektronski zvonovi prav tako kot bronasti.

Marijan Smolik

MOLITVENIK ŽUPSKE ZAJEDNICE

Šetka dr O. Jeronim, OFM, PUT U ŽIVOT — Priručni molitvenik za župnike i vjernike, II izdanje, Makarska 1965, 328 str. Izdala: Franjevačka visoka bogoslovija Makarska. Tisak: »Slobodna Dalmacija« - Split.

Kada je prije tri godine izišlo prvo izdanje molitvenika o. Šetke **Put u život,** (Beograd, 1962.; tiskara »Srboštampa«) onda je urednik Službe Božje dao slijedeću izjavu: ... »To je doista **događaj od prvorazrednog značenja za religiozni život našega naroda.** Smatram da je najznačajnija odlika ovog molitvenika što je spojio naše religiozne tradicije sa suvremenim nastojanjima za zdravom i krepkom pobožnošću. Računam da je u tom pogledu ovaj molitvenik **više uspio nego i jedan drugi naš molitvenik.**« (VJESNIK Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji, god. XI, Split, 1962, VII, 96, ciklostilom).

Prigodom izlaska drugoga izdanja **Puta u život** potrebno je da se naš časopis i pobliže osvrne na taj jedinstveni hrvatski molitvenik.

Put u život je zaista **jedinstveni molitvenik:** to je prvi i dosada jedini molitvenik kod nas, koji nije upućen samo vjernicima, nego i svećenicima, i to prvenstveno župnicima.

On je idealni molitvenik župske zajednice. To se najbolje vidi po **njegovu sadržaju,** koji ćemo ovdje prikazati.

Molitvenik je razdijeljen na **12 poglavlja.**

I. **Kršćanski nauk** (5—31): 1. Temeljne istine kršćanske vjere; 2. Što treba da svaki kršćanin znade napamet.

II. **Pobožnost za svaki dan** (32—43): 1. Tvoje jutro; 2. Tvoj dan; 3. Tvoja večer, 4. Božji dani (tj. pouka o zapovjednim blagdanima).

III. **Sveta ispovijed** (44—49).

IV. **Sveta pričest** (50—58).

V. **Sveta misa** (59—84): Nepromjenljivi dijelovi (latinski - hrvatski), te odgovori na staroslavenskome.

vsej fari, on pa se medtem pripravlja na mašo ali spoveduje. Omenjeno Navodilo je zato v štev. 89 prepustilo ordinarijem sodbo nad dopustnostjo mehanizacije zvonjenja s pravimi zvonovi.

Drugačno je pa vprašanje glede zvonenja z elektronkimi zvonovi, ko se namesto pravih zvonov iz zvočnikov oglašajo le njihovi posnetki, ki pa so že tako popolni, da jih ljudje ne razlikujejo od pravega zvonenja. Navodilo iz leta 1958 v štev. 91 odločno prepoveduje uporabljati za liturgične namene »kakršen koli aparat ali napravo za mehanično ali avtomatično posnemanje ali povečavanje zvonovega glasu«. Ker pa sicer lahko melanholično tožimo za lipimi starimi časi, v katerih so pekli hostije nad žerjavico in šli previdevat na konju, ne moremo pa več odpraviti električnih pečic niti se ne odreči uporabi motorja ali avtomobila, najbrž tudi v navedeni prepovedi moremo videti njeno časovno pogojenost, ki bo lahko spremenjena v bodočnosti, saj svojo bistveno nalogo (opozarjanje in klicanje vernikov) opravljajo elektronski zvonovi prav tako kot bronasti.

Marijan Smolik

MOLITVENIK ŽUPSKE ZAJEDNICE

Šetka dr O. Jeronim, OFM, PUT U ŽIVOT — Priručni molitvenik za župnike i vjernike, II izdanje, Makarska 1965, 328 str. Izdala: Franjevačka visoka bogoslovija Makarska. Tisak: »Slobodna Dalmacija« - Split.

Kada je prije tri godine izišlo prvo izdanje molitvenika o. Šetke **Put u život,** (Beograd, 1962.; tiskara »Srboštampa«) onda je urednik Službe Božje dao slijedeću izjavu: ... »To je doista **događaj od prvorazrednog značenja za religiozni život našega naroda.** Smatram da je najznačajnija odlika ovog molitvenika što je spojio naše religiozne tradicije sa suvremenim nastojanjima za zdravom i krepkom pobožnošću. Računam da je u tom pogledu ovaj molitvenik **više uspio nego i jedan drugi naš molitvenik.**« (VJESNIK Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja u Dalmaciji, god. XI, Split, 1962, VII, 96, ciklostilom).

Prigodom izlaska drugoga izdanja **Puta u život** potrebno je da se naš časopis i pobliže osvrne na taj jedinstveni hrvatski molitvenik.

Put u život je zaista **jedinstveni molitvenik:** to je prvi i dosada jedini molitvenik kod nas, koji nije upućen samo vjernicima, nego i svećenicima, i to prvenstveno župnicima.

On je idealni molitvenik župske zajednice. To se najbolje vidi po **njegovu sadržaju,** koji ćemo ovdje prikazati.

Molitvenik je razdjeljen na **12 poglavlja.**

I. **Kršćanski nauk** (5—31): 1. Temeljne istine kršćanske vjere; 2. Što treba da svaki kršćanin znade napamet.

II. **Pobožnost za svaki dan** (32—43): 1. Tvoje jutro; 2. Tvoj dan; 3. Tvoja večer, 4. Božji dani (tj. pouka o zapovjednim blagdanima).

III. **Sveta ispovijed** (44—49).

IV. **Sveta pričest** (50—58).

V. **Sveta misa** (59—84): Nepromjenljivi dijelovi (latinski - hrvatski), te odgovori na staroslavenskome.

VI. **Razne pobožnosti na čast Božju** (85—145): 1. Pobožnost na čast Presv. Trojstvu; 2. Bogu Ocu; 3. Bogu Sinu (od devetnice Božiću do Put križa i triju litanija...); 4. O Duhu Svetomu; te 5. Sedam pokorničkih psalama!

VII. **Pobožnost na čast Majci Božjoj i sv. Josipu** (146—185): Marijina pjesma Veliča; ružarij na dva načina; franjevačka krunica... Svetkovine Majke Božje: 14. na broju!

VIII. **Pobožnost sv. anđelima i svecima** (186—208). Tu su zastupani slijedeći ugodnici Božji: Mihovil Arkanđeo, Anđeo čuvar, Paškal (pjesma), Antun Padovanski (devetnica s pjesmom Si quaeris u dva prijevoda), Alojzije, Ivan Krst., Petar i Pavao, Ćiril i Metod, Ana, Ignacije, Lojola, Dominik, Vianej, Roko, Jeronim, Mala Terezija, Franjo Asiški (devetnica), Tavelić i Svi Sveti s potpunim litanijama.

IX. **Molitve u različitim potrebama** (209—22): 1. Molitve za žive (među 23 različite molitve tu se nalaze i molitve: za misije, svjetsku molitvenu osminu, svećenike, obitelj, kišu...); 2. Molitve za mrtve (Žalosna krunica i Viteško djelo).

X. **Pobožni uzdasi s oprostima** (221—225).

XI. **Obredne molitve za različite prigode** (226—283): krštenje djece, potvrda ili krizma, pričest bolesnika, bolesničko pomazanje, apostolski blagoslov, blagoslov bolesnika, blagoslov rublja za bolesnike, preporuka duše, na izdahnuću, sprovod mrtvaca i odrešenje; zatim: blagoslov ljiljana i djece na Sv. Antu, škapulara Gospe od Karmela, **blagoslov polja,** kuća na Bogojavljenje, domaćih životinja, hrane za životinje, blagoslov za sve; obnova krsnoga zavjeta; opće odrešenje za trećorece; otvor Procijunkulskog oproštenja; preminuće sv. Franje.

XII. **Crkvene pjesme** (284—320): euharistijske, Srcu Isusovu, Kristu Kralju; adventska, Božićne (10 pjesama), Korizmene (5 pjesama i **Muka Isusova,** koja sadrži 310 stihova u osmercu), uskrsne, duhovska posljednica, Majci Božjoj (7 pj.), sv. Josipu, Krsnome zavjetu, mrtvačka posljednica i Tebe Boga hvalimo.

Čovjeka zadivljuje vještina kojom je autor uspio tako **raznovrstan i golem materijal** skladno smjestiti u tako malo prostora. Početak svakoga poglavlja rese krasni **citati** iz Sv. Pisma, hagiografije ili crkvenih dokumenata, upravo majstorski izabrani, te kratka, a sadržajna **dogmatska pouka,** koja je također stavljena i uz druge važnije podnaslove. Osim toga uz molitve su označeni redovito **oprosti.**

Molitvenik je u svakome pogledu uspio: on je u minijaturi i dogmatika, i katekizam, i misal, i obrednik, i zbirka oprosta, i sveta pjesmarica! Veoma praktičan i za župnike i za vjernike. (Znam da su neki naši župnici u nestašici obrednika — i prije II. svjetskoga rata — rukom prepisivali u bilježnice čitavi blagoslov polja a sada ga imamo u tome džepnome molitveniku!)

Nekada se nađe dušobrižnik u pohodu svojih vjernika i zatreba mu liturgijska knjiga, a nema je uza se. Može mu poslužiti Put u život, koji bi trebalo da bude u svakoj kršćanskoj kući.

Put u život, taj jedinstveni molitvenik župske zajednice, trebao bi biti **Vade mecum** ili **Oduzame** (= Hodi uza me!, naziv starih bosanskih franjevačkih pisaca) svakoga dušobrižnika i svakoga vjernika u našim hrvatskim katoličkim župama!

Misa u C-duru od Dra Fra Ivana Glibotića, na želju i molbu mnogih naših crkv. zborova koji su je godinama pjevali na latinskom ili staroslovenskom, preudešena je za hrvatski liturg. tekst i bit će naskoro tiskana.

Udešena je za 1 ili 2 jednaka glasa te za mješoviti zbor. Cijena partituri je 300, a dionicama 50 din. Naručuje se na autora, samostan, Makarska.

O. Karlo Jurišić, OFM
prof. teol.

ODGOVORI NA PITANJA UPRAVLJENA LITURGIJSKOM VIJEĆU

Naravno je da provođenjem novih liturgijskih propisa nastaju u praksi razna pitanja i sumnje. Vijeće za provedbu Uredbe o sv. bogoslužju na njih spremno odgovara, ali naglašuje da to nije konačno i službeno rješenje poteškoća, nego da njegovi odgovori imaju samo »orijentacijsku vrijednost«. Dakako, i ta je velika, jer odgovore daje onaj isti forum koji zajedno s SZO izdaje sve nove liturgijske propise. U 5. br. biltena »Notitiae« izašlo je takvih 37 odgovora koje ovdje donosimo sažeto.

1) K br. 15 i 18: Dolikuje da u sjemeništima i poglavari, ako su svećenici, sudjeluju u koncelebraciji kad se ona vrši u zavodu.

2) K br. 36b: Blagoslovljenom se vodom mogu poškropiti svi u svetištu per modum unius, kako se i kade.

3) K br. 48: U čitanoj se Misi može slobodno pjevati jedan ili drugi dio misnog ordinarija (Gospodine, smiluj se, Slava itd.) ili proprija (npr. gradual, pričesna pjesma).

4) K br. 53-55: Nije protiv čl. 52 Uredbe, ako se mjesto homilije drži katehetska pouka određena od kompetentne vlasti, samo ako se čuva »intimus nexus« između te pouke i barem glavnih vremena i blagdana liturgijske godine, ili s otajstvom otkupljenja.

5) K br. 60: Dvaput je u istom danu dozvoljena sv. pričest vjernicima samo kad se obavljaju dvije posve odijeljene liturgijske službe, a ne ako se ista Misa zbog pastoralnih razloga ponavlja više puta u istom danu.

6) K br. 74a: Kod vjenčanja izvan Mise na početku je dosta s malo riječi upozoriti na sam obred. To upozorenje može učiniti i komentator.

7) K br. 91: Uputa ne govori o »matematičnom središtu« oltara nego o »idealnom središtu« crkve, kamo se najlakše obraća pažnja vjernika.

8) Dok se ne preuredi crkvena zgrada, dozvoljeno je i u crkvama s mramornim i dragocjenim velikim oltarom postaviti prenosni oltar u obliku stola za celebriranje prema puku, ali između ta dva oltara mora biti »spatium vere notabile«. Poželjno je da se prenosni oltar postavi izvan svetišta i da se oko njega uredi dovoljan prostor poput svetišta i to zgodno odijeljen »ab aula ecclesiae«.

9) K br. 92: Da oltar ne sakriva misnika na sjedalu, može se za njega i za ministrante postaviti u sredini apside sjedalo s barem tri stepenice. Ako je u sredini apside svetohranište ili tron za izlaganje presv. Euharistije, sjedalo se za svećenika pomakne malo u stranu.

10) K br. 95: Svećenik smije misiti prema puku na oltaru koji se nalazi između puka i velikog oltara na kome je svetohranište, ako je između oba oltara »spatium vere notabile« i ako je svetohranište postavljeno tako visoko da ga ne pokriva glava misnika kad stoji na podnožju prenosnog oltara.

11) Ne smije se na jednoj strani oltara prema puku smjestiti svetohranište a na drugu stranu križ ili Sv. pismo. Radije neka se odobrenjem mjesnog ordinarija, prema br. 95 Upute, svetohranište stavi s desne strane svetišta ili u apsidi.

U vezi s »Obredom Mise«

12) K br. 22: Pristupne se molitve mogu ispustiti kad neposredno prije Mise moli laudes zajednica koja nije dužna na kor, ali samo kod Mise kojoj prisustvuje sva zajednica, a ne kad pojedini svećenik iste zajednice sam za se služi na pokrajnom oltaru.

13) Kad se sv. pričest dijeli neposredno prije Mise i kod toga se moli »Ispovijedam se«, pristupne se molitve mole i u Misi koja slijedi, jer su to dvije posve odijeljene liturgijske službe.

14) K br. 23: Kad god u Misi dođe »Slava Ocu« treba nakloniti glavu prema općim propisima.

15) Čl. 34 Uredbe određuje da se izbjegavaju ponavljanja, ali ponavljanje antifone za ulaz proizlazi iz same naravi antifone i stoga se ta ima ponavljati.

16) K br. 41 i 44: Služba čitača je liturgijska služba i povjerava se samo muškima. U Misi kod koje sudjeluju samo ženske (npr. u kućama redovnica) poslanicu čita misnik.

17) K br. 50: Kad misnik počima »Vjerujem« ne raširi ruke, kako je bilo pomutnjom rečeno u 1. izdanju »Ordo Missae«. Kasnije su te riječi uklonjene i ne nalaze se u »Obredu Mise«.

18) »Vjerujem« se u Misi može započeti samo sa sjedišta ili s oltara.

19) K br. 51: Za vrijeme »molitve vjernika« misnik ima sklopljene ruke.

20) K br. 55 i 56: Kalež za prikazivanje misnik pripravlja na desnoj strani oltara a ne u sredini (osim u slučaju kad misi više puta jedan iza drugog, kao npr. na dušni dan).

21) K br. 58: U dane posta i kod Mise »Requiem« treba, prema Kodeksu rubrika br. 521c, klečati kod prikazne molitve.

22) K br. 61: Odlukom Sv. stolice od 21-IV-1965. može se prefacija pjevati na narodnom jeziku, ako to dozvoli teritorijalna crkvena vlast i ako prijevod potvrdi Vijeće. (Hrv. je prijevod svih prefacija već poslan u Rim).

23) K br. 69: Kad đakon ne može poslužiti celebrantu kod knjige, može to učiniti ceremonista, ali netom to učini, vrati se na svoje mjesto. Đakon i podđakon ne stoje doslovno iza leđa celebranta nego ispod njega.

24) Tako stoje za vrijeme kanona i asistenti ili kapelni kod tihe Mise prelata.

25) K br. 76 i 77: Misnik ne treba čekati da svrši pjevanje »Jaganjče Božji« nego može odmah proslijediti molitvom »Dne Iesu Christe«.

26) K br. 84: Nakon pričesti misnik ide na desnu stranu oltara i ondje purificira prste (osim u slučaju kao gore pod br. 20).

27) Pričesnu pjesmu i molitvu može misnik moliti iz Misala koji se nalazi s lijeve strane kao za vrijeme kanona, ili u sredini oltara ako je kalež odnesen s oltara.

28) Iako »Ordo Missae« ne spominje »Gospodin s vama« prije popričesne molitve, ima se reći prema »Obredu Mise« koji popunjava »Ordo«.

29) Poslije »Gospodin s vama« prije popričesne molitve smije se učiniti čitav okret, jer se Misal nalazi na lijevoj strani oltara, dakle kao i poslije »Molite, braćo«.